FATİH DUMAN

Bir Yahya Efendi Romanı

âşıklar ölmez...

NESİL

istanbul'un efsane âşıkları 3: yahya efendi

SIR

âşıklar ölmez

FATİH DUMAN

İstanbul'un efsane âşıkları 3:

SIR

Yahya Efendi

âşıklar ölmez

FATİH DUMAN

Yayın Yönetmeni: Ekrem Altıntepe
Editör: Nilüfer Taktak Doğan
Tashih: Rahime Sönmez
İç Tasarım: Said Demirtaş
Kapak Tasarımı: Nesil Grafik
ISBN: 978-605-162-624-6
Yayıncı Sertifika No: 12403
Matbaa Sertifika No: 12683
Baskı Tarihi: Kasım 2015
Baskı Cilt: Çınar Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 Kat:5 Bağcılar/İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00

NESİL

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 www.nesilyayinlari.com
Faks: (0212) 551 26 59 nesil@nesilyayinlari.com

NESİL YAYIN GRUBU

Nesil olmasaydı bir çoğu hep eksik kalacaktı...

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

istanbul'un efsane âşıkları 3: yahya efendi

SIR

âşıklar ölmez

FATİH DUMAN

NESİL

FATİH DUMAN

1987 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğdu. 2010 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Bir dönem Ürdün Devlet Üniversitesi'nde de öğrencilik yapan Fatih Duman, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Türk-İslam Edebiyatı alanında yüksek lisans yapmaktadır.
Birçok gazete ve dergide yazıları yayınlanan Fatih Duman Moral FM'de radyo programcılığı yapmaktadır.

www.fatihduman.org
@FatihDuman_
/Fatih.duman.fan

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- *Düş Yanığı & Buhur-ı Aşk* (2009-Deneme)
- *Ayn Şın Kaf; Doğuda Aşk Böyle Yazılır* (2010-Roman)
- *Ayn Şın Kaf; İlm-i Aşk (Bulanlar Arayanlardır)* (2011-Roman)
- *Âh; Âhım Günahımdır* (2012-Deneme)
- *Yandık Elhamdülillah; Aşk İnanmakla Başlar* (2012-Roman)
- *İsimsiz Kitap* (2013-Roman)
- *Pîr* (2013-Roman)
- *Ene* (2014-Roman)
- *Aşk Varsa Kusur Yoktur* (2015-Deneme)

"İlahi mağfiret Yahyâ Efendi Dergâhı'nda âdeta güzel bir insan yüzü takınır. Ölüm burada, hemen iki üç basamak merdiven ve bir iki setle çıkılıveren bir bahçede hayatla o kadar kardeştir ki bir nevi erme yolu yahut aşk bahçesi sanılabilir."

—AHMET HAMDİ TANPINAR

Beyza Nur'a...

–Ben, sen doğduğun gün büyüdüm kızım...–

Sana ayırmam gerekirken kitaplara ayırdığım ve ayıracağım her dakika için özürle...

Teşekkür

Bu kitabın ve evvelki kitaplarımın yazım aşamasında aşkımı ve şevkimi artırmak için azami gayret gösteren ve kitabın ismini veren Haluk İmamoğlu ağabeyime,

Emekleri ve destekleri için Yayın Yönetmenim Ekrem Altıntepe ağabeyime, editörüm Nilüfer Taktak Doğan Hanım'a,

Babama, anneme, eşime, kardeşlerime, kızıma ve en ziyade Allah'a teşekkürle...

Muhabbetle

FATİH DUMAN

Önsöz yerine

KÂRÎ, SANA YAZMAK derdime ortak bulmak demek. Sırrımı birine verebilmek demek sana yazmak. Söylemekten korktuklarımı kelimelerin sinesinde sana saklamak. Bir eski zaman kıraathanesinde ufacık hasır tabureler üzerine oturup çaylarımızı yudumlarken gönlümden geçenleri bir dosta anlatır gibi, utanmadan, saklamadan ve saklanmadan anlatmak gibi sana yazmak. Sen nelere şükrediyorsun bilmiyorum kâri. Lakin ben senin var olduğuna bile şükürler ediyorum.

"Dert ne çokmuş" diyorum bazen. Ne de çok dert varmış ki sinemde kelimeler halen dahi tükenmedi. Sana yazacaklarım bitmedi. Bitmesin diye dualar ediyorum. Zira yazamazsam sırrımı yitiririm, kör, sağır, âmâ kalırım, biliyorum.

Bu kez sana bir başkaca hali anlattım. İstanbul'a sırlanmış aşk tılsımlarından biri düştü yine hayalime. Beşiktaş sırtlarında zamanın eskitmeye gücünün yetmediği bir mekânda ânı maziye çevirdi hayallerim. Bu kez Yahya Efendi ismini söyledim rüyalarımda. Onun dilinden gönlü söze düşürdüm. Harf-

lere gözyaşı dökerdim hep lakin bu kez harfleri göze düşürdüm. Sana bir sır vermek için geceyi gündüze düşürdüm. Ve maziye uçtu düşlerim. Vakt-i Süleyman'a gidiverdim ve Yahya Efendi Dergâhına bir efsunlu kapıdan giriverdim.

* * *

Ölümden korkar mısın kâri? Ölmekten korkar mısın? Ben korkuyorum ve herkes de korkar zannediyorum. Yanılıyorum belki de. Zira korkum kendi nefsimden... Ölmeye mecbur doğanlarız biz, sahi. Lakin ben ölmeye mecbur olmaktan değil ölünce mahcup olmaktan korkuyorum.

Sana bu kez ölümü anlatmaya niyet ettim. Zor oldu, canım yandı, ölenleri hatırladım, öldürülenleri hatırladım ve ölümü hatırladım. Bilmediğim bir deryada kılavuzsuz çektim kürekleri. Zira ölümü anlatmak köre güneşi anlatmak gibi... Ama anladım ki ölmeyen ölüler de varmış. Ölüm bazılarına düğün bazılarına bayrammış. Ve anladım gönlünde Aşk olmayanlar ölmekten korkarmış.

"Aşk nedir?" diye sual ediyorum senelerdir. Her ne okusam o sualime bir cevap arıyorum. Bulamıyorum çoğu vakit. Lakin anlıyorum ki tarifi mümkün olmayana aşk diyorlar. Ve âşık olana ve aşkından öleni ölü bilmiyorlar. Ölse de diri biliyorlar onları. Değil mi ki biz gibiler aşkı da doksan dokuz güzel isme ek etmişlerdeniz. O vakit gönülde O varsa ölüm girmez o gönle diye vehmediyorum. Belki hata ediyorum, yanılıyorum belki. Lakin hata da, kusur da inan ki bendendir.

* * *

Ölümsüz bir aşk istiyorsan Ölümsüz'e âşık ol kâri. Ölmeyen'e âşık ol. Zira beden ölür toprak olur, can bedenden ırak olur, dünya dahi helak olur. Lakin aşk varsa gönlünde insanın ölüm ona vuslat, ölüm ona yar...

Yunus'un da dediği gibi;

Âşıklar ölmez... Lakin yetmiyor gücümüz ölmeyen ölüleri görmeye...

* * *

Aşk olsun kâri. Sana her daim aşk olsun...

Fatih DUMAN
İstanbul /Mart 2015

Yakup

İstanbul/2015

YAŞAMAK HAYRET ETMEK DEMEKTİR biraz da. Zira yaşamanın kendisi hayret edilecek şeydir. Tesadüfe inananlar inansınlar lakin benim itikadımca, dünyada tesadüfle tek toz zerresi dahi kalkmaz. Zira iman ederim ki Allah varsa tesadüf yoktur...

Ben, Yakup... Ömrümün sonuna, daha yakınım başlangıcından. Hoş ecelin ne vakit geleceğini Allah bilir elbet. Lakin altmış yaşımı geçeli üç seneden fazla oldu. İnsan hayatında ne yaşarsa hepsini yaşadım belki de. Bu dünyanın gidişini de, gelişini de, yokuşunu da, inişini de gördüm.

Babam Anadolu'nun bir köyünden genç yaşında göçüp gelmiş, Beşiktaş semtine yerleşmiş. Bilerek mi burayı seçmiş yoksa kader böyle mi istemiş bilmiyorum. Ben de işte o vesileyle Beşiktaş'ın arka sokaklarında bir evde açmışım dünyaya gözümü.

Bütün ömrüm İstanbul'da geçti. Bütün hatıralarımda İstan-

bul var. İyi ki var. Zira İstanbul'la ilgili bir hatırası olmayanın hatırı da yoktur gözümde. İstanbul sadece benim değil insan denen her kim varsa âlemde, hepsinin dişlerini dudaklarına saplayarak baktığı şehir. Hayal şehir İstanbul... Benim şehrim.

İnancı sağlam adamdı babam. Allah'tan korktuğu kadar başka bir şeyden korkmaz ve korktuğu kadar da severdi O'nu. İman, onun için utanmak demekti çoğu zaman. Yaptığı iş her ne olur olsun Allah'a mahcup olmaktan korkar, sakınırdı.

Annem bir Anadolu kadını... Onun hatırladığım her anı evimizin içindeydi. Ömrünü benim için tüketmişti. Tek evladı bendim. Benim için yaşadı desem yalan değil.

İnsan yaşlanınca hatırlarında yaşıyor. Gözleri hep eski vakitlerde tanıdığı ne varsa onları arıyor. Benim de hatıralarım hep burası ile ilgili Yahya Efendi Dergâhı... Babam ömrü boyunca her sabah namazında çıkıp buraya gelirdi. Saatlerce kalırdı sonra burada. Bir de perşembe akşamları, gece geç vakte kadar bu dergâhın içinde sanki sır olur kalırdı. O zamanlardan aklımda kalan 'zikir, dua, sohbet, hazret' kelimeleri... Orada dinlediklerini ertesi gün bana anlatırdı. Mümkün olduğunca elimden tutup götürürdü beni de.

Çocuk aklım işte... Anlamazdım o zamanlar. Bir eğlence zannederdim. Küçücük ahşap caminin içinde bir o yana, bir bu yana giderdim. Sonra demir parmaklıkların arkasındaki tahta sandukaları beşik zannederdim. Ne tuhaf, insan çocuk aklıyla anlıyor hakikati. Tabutu beşik biliyor. Doğruyu biliyor esasen. Tabut dediğin de bir beşiktir. Ölüm sonsuzluğa açılan eşiktir... Çocuk aklım anlamıştı bunu lakin gerçekten anlamak için bir ömrü tüketmem gerekti. Ve sonraları anladım, beşik sandığım o sandukanın Yahya Efendi'ye ait olduğunu... Babam söyledi.

Aklım ermeye başladıktan sonra ben de her perşembe akşamı dergâha gittim babamla. Nur yüzlü bir sürü insan... Sonu hep 'Allah' ile biten bir sürü cümle... Hepsini dinlerdim. Kapı-

nın önünde kediler olur, onlarla eğleşirdim bazı vakitler. Anamın kızdığı olur, "Bu geç vakte kadar çocuğu götürme" derdi babama. Lakin babam bilen adamdı, "Oranın havasını solusa dahi yeter" derdi.

Bir gün o caminin içindeki sandukanın, Yahya Efendi'ye ait olduğunu öğrendiğim akşamdı sanırım. Hayret etmiştim caminin içinde bir mezarın olmasına.

"Baba" dedim "kim bu Yahya Efendi?"

Tebessümle baktı yüzüme güzel babam. Meğer senelerdir benim bu soruyu sormamı beklermiş. Hep bana da anlatmak ister lakin ben sormadan bahsini etmezmiş. İsteyerek sorarsam, isteyerek dinlerim diye vehmedermiş.

O günden sonra her cuma akşamı beni dizinin dibine oturtup, Yahya Efendi'yi anlattı. Ben de kendimden geçer gibi dinledim. Ve o anlattıkça sevdim Allah yolunda yürüyenleri... Yahya Efendi'yi babam gibi, dedem gibi, atam gibi sevdim.

Sonrasında her hafta, o demeden ben Yahya Efendi Dergâhı'na gitmek istedim. O dergâhı ev belledim, hane belledim, ne öğrendimse orada öğrendim.

Babam öldükten sonra da o nasıl yapıyorsa öyle yaptım. Zira inandım, evlat odur ki babasının yarım kalmış adımını tamam etsin. Ben de her sabah vakti kalkıp yollara düştüm ve geldim. Her perşembe gönlüme huzur olan sözler dinledim. Bir çocuk babasının yarısı kadar olabilse tam olmuş demek yalan olmaz. Belki ben de onun için babamın yürüdüğü yoldan, onun ayak izlerinin üzerine basarak yürümek istedim. Ve Yahya Efendi Dergâhı'nda geçirdim ömür saatimi.

İşte o gece bir rüya ile uyandım namaza. Rüyamda babamı gördüm. Üzerinde yeşil bir cübbe, yanında daha evvel hiç görmediğim insanlar vardı. Ona doğru gitmek istiyor ama yapamıyordum. Neredeydik, burası neresiydi anlayamıyordum. Kimsenin yüzünü seçemiyor, sadece babamı fark edebiliyordum. Seslendim ona:

"Baba" dedim "gelemiyorum sana."

Bir şey söylemedi. Sadece başını benden çevirip bir başka yana baktı. O bakınca, ben de o tarafa çevirdim bakışlarımı. Yahya Efendi'nin türbesiydi gördüğüm yer. Lakin farklı gibiydi. Daha aydınlık, daha canlı... Sonra babamın sesini işittim.

"Sana Yahya Efendi'yi soran olursa, bir mecnun, bir meczup, bir garip, bir mücrim dahi olsa hakir görme, anlat" dedi ve uyandım.

Hayra yordum rüyamı. Ve kalkar kalkmaz abdest alıp da camiye gittim. Aklımda hep gördüğüm rüya vardı ve öyle saf tuttum cemaatin arasında. Namazı kıldıktan sonra dualar gönderiyordum babama. Artık iyiden iyiye yaşlandığımı düşünüyordum. Babama benziyordum ve seviniyordum buna.

Namaz bitmiş ve herkes çıkmıştı dergâhtan dışarı. Sadece şu köşede gençten bir oğlan vardı. Lakin başını hiç kaldırmıyordu yerden. Onu daha evvel dergâhın tadilatı başladıktan sonra birkaç kez uzaktan gördüğümü hatırlıyordum. Lakin hiç konuşmamış, tanışmamıştık. Hali neydi, niye böyleydi bilmiyorum. Ama siması hep ağlamaklı, garip, tuhaf bir gençti. İki büklüm olmuş da dizlerini kırıp oturmuştu o köşeye. Sanki titriyor gibiydi.

Ben dizlerimin üzerine çökmüş dua ediyordum, o ise sanki sayıklıyor gibi bir şeyler söylüyordu. Ama dedikleri anlaşılmıyordu. Güneş doğmak üzereydi. Ben tam kalkacaktım ki yerimden o genç ile göz göze geldik. Ve birden çarpılmış gibi kaldı olduğu yerde. Sanki nefes alamıyor gibiydi, titriyordu. Anlamadım ne olduğunu. Bir şey diyemeden bana doğru koşar gibi attı kendini. Geldi elime, ayağıma yapıştı."Buldum seni" diyordu ve ağlıyordu. Ben anlamıyordum.

Kimdi bu adam?

Beni mi arıyordu?

* * *

Bir yarım saat onu sakinleştirmeye çalıştım. Lakin kâr etmedi. Hıçkırıktan konuşamıyor, bir şeyler söylemek istiyor ama yapamıyordu. Ve elimi tuttuğu eli titriyor ve soğuk soğuk terliyordu.

Birkaç zaman sonra biraz kendine gelir gibi oldu. Sakinleşiyordu. Ağlamıyordu sanki artık. Tedirgin olmuştum. Kim olduğunu bilmiyordum ama içimden bir ses "Bırakma" diyordu ellerini ve bırakamıyordum.

"Evladım birine benzetmiş olacaksın, tanımıyorum ben seni" dedim.

"Hayır" dedi elimi daha fazla sıkarak "hayır, ben seni tanıyorum. Rüyamda gördüm seni."

Donup kaldım olduğum yerde. Rüyaların hakikatine inanırdım evvelden beri. Lakin ilk defa böyle bir şey oluyordu. Ne diyeceğimi kestiremedim.

"Sır sende" dedi gözlerimin içine bakarak.

İçim acıdı sanki kan kızılı gözlerini görünce. Dayanamadım. Hayret ediyordum, tedirgindim. Lakin bu genç adam yalan söylemiyordu. Belliydi gözlerinden. Peki, ama ne sırrından bahsediyordu?

"Hele anlat bakalım evladım bu ne sırrıymış?" diye sordum.

"Anlatacağım" dedi. "Ben sana kendi hikâyemi anlatacağım sen de bana Yahya Efendi'yi..."

Bu kez ben ağlayacak oldum. Zira rüyam hakikat olmuştu. "Bir meczup, bir garip bile olsa Yahya Efendi'yi sorarsa sana anlat" demişti babam rüyamda. Ve işte bu genç bana onu soruyordu.

Hem dinledim hem anlattım hem ağladım...

* * *

İsmi Halil... Öyle söyledi, çok da durmadım üzerinde. Lakin inandım ben ona ve ne biliyorsam söyledim. Ben ona Yahya Efendi'yi anlattım o bana kendi hikâyesini...

Şimdi anlatacaklarım, bir aya yakın o genç adamla her sabah namazı vakti birbirimize ağlayarak anlattıklarımızdır.

Anlatmak için söz gerekmiş, doğru. Lakin anlamak için söz lüzumsuz... Ağlamak gerekmiş.

Ağladım ve anladım...

Mevt-i Ahmer

–Kırmızı Ölüm–

Nefsin istek ve arzularına,
hevâ ve hevese muhalefet etmektir.
Nefsini öldürmeyen, diriyse de ölüdür.

Halil

İstanbul/2015

Ölü gibi yaşamışım.

ŞİMDİ ANLATACAKLARIMA kendim bile inanmıyorum çoğu vakit. Başkalarının inanmasını da bekleyemem onun için. Ama imkânsız denen bir şeyin var olduğuna hiç inanmıyorum artık. Gönlüme ve zihnime sınırlar koymuyorum. Anladım ki öğrendiklerim, bildiklerim, duyduklarım aslında kendime koyduğum sınırlarmış. Ve ben bu sınırları yıkıp atıyorum zihnimden. Zira olmaz dedikleri de oluyor insanın. Mümkün değil diye düşündükleri de yeri geliyor mümkün oluyor. Yaşamanın kendisi bile bir mucizeyken ve insan nefes alıyor olduğuna bile şaşırmıyorken, bu anlatacaklarıma neden şaşırsın? Öyle zannediyorum ama yine de hayret ediyorum kendi anlatacaklarıma.

Hakikat, gözümüzle gördüğümüz müdür bilmiyorum ama şimdiye kadar hep buna inanarak yaşadım. Gördüysem vardır dedim, gözüm görmüyorsa olamaz. İnancım yok değil. Allah'a

hep inandım. Ama bu dünyada yaşamaya alışmak beni esas dertlendiren şey. Gördüğümün ardındaki sırrı gizleyen, hep bu dünyaya alışmış olmamdı. Ama yanılmışım. Hem de çok yanılmışım. İnsanın görmediği, göremediği hakikatler de varmış. Ve hatta hakikat insanın göremediği kadarmış.

Bu söyleyeceklerime kimi yalan desin dilerse, kimi hayal desin ya da ne bileyim delirdiğimi zannetsin birileri. Ama ben hepsine inandım. Ve anladım bazı ölülerin ölmediğini. Ölümün herkesi öldüremediğini anladım. Bedenin ölmesinin ölüm demek olmadığını ve ölümün bazı insanları öldüremediğini...

Şimdiye kadar hep aklımla yaşadım ben. Aklımla bildim, aklımla öğrendim. Hislerime güvenmedim hiç, onlarla yaşamadım. Çok yanılmışım. Ben ve benim gibi olanlar bu dünyanın sırrını anlayamayanlarmış.

Biz aklımızı gönlümüzün önüne geçirdiğimiz vakitten beri hep yarım ve hep eksik kalmışız. Aklımız boğmuş gönlümüzü, sinemizden gelen sesi lisanımız susturmuş, her hakikati aklımızla biliriz sanmışız. Lakin aklın manasız kaldığı, gücünün yetmediği, hükmünün olmadığı neler varmış. Tek hakikat akıl değilmiş, öğrendim. Akıl bir et parçası, ne edecek de anlamayı bilecek? Oysa gönül varmış. Ve bilmek değil de hissetmekmiş esas olan.

Anladım, bildim ki gözüm körmüş evvelden; hiçbir şeyi görememişim, kulaklarım sağırmış; hiçbir sesi işitememişim ve dilim sanki lal olmuş da kekeler gibi sesler düşürmüşüm lisanımdan. Şimdiye kadar bir hayalde yaşamışım. Yalanı gerçek sanmışım. Aldanmışım ve aldatmışım kendimi. Aldatan da ben aldanan da... Gözümün önünde olanları hiç fark etmemişim ve bildiğimi sandıklarımı bile bilmemişim hiç. Bir uykuda gibi yaşamışım, uykuyu yaşamışım, uykuyla yaşamışım. Gördüğüm rüyaları gerçek sanmışım. Allah'ım ne gaflet! Ölü gibi yaşamışım.

Ama öğrendim. Uykudan uyanamasam da, en azından onlarla amel edilmeyeceğini ve buna inanarak yaşanmayacağını öğrendim. Gözlerimi sımsıkı kapayıp dünyaya bakmayı değil de içime bakmayı denedim.

Her şey bundan beş sene evvel oldu aslında. Ben bu kör uykudan uyanamazdım da işte o zamanlar oldu her ne olduysa.

İstanbul'da... Beşiktaş semtinin ve hatta belki İstanbul'un en güzel yerlerinden birinde; Yahya Efendi Dergâhı'nda uyandım ben bu uykudan.

Vakıflar Genel Müdürlüğü bir ihale düzenlemiş ve Yahya Efendi Dergâhı'nı, türbesini ve etrafındaki mezarlığı restore edilmesi için bir şirkete vermişti. Ama çalışanlar sorumsuzca mezarlığı neredeyse talan etmişlerdi. Üst üste yığılmış mezar taşları ve mezarlığın içine kadar girmiş iş makineleri... Haberim vardı bundan esasında. Lakin o zamana değin hiç gitmemiştim oraya. Nasip o vakteymiş. Bütün bu haberler duyulunca beni görevlendirdiler. İşim buydu benim eski yazılar, mezar taşları, kitabeler... Bunların dilinden anlardım.

İstanbul Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı... İsmini çok duymuş ama bir fırsatını bulup da yolumu o tarafa hiç düşürmemiştim. Çok güzel bir yerdi, boğazın kenarında değil de sanki denizin içinde duruyor gibi. Ama öyle unutulmuş, öyle kimsesiz kalmış halde ki. İlk gittiğim vakit gönlüme düşen tek duygu hüzündü. Zira sanki unutulmuş, yok sayılmış, terk edilmiş gibiydi. Kimsesiz, sessiz kalmış. Mezarlar harap, duvarlar harap... Ve deniz tarafında toprak kaymaya başlamış.

Ben gittiğimde bir sene olmuştu tadilata başlanalı. Benim vazifem ise dergâhla neredeyse iç içe olan mezarlara zarar gelmesini engellemek ve ismi bilinmeyen belki ya da okunamayan mezar taşlarından isimleri okuyup da kime ait olduklarını kayda geçmekti. Aslında bu işte benden çok daha tecrübeliler vardı, hiç ummuyordum bu işin bana verileceğini. Aceleyle olduğundan, belki de bir başkasını bulamadıklarından tecrü-

besiz ve genç diye daha evvel neredeyse unuttukları ismimi şimdi hatırlayıvermişlerdi.

İşte bütün bu sırrı ben orada öğrendim. Dirilerden alamadığım dersi, ölülerden talim ettim. Bütün anlatacaklarım ölüme dair değil belki ama hepsi ölülere dair.

Şimdi şayet inanmak isterseniz size anlatacaklarım var. Yalan değil, rüya değil, hayal değil. Ama gerçek mi? Onu da hiç bilmiyorum.

Şehzade Selim'in konağı

Trabzon/1495

ZAMAN BİR GERGEF... İlmek değil, ömür geçirir tellerine. Nerede doğduğunu, kimden doğduğunu ve kimden olduğunu seçtirmez sana. Mecburen doğar ve mecburen yaşarsın. Yürür gibi yaşamak, hangi yoldan gitsen de aynı yere varırsın. Yolun aynı olmasa da sonun aynıdır herkesle. Ve bu yola kimi bir kâşanede kimi bir viranede başlayıverir.

...

Trabzon'da mevsim bahara dönmüş, yağmurlar gökten bir perde gibi iniyordu. Yeşil dağlarında sisten bir örtüyü gören onu bir hayal diyarı zannediyordu. Baharı hiç gelmiyordu sanki. Yağmurlar hiç dinmiyordu. Sır vermiyordu Karadeniz. Gülüyor zannettiğin vakit ağlıyor, yaşlarını döküyordu. Kararı yoktu bu toprakların, niyetini hiç belli etmiyordu. Bir sırdı da sırrı yaşıyordu sanki.

Bu diyarın insanı da toprağına benziyordu. Değil mi ki insanın özü de topraktı. Dünya insanı da kendine benzetiyordu.

Kendi gibi ediyordu. Belki de sırf bu yüzden insanlar da doğdukları şehirlere benziyordu. Ve bu diyarda yani ki Trabzon'da doğan da biraz Karadeniz'e benziyor, biraz yağmurlara, biraz ağaçlara...

Pay-ı taht İstanbul'u bilen biliyordu lakin bu şehr-i Trabzon bir cennet yurduna benziyordu. Hayret makamında, hayrete düşürüyordu insanı. Gören zannederdi ki güzel denen ne varsa arza burada nakşedilmiş, birer minare gibi ağaçları bile isteye bu topraklara hakkedilmiş. Aşk burada toprağa indirilmiş, Mecnun Leyla'sını bu topraklarda buluvermiş, Ferhat Şirin için bu dağları delivermiş... O kadar güzel ve o denli zorlu bu topraklar. İnsana sevdiği her ne varsa sanki burada sevdirilmiş. Cennet bir şerbet olmuş da dünya denen yetime burada emzirilmiş.

Ve deniz... Bu topraklarda hayattır, nefestir, sestir... Denizi olmayan, deryayı görmeyen, ummanı bilmeyen şehirlerin bir yanı noksan kalmış sanki. Bir tarafı sessiz, bir kulağı sağır bırakılmış. Karadeniz eli, dili, sesi olmuş bu toprakların.

İşte Karadeniz'in tam kenarında bir inci gibi duran Trabzon'da, bir nisan gününde sema alabildiğine sise bürünmüş, bulutlardan yerlere yağmurdan bir ağ örülmüş ve herkes uykudayken belki gözlerini uzaklara çevirmiş biri, bir muştu bekler gibi öylece seyre belki hayale dalmış, uzaklara bakıyor.

Şehzade Selim, uzun ve geniş pencerenin önünde durmuş uzakları seyrediyor, yağmurun her damlasında bir efsane hayal ediyordu sanki. Ve bütün bunları düşünüyordu. Henüz yirmili yaşlarındaydı lakin gören derdi ki bütün dünyanın gamını libas etmiş de, ömrü kadar bir ömür daha tüketmiş. Öyle vakur, öyle mahzun... Ama bir o kadar da mahcup...

Bundan kırk küsur sene evvel Sultan Mehmed Han'ın fethettiği bu topraklar İslam nuru ile aydınlanmış, Doğu Roma'dan sonra Pontus Rum diyarında da yeşil sancak dalgalanmış ve bir hayalin, bir mefkûrenin yolunda bozkırın evlatları

atlarını bu diyarlarda da eğlemişlerdi. İstanbul'u açıp da gülzâr yapan Sultan Mehmed bu diyarı da fethe gelmiş, gönül vermiş ve gönül almıştı. Ezanlar yağmurlara tutunur, Allah nidaları Karadeniz'i doldurur olmuştu.

Karadeniz hırçındır, öyle eder, kendine benzetir insanı derler ya işte Şehzade Selim de on beş yıldır şehzadelik ettiği bu diyarda Karadeniz gibi hırçın, onun gibi kavi ve sığmaz olmuştu deryalara. Belki bu diyardan miras 'Yavuz' diye isim verecekti ona ahali.

Şehzade Selim uzun, geniş pencerenin önünde durmuştu işte. Uzakları seyrediyor, yağmurun her damlasında dualar dökülüyordu dilinden. Sakalsız yüzünde gezdirdi bir aralık uzun parmaklarını. Dilinde bir dua inşirah mı? Bilinmez lakin bir dua sessiz, sözsüz, nefessiz belki.

Bir zaman öylece bakındı Şehzade Selim. Neden sonra geniş pencereyi açtı ve ellerini yağmurlara doğru uzattı. Ellerine değen her damla için şükretti Rabbine. Kapalıydı gözleri. Belli ki bir şeyleri hayal ediyor, uzaklarda seğirtiyor düşlerini ve heyecan mı, korku mu, tedirginlik mi, hepsinin var olduğu bir halde dualar ediyordu.

Edemedi. İçi sığmıyordu sanki içine. Yapamadı, bilemedi, duramadı da pencereyi öylece açık bırakıp gitti oturdu rahlenin başına. Hiç bilmeden ve düşünmeden önünde duran mushafın bir sayfasını açıverdi ve okudu titreyerek. Belli ki bir haber bekliyordu ve 'hayrolsun' diye işitecekleri gönlünü Kur'ân'a veriyordu. Kimsenin önünde çökmeyen dizleri bir köle misal mushaf önünde sanki kırılıyor, gözlerinin feri sönüyor, kirpikleri titriyordu.

Rahlesinin başucunda yanan mum alazlandıkça onun da içi eriyordu sanki. Bütün şehri ıslatan yağmur içine yağsın da ateşini söndürsün istiyordu. Ve okuyor, okuyordu. Hiç durmadan, beklemeden önündeki mushaftan tevafuken açtığı Neml sûresini yarasına merhem sürer gibi okuyordu.

Bir çeyrek saat geçmişti ki odasının büyük ahşap kapısına ardı ardına üç kez değdi bir el. Ardından bir kapıkulu askeri giriverdi içeri, Şehzade Selim hiç irkilmedi yerinden. Başını mushaftan hiç kaldırmadı. Okuduğu ayet bitene değin başını çevirip de bakmadı. Neden sonra ayeti bitirip de çevirdi başını.

"Şehzadem" dedi içeri giren kapıkulu askeri "haremden geldiler."

Hiç kelam etmedi. Sadece 'gelsin' der gibi başını öne doğru eğdi Şehzade Selim.

Az sonra haremağası girdi ahşap kapıdan. Temennadan sonra:

"Müjde şehzadem" dedi "müjde, Allah Teâlâ bir şehzade bağışladı size. Bir oğlunuz oldu."

Şükretti Şehzade Selim. Gözlerinin içi güldü. Şükür ardına şükür düştü dilinden. Neden sonra okuduğu son ayetler geldi hatırına; "İnnehu min Süleymane ve innehu bismillahirrahmanirrahim." Bir işaret diye vehmetti bunu. Yanakları al al oldu. Dili bütün bütün bu isimle doldu, gözlerine yaş yürüdü. Hiç kaldırmadan başını:

"İsmi" dedi "ismi Süleyman olsun."

Ve oldu...

Trabzon Kadısı Ömer Efendi'nin hanesi

Trabzon/1495

ÖMER EFENDİ, sabah namazını kıldığı Kale içi mahallesindeki camiden çıkmış, ağır ağır evinin yolunu tutmuştu. Kıra çalan sakalları, keskin bakışları orta boyunu çok daha heybetli gösteriyor, üzerindeki hâki cübbesiyle bahar yeli ile raks ediyordu sanki. Onu her gören hürmetle selam veriyor, o da esmer yüzündeki tebessümle onlara icabet ediyordu.

Buralara uzak diyarlardan gelmişti. Babası Arap ellerinden göçmüştü Anadolu topraklarına. Kendisi de âlimdi evladını da öyle yetiştirdi. Şehir şehir, konak konak dolaştı Ömer Efendi. Her gittiği diyarın âlimlerinden dersler aldı. Bir han aradı viran gönlüne ki zihninde olanı diline düşürsün de söylesin, söylesin de bilmeyenler hakikati dinlesin. Sonunda Trabzon diyarına düştü yolu. Aradığı dergâh burasıydı öyle bildi. Zira Devlet-i Âl-i Osman bu diyarı fethetmişti, toprağı almış ve vatan eylemişti. Lakin asıl zorlu iş bu andan sonra idi. Zira

gönülleri kim fethedecekti? Kendine vazife bildi bunu Ömer Efendi. Çok sevdi ve çok sevildi.

Bütün bunları yaşadığı vakitler geliyordu hatırına. Gencecik bir vaizdi o zamanlar. O hep derviş olmak istemişti oysa. Diyar diyar dolaşmak, yaban ellerdeki gönüllere ulaşmak istemişti. Lakin Allah'a giden tek bir yol yoktu ya! Her yol O'na giderdi ve onun için bu yol seçilmişti.

Artık otuzlu yaşlarını da neredeyse bitirmiş, ak teller saçlarından sakallarına dökülmüştü. Yaşı kemale ermese de daha artık o genç vaiz Ömer Efendi değildi. Trabzon kadısı Ömer Efendi idi. Ahalinin dilinde ise Şamlı Ömer Efendi.

Lakin bu yük ağır geliyordu omuzlarına. O sıralar Trabzon şehrinin ekseri Rum idi. Müslümanlar ise sanki bu diyarda misafir gibi sayıca azdılar ve işte bu Kaleiçi Mahallesi'ni mesken edinmişlerdi. Ve bir sıklet de bu yük vardı omuzlarında. Müslüman ya da değil her kim olur olsun, bir lokmasına haksız el sürülse kendini mesul biliyor, kimin gözünden bir damla yaş aksa kendini zalim biliyor, kimin ayağına taş değse kendini mücrim biliyordu. Ve bu kadarı bile ona dert diye yetiyordu. Hem belki de bu yüzden Müslümanlar da Rumlar da onun adaletine itimat ediyor, her nerede onu görseler hürmet gösteriyorlardı. Zira o biliyordu ki hak haktı ve dine göre değişmezdi. Kalpleri bilen ancak Allah'tı.

Trabzon'a geleli on küsur yıl olmuştu ve gidemiyordu bu diyardan. Birkaç kez denemişti de aslında bunu. Ama olmuyordu. Bu vazife ne denli meşakkatli olsa da bunu kendine kutsal bir vazife biliyor ve göçüp de gidemiyordu buralardan. Aklı git dese de gönlü ayaklarına yapışıyor da durduruyordu onu.

Hem artık bütün varı ve hatta yoğu Trabzon'daydı ve Trabzon'du. Zevcesi Afife Hatunu da burada bulmuştu. Derdinin ateşinden biçare düşmüş gönlüne bir su serpmişti o. Haline haldaş, yoluna yoldaş, sırrına sırdaş...

İşte tam da şimdi sabahın bu ilk vakitlerinde, güneş henüz görünürken Trabzon'un bulutlu göğünde evinin yolunu tutmuş ağır ağır yürüyordu. Dilinden dualar dökülüyordu zevcesi Afîfe Hatun için. Zira Afîfe Hatun gebe idi ve yatsıdan beri sancı çekiyordu. Kadı Ömer Efendi ebe kadını onun yanında bırakmış ve sabah namazı için çıkmıştı evinden. Neden bilinmez evinden çıktığı andan beri Hz. Yahya'nın duası ile atmıştı adımını.

"Rabbim! Bana katından hayırlı bir nesil ver. Şüphesiz ki sen duayı hakkıyla işitensin."

Sonra namazın ilk rekâtında imamın okuduğu ayetler, gözlerinden yaşları düşürmüştü. Aynı duayı okuyordu imam ve sanki onun duasına hep birden 'âmin' diyordu bütün cemaat. Zihni allak bullak olmuş, hayreti arşa dayanmıştı. Ama sustu.

İşte bu olanlar yüzünden bu denli dalgın yürüyor ama aklından bu dua hiç çıkmıyordu.

Yürüdü, yürüdü ve hanesinin önüne kadar gelince duraksadı bir an. Aklına türlü şeyler geldi. Hüzünlendi önce, telaşlandı ama demedi bir şey. Geçti, avludaki iskemleye oturdu. Dilinde halen dahi aynı dua; Hz. Yahya'nın duası... Neden sonra evin ahşap kapısı aralandı usulca. Ebe kadının ufak kızı çıkıverdi dışarı. Yüzünde ancak bir çocuğun masumiyetine sığabilecek bir tebessümle:

"Kadı Efendi" dedi "oğlan oldu..."

"Şükür Allah'ım" dedi Kadı Ömer Efendi ve aynı tebessümle baktı çocuğun yüzüne.

"İsmi ne olacak?" diye sordu çocuk masum gözlerini açarak.

Durdu bir aralık Kadı Ömer Efendi. Daha evvel düşünmemişti bunu hiç. Bilmiyordu. Neden sonra aklına yolda ettiği, namazda işittiği dua geliverdi.

"Yahya" dedi "Yahya olsun ismi..."

Ve oldu...

Topkapı Sarayı/1495

Sultan Beyazıt

ŞEHZADE SÜLEYMAN'IN doğumu Şehzade Selim'in konağında bir neşe oluverdi. En ziyade babasının, Şehzade Selim'in gözlerinden dökülüyordu sürur. Küçük şehzade Süleyman can kuşuna ses olmuştu, ciğerlerine nefes olmuştu. Onun doğumuna mukabil fakirlere sadakalar dağıtıldı, ziyafetler verildi, dualar edildi ve dualar alındı. Trabzon'da bu müjdeli haberi işitmeyen kimsecikler kalmamıştı.

Hemen doğumun ertesinde İstanbul'a müjde götürmek için sürdü atlarını ulaklar. Sultan Bayezid'e bu muştuyu vermek için yollara düştüler. Mahzun Sultan'ın gönlünü mesrur edecek bir haber... Zira kendi öz kardeşini yitireli, öte âleme göndereli daha bir sene bile olmamıştı. Hem dahi yüzünü bile görememişti son zamanında kardeşinin. Bu dert onun gönlünü perişan ediyor, halini bir sükûta düşürüyordu zaten. Cihanın sultanı olmak yetmiyordu bu acısını dindirmeye ve hatta hiçbir anlamı yoktu mülke sultan olmanın. İnsandı ve canı ya-

nıyor, içi kanıyor, Allah onu kardeş acısıyla sınıyordu.

Çoğu vakit sarayda bir tenhaya çekiliyor, kimseciklerin olmadığı bir yerde ve zamanda ve karanlıkta, gece vakti, herkes düş görürken o uyusa kâbus göreceğinden korkuyordu ve ellerini Rabbine açıyor, dualar döküyordu dilinden gencecikken göçüp giden kardeşine.

"Âh" diyordu kendi kendine o kara gecelerde gözyaşları sakallarını ıslatırken "Âh! Bu sultanlık dedikleri benim olmayaydı da şuracıkta, bir viranede geçireydim ömrümü, para pul, mal mülk, devlet izzet hiçbiri olmayaydı da; Cem'im, karındaşım, can yoldaşım olaydı ve uçurmayaydı can kuşunu kafesinden. Allah'ım sen bağışla onu, sen onun günahlarını bağışla..." diyor, kara geceleri inci misal gözyaşlarıyla aydınlatıyordu.

Cem Sultan'ın ölümünden beri hali değişmişti koca Sultan'ın. Artık ne eskisi kadar konuşuyordu ne de gülebiliyordu.

Her şey değişmiş, her hal başkalaşmıştı şimdi. Zira Sultan Beyazıt biraz da kendini suçlar olmuştu son zamanlarda. Cem'in ölümünden kendini sorumlu tutar olmuştu. Fevriydi Cem, dik başlıydı, sertti, doğru. Lakin kardeşti, suçu da varsa kardeş, günahı da varsa kardeş, ayıbı da varsa kardeşti. Derdini dillendiremiyordu belki ama şiirlere döküyordu acısını, feryadını kafiyelere vuruyordu Beyazıt Han.

"Allah'ım" diyordu her kıldığı namazın ertesinde "Allah'ım devlet bize nasip oldu. Bilirim ki devletin dahi bekası gerektir. Lakin bu gönül terazisi bu denli yükü çekemiyor. Nolurdu da olmayaydı bunca zenginliğim de pederimin göz nuru karındaşım kırılmayaydı. Anladım, anladım Allah'ım. Ve bildim ki bu sultanlık kavgası bir manasız kavga imiş. Kıymeti yok imiş mülke sultan olmanın. Sultanlık ben garibin omuzlarını yakıyor. Zira içim yanıyor ki bu kavga yaktı ciğerparem karındaşımı.

Ölüm geldi başa, mukadderat. Mâni olunmaz bilirim. Lakin içimi dağlıyor küffar elinde, düşman ilinde, bir ezan sesi-

ne hasret, memleket tozuna hasret, yârânın yüzüne hasret bu derdi bana miras bırakıp da gitti Cem Sultan.

Sen beni dahi affet Allah'ım, suçlarımı bağışla, günahımı vurma yüzüme. Gamlı gönlüme bir damla olsun, neşe olsun, nasip et."

* * *

Yine böyle bir gün Topkapı Sarayı'nda mahzun, belki de mahcup bir halde dururken kapısına vuruldu. Oturduğu peykede irkildi birden Sultan Beyazıt. Zira dalgındı, düşünceliydi, hüzünlüydü. Üzerindeki kaftanını düzeltti önce. Sonra sıvazladı sakallarını sağ eliyle. Başındaki kavuğunu düzeltti. Elinde olsa bu sarayda eğleşmezdi, bir derviş olurdu da dağlara vururdu kendini. Lakin olmuyordu işte, olamıyordu. Gönlü viran bir halde olsa da makamın izzetinden nokta kadar taviz veremezdi. Sultanlığına yakışır bir edayla dik ve mağrur oturdu peykesinde.

Az sonra içeri veziriazam Koca Davut Paşa girdi. Başı önünde selamladı önce Sultan'ı. Sultan cevap verene kadar da kaldırmadı başını. Neden sonra Sultan Beyazıt:

"Söyle Davut Paşa" dedi.

"Sultan'ım" dedi Davut Paşa. "Trabzon Sancağı'ndan, Şehzademiz Selim'den haber getirdi ulaklar. Müjde getirdiler Sultan'ım. Bir torununuz, bir şehzademiz dünyaya gelmiş. Süleyman demişler adına."

Oturduğu peykeden başını kaldırdı birden Sultan. Belli ki sevinmişti. Bir tebessüm geldi de yerleşti, kim bilir ne vakittir gülmeyi unutan çehresine. Gözlerine fer gelmiş, yanaklarına kan gelmişti sanki birden. İçinde öleyazan kuş birden cana gelmişti sanki. Mazideki bütün mesrur hatıralar âna gelmişti.

"Tamam" dedi Sultan, kısa ve kesin. Konuşmak zor geliyor gibiydi. "Tez hediyeler gönderin, ziyafetler verin, akçeler dağıtın... 'Şehzade Süleyman doğmuştur' diye muştu olsun ahaliye."

Koca Davut Paşa baş kesip de çıkınca has odadan, gözlerine düştü bu kez sürur Sultan'ın. Lakin uzun sürmedi bu dahi. Hüznü daha ağırdı. Zira hüzünle sevinci teraziye koysalar, hep daha ağır basardı hüznün olduğu kefe.

"Ey Süleymancık" dedi oturduğu yerde "Ey Süleymancık! Sen de geldin bu hengâmeye. Dilerim ki Rabbim senin tebessümünü öldürmeye. İmtihanı zor olanların neslindensin sen de. Ömrün uzun, gülen yüzün olsun" dedi.

Sonra bir âh çekti derinden. Bir âh ki sanki ateş düşüyordu nefesinden. Hani biri olsa derdi ki duman geliyor sesinden. Çilesi her vakit tutuyordu ensesinden ve hüznü yine ağırdı neşesinden...

"Biraz da sen oyalan bu dünyada bakalım Süleymancık" dedi. "Biraz da sen oyalan."

Ve sustu.

Halen dahi aynı tebessüm duruyordu dudaklarında. Hüznünü yenemeyen kırık, kırgın ve yorgun bir tebessüm...

Halil

İstanbul/2015

Zannettim ki İstanbul'u buraya saklamışlar.

BİR YAZ GÜNÜ, temmuz sıcağında gittim ilk olarak Yahya Efendi Dergâhı'na. Beşiktaş semtinde, Çırağan Sarayı'nın hemen karşı tarafındaki ince, dik bir yokuştan zorla sürdüm arabamı. Alçak bir kemerin altından geçtim. Yokuşun en uç kısmında bir iş makinesinin hemen arkasına park ettim.

Güneş alnımı sanki yakıyordu, gözlerim yanıyordu sıcaktan. Bu yokuştan inmek bile ne kadar zordu. İnsan düşeyazıyor, neredeyse yere yuvarlanacak oluyordu. Birkaç adım sonra sol tarafa doğru ayrılan ufak yolu takip edip, dergâhın kapısının önüne kadar geldim. Ta dışarılara kadar yığılmış çuvallar, topraklar, taşlar... Bunların arasından geçiverdim. Ama içim hiç rahat etmedi. Bu darmadağın, bu bakımsız hal canımı sıktı aslında. Yapılan iş her ne kadar zor olursa olsun, bu görüntü insanı üzüyor ve hatta incitiyordu.

Önümde kocaman bir ahşap kapı... Ardında neler olabile-

ceğini o an hiç hayal edemedim. Aslında dışarıdaki bu dağınıklık, içeride karşıma fazlasıyla çıkar sandım ama ilk bakışta öyle olmadı. O ahşap kapıdan içeri girdiğim vakit sanki ardımda çok fazla şeyi bıraktığımı hissettim. Bu denli güzel, böyle eşsiz bir yer nasıl olmuştu da gözünü para bürümüş insanların dikkatlerinden kaçırmıştı. Nasıl olmuştu da buranın etrafına, yakınlarına, hemen boğazın dibinde göğe doğru sivrilen, ama insanın içini sıkan ve hatta boğan biçimsiz binalar yapmamışlardı. Bilemedim.

Sanki cenneti saklamışlardı bu kapının ardına, sanki o kapıdan geçmekle bir başka diyara geçivermiştim. İçi bambaşka bir dünya gibiydi. İnsan bu kapıdan içeri girince dışarıdan bakıp da hiç ummadığı bir şey buluyor. Binaların arasında, bütün şehrin hengâmesini, tam orta yerde öylece unutulmuş bir saklı bahçe gibi... Öyle güzel ama öyle kimsesiz...

Ağır adımlarla yürüdüm. Yol beni doğruca camiye götürüyordu. Neden bilmiyorum ama düşünmeden ve hiç tereddüt etmeden girmek istedim içeri. Bir tuhaflık vardı burada. Ya da ben öyle hissettim bilmiyorum ama sanki mecbur gibi yürüdüm camiye. Ben gitmiyordum da biri beni oraya itiyor gibiydi. Gözlerim hiç bakınamadı etrafa. Ne vardı, neler olmuştu göremedim. Neden sonra ismimi işitince ayılır gibi oldum birden.

"Halil Bey..." dedi birisi.

Hiç dönüp bakmadım. Bakamadım zannederim.

"Halil Bey" dedi tekrar aynı ses. O zaman dönebildim sesin geldiği tarafa.

"Hoş geldiniz" dedi orta yaşlarda, zayıfça bir adam gözlerimin içine tebessümle bakarak. Ve elini uzattı. "Ben sorumlu şirketin görevlisiyim. İsmim Mustafa. Biz de sizi bekliyorduk" dedi.

"Hoş bulduk. Memnun oldum" diyebildim sadece. Ama gözüm kapının hemen üstündeki yazıya takıldı. Büyük harflerle

"Edeb Yâ Hû!" yazıyordu. Neden buradaydı, bilmiyorum ya da neden dikkatimi çekmişti birden, bilemedim.

Mustafa Bey önümde ben ardında çalışmaların yapıldığı yere doğru yürüdük. Caminin sağ tarafından hemen iç içe geçmiş mezarların arasından arka tarafa doğru ilerledik.

Yan yana, koyun koyuna, sırt sırta yatmış insanlar. Analar, babalar, çocuklar. Paşalar, memurlar, şairler, işçiler... Hepsi burada işte; hepsinin sermayesi bir adam boyu toprak... Kim olduğuna bakmadan, ne iş yaptığına bakmadan, parası, malı, mülkü, şöhreti, itibarı hiçbiri olmadan yatan insanlar... Kim bilir hayattayken nelere sahiptiler ve kim bilir ne planlar yaparken ansızın geldi ölüm meleği kapılarına? Yaşına bakmadan, işine bakmadan aldı da getirdi buraya.

Ağaçların arasında birer çiçek gibi mezar taşları. O kadar fazla omuz omuza yatan insanlar... Sanki ağaçların arasına mezarları koymamışlar da mezarların arasına ağaç koymuşlar gibi. O kadar çok ve o kadar kendinden.

Yürürken pek çok şey söyledi Mustafa Bey. Ama ben neredeyse hiçbirini duymadım. Gözüm yerlere yatmış, eğilmiş, kırılmış mezar taşlarındaydı. Bunların birçoğunu zaman düşürmüştü yere. Doğru ama birçoğunu da burada tadilat yapan adamlar hiç acımamış, aldırmamış, utanmamış devirmişlerdi. İçim acıdı. Ama bir şey söyleyemedim.

Biraz yürüdükten sonra arka tarafta, mezarların biraz seyrekleştiği yerde dergâh binasını gördük. Bütün çalışanlar orada dizilmişler, belli ki beni teftişe gelmiş zannettiklerinden nizam ile tek sıra halinde bekliyorlardı. Hepsiyle tanıştırdılar tek tek beni. Esasında art niyetli değildi bu insanlar da. Ya da ben iyi niyetli düşünüyordum da öyle vehmediyordum. Ama bilmiyorlardı. Ya da kıymetini anlayamıyorlardı bunların. Bir gün gelecek kendilerinin de o mezar taşının altında yatacaklarını akıl edemiyorlardı belki de.

Sadece gördüklerim gerçekten can yakan şeylerdi. Ölüle-

rine bile bu denli kıymet veren dedelerimizin mezar taşlarını kıran torunlarıydık biz. Utanmaktan yüzüm kızarmıştı, hissediyordum. Bu halimi diğerleri görmesin istedim. Utanmak utandırıyordu sanki beni.

Birkaç adım daha attım. Uzaklaşmak istediğimden mi, başka bir şey görmek istediğimden mi bilmem. Sanki etrafta yapılanları teftiş eder gibi bir tavırla baktım etrafa. Anlamasınlar istedim.

Dergâh binasının arka tarafına geçiverdim. İşte o an tam manasıyla anladım "İstanbul'a bir bakışımı bütün bir dünyaya değişmem" diyen batılı yazarın ne demek istediğini. Karşımda sanki o eski zamanların, hayal diyarlarının, asırlar evvelinin dersaadeti, şehirlerin ecesi İstanbul'u görüverdim. Öyle güzeldi ki. Zannımca İstanbul'u görmek için gelinecek tek yer burasıydı.

İçimde tuhaf bir sevinç vardı ve gözlerimi hayretten kırpamıyordum. Bu denli göz alan, yüreğe dokunan bir yere ataları-mız neden bir mezarlık kondurmuşlardı, bilemedim. Deniz ayaklarımın altına serilmiş, zaman erimiş, cennet yere indirilmiş gibiydi... İstanbul tam buradaydı işte... Ve kendi kendime hayretle söylüyordum:

"İşte, İstanbul'u buraya saklamışlar."

Trabzon/1495

Yahya Efendi

Bir kucakta iki aslan...

GÜNLER ÇABUCAK GEÇİYORDU. Öyle hızlı tükeniyordu ki insanın ömür sermayesi. Günler sanki birbiri sıra at sürüyordu da, hangisi geliyor hangisi geçiyor anlayamıyordu insan. Şehzade Süleyman'ın doğumuna şenlikler yapılmış, dört bir yandan hediyeler gönderilmiş, tebrikler iletilmişti. Herkesin gönlü hoştu lakin bir müşkül vardı ki halli için günler ve günlerce uğraştı küçük Şehzade'nin ninesi Gülbahar Hatun.

Şehzade Süleyman doğdu doğalı doğru düzenli süt ememiyor. Anası Ayşe Hafsa Hatun'un sütü küçük Şehzade'yi doyurmaya yetemiyordu. İçi kan ağlıyordu Ayşe Hafsa Hatun'un. Zira anaydı, evladına yetemiyor olduğunu vehmediyor o sebeple geceleri gözüne uyku girmiyor, gündüzlerini küçük oğlunun hemen yanında gözyaşlarıyla geçiriyordu.

Sütü artsın diye türlü şerbetler içiyor, yemişler yiyor lakin bunlar dahi fayda etmiyordu. Bir vakit oluyor cariyeler elle-

rinde ısırgan otu şerbeti getiriyorlar, ondan bir fayda görmediği anlaşılınca, rezene otundan çaylar içiriyorlardı. Ne ettilerse olmadı. Ne edildiyse de dinmedi gözünün yaşı Şehzade'nin ve Ayşe Hafsa Hatun'un ıstırabı tükenmedi.

Bunların kâr etmediğini anladıkları vakit, bir sütanne aradılar Şehzade için. Ev ev, hane hane, sokak sokak, kapı kapı dolaştı tellallar. Lakin kim geldiyse Şehzade'nin derdine derman olamadı. Hiçbirinden bir yudum süt nasip olmadı küçük Şehzade'ye.

Trabzon ahalisinden, bütün emzikli hatunlar bir bir geldi konağa neredeyse, lakin olmuyordu işte. Şehzade Süleyman'ın gözünün yaşı dindirilemiyor, hiçbir çare bulunamıyordu.

İşte bütün bunlar olurken bir akşamüzeri hanesine geldi Kadı Ömer Efendi telaşla. Hanesinin kapısını hızlı hızlı vurdu. Az sonra hanımı açtı kapıyı ve aceleyle girdi içeri Kadı Ömer Efendi.

"Hatun, gel hele" dedi ve geçti oturdu sedire. Afîfe Hatun'un gözlerine bir telaş düşüverdi. Hayır mı, şer mi bilemedi.

"Buyur efendi" dedi "Hayırdır inşallah."

"Hayır, hatun, hayır" dedi. Derin bir soluk aldı sonra. Başından sarığını çıkardı koydu kenara.

"Bilirsin" dedi "Şehzademiz Selim'in, bizim oğlandan bir hafta kadar sonra bir oğlu geldi dünyaya. Allah ömrünü uzun etsin. Lakin sütü yetmezmiş anasının. Kapı kapı Şehzade'yi emzirecek emzikli hatun ararlarmış. Kim varsa götürmüşler konağa. Şehzade hiçbirinden bir yudum süt emmemiş. Ben derim ki bir de biz gitsek, belki derdine derman bizdedir."

Bir aralık öylece durdu Afîfe Hatun. Hiç konuşmadı, bir şey söylemedi. Neden sonra tahta beşiğinde yatan daha ufacık olan oğlu Yahya'ya indirdi bakışlarını. Zira onun rızkını bölüştürecekti bir başkasıyla. Tereddüt eder gibi oldu. Kara gözleri gölgelendi sonra. Şehzade dahi olsa, saraylarda da doğsa Allah bir kimsenin nasibini kestiği vakit kimse çare olamıyor diye

düşündü içinden. Lakin ufacık bir yavrunun böyle biçare kalmasına da tahammül edemedi yüreği. Kendi evladını Yahya'sını koydu bir an Şehzade'nin yerine. Canından can, kanından kan olanı, ciğerparesi bu halde olsa o da dolaşırdı kapı kapı. Çare kimse ve kimdeyse ellerine yapışırdı.

Sonra kaldırdı bakışlarını Yahya'dan. Kadı Ömer Efendi'yle göz göze geldiler.

"Olur Efendi" dedi "Belki de Allah onun nasibini almış da bizim sinemize koymuştur. Şayet öyleyse bir damla süt bile emanettir bize. Emaneti vermek icap eder değil mi?" dedi tebessüm ederek.

O tebessüm ediyordu belki, lakin gözlerine yaş yürümüştü Kadı Ömer Efendi'nin. Bu cümleler yüreğini yakmıştı. Allah'a şükürler etti içinden böyle bir hatunu nasip etti diye ona.

Sonra o da tebessüm etti hatununun gözlerinin ta içine bakarak, analık denen o hissin olduğu yere bakıyordu belki.

Ve hemen kalktı oturduğu sedirden.

"O vakit tez elden gidelim Şehzade Selim'in konağına da emanet bizde sırlanmışsa sırrı sahibine verelim" dedi ve çıktılar hanelerinden.

Ve dilinde şükürler vardı Kadı Ömer Efendi'nin.

"Allah'ım sana şükürler olsun bir şey istemek için değil de isteneni vermek için düşürdün yolumu saltanat kapısına..."

* * *

Afife Hatun konağın harem dairesinde idi şimdi. Kadı Ömer Efendi onu göndermiş kendisi konağa girmemişti. Neden diye de sual etmemişti Afife Hatun. Zira Ömer Efendi saray kapısında bekleşip de bir fayda umanları sevmez o sebeple zorda kalmadıkça sarayın kapısına dahi gelmezdi. Severdi Şehzade Selim'i hatta çok severdi, hürmeti tamdı. Kıymet verirdi. Lakin verdiği kıymet menfaat için değildi. Zira bilirdi menfaat için verilen kıymet de zilletti.

Ömründe ilk kez bir şehzadenin konağına girmişti Afife Hatun. Gördüklerine hayret etmiyordu ve imrenmiyordu bile. Hatta kendi hanesi çok daha sevimliydi gözünde.

Bir odaya almışlardı onu, öylece kucağında Yahya ile bekliyordu. Az sonra birkaç hizmetkâr kadın önce ardında Şehzade Selim'in anası Gülbahar Hatun ve en arkada kucağında Şehzade Süleyman'la Ayşe Hafsa Hatun girdiler içeri. Afife Hatun edeple kalktı oturduğu peykeden. Gülbahar Hatun'u da Ayşe Hafsa Hatun'u da başını öne eğdi de selamladı.

Sonra yerden kaldırdı eğdiği başını. İkisinin de yüzleri solgundu ve belli bir hüzün vardı gözlerinde.

"Hoş geldin Hatun" dedi Gülbahar Hatun yaşlı yüzüne çökmüş hüznü dağıtan bir tebessümle.

"Hoş bulduk Sultan'ım" dedi Afife Hatun giydiği edep elbisesini bir an bile aralamadan.

"Şehzade'miz günlerdir doğru düzenli süt emmiyor. Kimi getirdikse de bir çare olamadı. Hiç kimseden bir yudum süt emmedi. İnşallah çaresi sizdedir" dedi Gülbahar Hatun ve sonra hafifçe bir işaret yaptı başıyla.

Ayşe Hafsa Hatun bu işareti hemen bekler gibi atıldı öne ve Afife Hatun'un yanına geldi kucağındaki şehzade ile.

Şimdi iki ana yan yana, göz göze idiler. Hiç konuşmadılar, tek kelime olsun düşmedi dillerinden. Lakin ikisi de anlıyor, ikisi de biliyor ve konuşmasalar da birçok şey söylüyorlardı.

Sanki evvelden anlaşmış gibi kucaklarındaki ufacık yavrucakları uzattılar birbirlerine. Biri diğerinin evladını, beriki ötekinin evladını aldı kucağına. Şimdi Şehzade Süleyman Afife Hatun'un kucağında, Yahya ise Ayşe Hafsa Hatun'un kucağındaydı.

Kucağında küçük Şehzade ile oturdu sedire Afife Hatun. Diğer hepsinin dilinde dualar ve âminler vardı. Beklediler ve beklediler. Afife Hatun dahi şifa olmazsa küçük Şehzade helak olur diye korkuyorlardı. Tereddütle olup biteni seyrediyorlardı.

Bir ara göz göze geldi küçük Şehzade ile Afife Hatun. Ne de güzel, ne de masumdu gözleri. İçi acıdı Şehzade'nin mahzun gözlerine bakarken. Elleriyle başını okşadı.

"Bismillah" dedi sonra ve bekledi. Şehzade'nin gözleri halen Afife Hatun'un gözlerindeydi. Ve emdi. Sanki anası oymuş gibi, sanki ezelden onu tanıyormuş gibi emdi.

Odadakilerin hepsi bu kez şükürler ediyorlar ve sevinçten gözlerine yıldızları döküyorlardı. Lakin ne olduysa o an birden ağlamaya başladı küçük Yahya. Sanki küçük hançeresini yırtarcasına bağırıyor, küçük gözlerinden yaşlar akıyordu. Ne ettiyseler kâr etmedi. Ayşe Hafsa Hatun öptü, kokladı, dualar etti lakin yok. Hiç durmadan ve susmadan ağlıyordu Yahya. Yüzü kızıl kiremide dönmüştü. Susturamadılar, avutamadılar. Mecbur kaldılar da getirip onu da verdiler Afife Hatun'un kucağına. Ve susuverdi Yahya, gözlerindeki yaş diniverdi.

Şimdi ikisini de sinesinde sıkı sıkı sarıyordu Afife Hatun. İkisi de aynı anadan süt emiyor. Kandan değilse de kardeş oluyorlardı.

Hiç kimse duymadı. Lakin Afife Hatun kucağındaki iki yavrucağın da gözlerine bakıyordu. Bir dua akıyordu dilinden ve bu iki masum yalnızca birbirine bakıyordu:

"Allah'ım" dedi Afife Hatun "biri mülke sultan olacaksa biri de gönle sultan olsun. Kucağımda iki aslan ikisini de sen koru...

Allah'ım! Sen nelere kadirsin! Gelmez denen gelir Sen istersen görmez denen görür, ölmez denen ölür ve olmaz denen olur Sen dilersen.

İşte şu hale bak ki kim derdi Afife sana bir Osmanlı şehzadesine sütünü vereceksin? Ana olacaksın ona, kim derdi? Hoş deseydi de inanır mıydın ki?

Allah'ın işine bak ki bir kucağımda kendi evladım, bir kucağımda Devlet-i Âli Osman'ın göz nuru şehzadesi. İkisi de bir batında olmasa da bir kucakta; ikisi de masum, günahsız,

suçsuz daha. Henüz dünyanın kara rengi sürülmedi gözlerine.

Bana bu sırrı çok evvelden haber verdiler. Lakin gaflete düştüm de bilemedim. Yahya'ma gebe kaldığımdan sonra gecelerce rüyalarımda gördüm bir kutlu yolda yürüdüğümü. Lakin yalnız değildim. Bir elimden bir oğlancık, öteki elimden bir diğeri tutuyordu. Biri "Ben dünyayım" diyordu, öteki "Ben ukbayım." Ne yana gitsem bırakmıyorlardı elimi. İkisi de "ana" diyordu bana. Ben ikiz sandıydım karnımda olanı, rüyalarımı böyle tabir ettiydim. Lakin şimdi anladım rüyamın manasını. İki elimden tutan iki oğlancığı şimdi tanıdım.

Bilirim Allah'ım. Bilirim herkesin bir tasavvuru, düşüncesi, bir hayali varsa da Senin de bir takdirin var.

Ben Afife Hatun... Trabzon Kadısı Ömer Efendi'nin zevcesi Afife... Yahya'nın anası Afife... Allah bana bir evlat verdi ki, güneş sanki hanemize doğdu sandım. Lakin bir de kardeş verdi evladıma. Kendi kanımdan olmasa da, anaları babaları bir olmasa da kardeş...

Biri Yahya, biri Süleyman...

Trabzon/1502

Yahya Efendi

Ayrı olursa bir olunmaz.

O GÜNDEN SONRA YOLLARI hiç ayrılmadı iki oğlancığın. Birbirlerini kardeş bildiler. Kardeş oldular ve kardeştiler de. Dilleri dönmeye, kelam etmeye, söylemeye başladığı vakit, ikisi de aynı hatuna ana dediler ilkin. Afife Hatun ikisini de kendi evladı gibi bağrına basıyor ve Afife Hatun'un vakti hanesinden çok konakta geçiyordu. Bütün saray halkı ona hürmette kusur etmiyordu. Zira o bir tek kez olsun çoğunun talih kuşu dediği bu olayı suistimal etmiyordu. Bir hardal tanesi dahi denecek olsa istemiyor, şehzade konağında şerbet dahi içmiyordu. Minneti yalnız Allah'aydı ve ne umuyorsa O'ndan umuyordu.

İkisini de kendi evladı gibi görüyor, sadece sütünü değil de canını, kanını veriyordu ikisine de. Beriki ağlasa ötekini bırakıyor, ötekinin canı yansa berikinden el çekiyordu. Ne birinden birini sakınıyor ne ötekinden berikini esirgiyordu. İkisi-

ni de evlat biliyordu. Bir oğul doğurmuştu lakin iki oğla ana oluyordu.

Dilleri dönmeye başlamıştı iki oğlancığın da. Artık Şehzade Süleyman, Yahya'ya 'ağabey' diyordu. Kimse öğretmemişti ona bunu, lakin öyle söylüyordu. Konağın bahçesinde beraber oynuyorlar, odalarda beraber koşturuyorlar, beraber konuşuyorlar ve beraber ağlıyorlardı.

Şehzade Selim'in gözü her daim üzerindeydi Şehzade'sinin. Karşısına çıkan bu hatunun yani kim olduğunu, ailesini, soyunu ta ilk günden biliyordu. Bu temiz soydan kendine ve oğluna zarar gelmeyeceğini bilmişti. O dahi Yahya'yı kendi evladından ayırmadı hiç. Şehzade Süleyman'a ne alındıysa ve ne verildiyse, aynıyla Yahya'ya da verildi. O ne denli sevildiyse, Yahya da o denli sevildi. Süleyman'a ne öğretildiyse Yahya'ya da o öğretildi. Hatta birkaç kez sınamak için biraz da Kadı Ömer Efendi'nin hanesine de hediyeler gönderdi Şehzade Selim. Lakin Ömer Efendi tek birine dahi el sürmeden gerisin geri gönderdi. Bir kez olsun bu olanlar için, yani şehzadesine sütanalık ettiği için ne Afife Hatun ne de Kadı Ömer Efendi tek bir şey istememiş, bir kez bile lafını sözünü dahi olsa etmemişti.

Bütün bunları biliyordu Şehzade Selim. Dışarıdan ne denli sert mizaçlı görünse de içinde bir münzevi kul yaşıyordu. Ve içten içe Kadı Ömer Efendi'nin bu haline hayran oluyor, hatta imreniyor lakin diline düşürmüyordu bunu. Ama Yahya'yı Şehzadesi Süleyman'dan ayırmıyordu da.

İki oğlan da biraz büyüyüp, okuma çağına geldikleri vakit bir ulak gönderip de müsaade almıştı Kadı Ömer Efendi'den. İsteği Yahya'nın da konağında Süleyman ile beraber eğitim alması, ona kardeş olmasıydı.

Bunu günlerce düşündü Ömer Efendi. Gecelerce uyku girmedi gözüne. Hatunu Şehzade'ye analık etmişti, sütünü vermişti lakin bunu Allah rızası için yapmışlardı. Bir karşılık

beklemiyorlardı. Ne edeceğini bilemediğinden yani ki Allah rızasından gayrı bir talebi olmadığından, belki de içinde bir sıkıntı oldu Şehzade Selim'in bu isteği. Ama Şehzade'nin arzusuna da karşı gelmek olmazdı. Tam bir cenderede gecelerce düşündü. Düşündü, durdu. Uykusuz gecelerin sonunda rüyaya yattı. Ve hayır buldu bu arzuyu. Kabul etti.

Mukadderat bu iki oğlancığın ömür ipini ayırmıyordu birbirinden. Şehzade Selim bir başka ışık görüyordu sanki Yahya'nın gözünde de, onu oğlu Süleyman'ın yanından ayırmak istemiyordu. Şehzadesine ne ediyorsa bu şeyh oğlu Yahya'ya da aynını ediyor; nasıl ki Afîfe Hatun ikisini de oğlu biliyorsa o da öyle biliyordu.

Yedi yaşına kadar Şehzade Selim'in konağındaki lalalardan ikisi beraberce dersler aldılar. Kimi vakit Kur'ân okudular, kimi vakit ok attılar, at bindiler, hadis dinlediler. Yedi yaşına ulaştıkları vakit, Şehzade Selim Kastamonu yakınlarındaki Daday kasabasında ikamet eden ve hem gönlün hem aklın terbiyesini bilen Evhadoğlu Hayreddin isimli âlimi onlara ders versin diye getirtti. Ve ikisi de aynı hocanın önünde diz çöktüler.

Hayreddin Efendi, talebelerine de hem dinî ilimleri hem de akli ilimleri yaşlarına göre anlatıyor ikisinin de üzerinden bir an olsun elini çekmiyordu. Kırda, konakta, bayırda nerede olur olsun onlara ilim anlatıyor hem zihinlerini hem de gönüllerini daha küçücükken mamur etmeye gayret ediyordu.

Bir gün ikisini de aldı karşısına Hayreddin Efendi. Sanki iki küçük oğlan değil de iki yiğitle konuşur gibi söyledi.

"Evlatlar" dedi "dünya yaşamak için değil yaşlanmak içindir. Daha bu yolda adımınızı yeni attınız toprağa. İyi dinleyin söylediklerimi, öleceğiniz güne değin unutmayın bunları ve benden öğrendiğiniz hiçbir şey olmasa da sadece bunlar olsun."

İkisi de sükût entarisini üzerlerine geçirmiş, edeple ve ses-

sizce dinliyorlardı. Hayreddin Efendi ikisinin de sırrını kavramıştı. Gözlerinde nur vardı ikisinin de lakin Süleyman'ın çakmak gözleri bu âleme, Yahya'nın mahzun gözleri ötelere bakıyordu.

"Sen Süleyman" dedi. İki elini önünde bağladı hemen Şehzade Süleyman. Başını eğdiği yerden kaldırdı.

"Sen Süleyman. Sen ki bu âleme sultanoğlu sultan olarak geldin. Sultanlık atandan dedenden verildi sana. Diyar diyar gidecek, belde belde gezecek ülkeleri alacak, toprakları fethedeceksin. Yolun zorludur Süleyman, yolun zordur. Ne ki Allah bu vazifeyi kutlu soyunuza vermiş."

Ve durdu sonra. Sustu bir zaman. Sessizliği dinler gibi... Sonra Yahya'ya çevirdi başını.

"Sen Yahya" dedi. Bakamıyordu Yahya hocasının gözlerine. Utanıyor muydu? Sakınıyor muydu? Edep miydi bunun adı?

"Sen Yahya. Sen sultanların soyundan değilsin lakin saraydasın. Bir sırrı olması gerek bu işin. Sen dahi gönüllere girip, aşk ile gönülleri fethedeceksin. Senin yolun daha da zorludur Yahya. Çok daha zorludur" dedi.

Sonra ikisinin de gözlerine baktı. Bir şeyler bilir gibi, olmadan evvel sezer gibi, söylemiyor da sanki görüyor gibi, dilinden değil de gönlünden söyler gibi konuştu:

"Evlatlar" dedi "toprak almak fetih değildir. Yalnız başına bir diyara sultanlık kölelikten beterdir. Gönül fetholmadıkça toprak fetholsa da olmamıştır. Senin yarını sen, senin yarını sen tamamlarsın. Bilin ki bir, iki yarımdan olur. Ayrı olursa bir olunmaz."

Halil

İstanbul/2015

Ölmeyen ölüler de varmış.

ESKİLER İSTANBUL BOĞAZI'NIN dört manevi muhafızı var diye inanırlarmış. Onlar olmasa başlarına ya da memleketlerine bir bela, bir musibet gelir diye düşünür o sebeple kusur etmekten kaçınırlarmış. Boğazdan geçtikleri vakit dualar ederlermiş. Ölülere kusur etmekten kaçınmak, ne güzelmiş...

Bu dört muhafızdan biri Sarıyer'de, Rumeli Kavağına varmadan denizin hemen kenarında Telli Baba ya da âşık Abdullah... Allah dostu bir garip âdemoğlu, esasında kim olduğunu gerçekte bilen yok. Genelde gelinlik kızlar gelirlermiş buraya ki halen dahi öyle.

Diğeri Marmara'nın diğer yakasında ve Telli Baba Türbesi'nin hemen karşısında Yuşa Hazretleri. Efsaneye varan bir rivayet. Var ya da yok bilinmez ama insanlar inandıkları vakit yok da var oluyor.

Üçüncüsü Üsküdar'a manevi bir nefes üfleyen, nefsiyle cengi bir düstur bilen, padişahların dizinin dibinde eğleştiği Aziz Mahmud Hüdâyî ve işte dördüncüsü de Yahya Efendi imiş.

Bunların hepsini daha evvelden de duymuştum. Duymuştum ama insan buraya kadar gelince daha farklı hissediyor. Kendini bir kapıdan hatta sırlı bir kapıdan içeri atıyor sanki. Zaman değişiyor gibi... Anlayabiliyor aslında ölümün herkesi öldürmediğini. Bir mezarlığın içinde insan hayatın manasını daha iyi kavrıyor. Tezat gibi duruyor hayatı ölümle anlamak ama her şey zıttı varsa var değil mi? Hayat ölüm var oldukça anlamlı. Ölümü kavrayamadıktan sonra hayat bir çileden başka hiçbir şey ifade etmiyor insana.

İlk gün buraya geldiğimde gün boyunca hiçbir iş yapmadım. Sadece etrafı gezindim. Seyrettim, baktım, görmek istedim. Tarih denen sırrı öğrendiğim günden beri hiçbir yere sadece 'yer' olarak bakmadım ben. Hem toprak hep aynı ama insan ona ne mana veriyorsa o kadar kıymeti var. Yani aslına bakarsan altın da bir, taş çakıl da. Lakin kimse altın taş diye bırakmıyor yerde. Ve biliyorum bakmak ve görmek aynı şey değil. Hem de çok iyi biliyorum bunu. Zira bütün bu mekâna sadece bir mezarlık diye bakamıyorum ben. Burası noksansız eşitliğin ve adaletin olduğu tek yer gibi geliyor bana. Herkes aynı toprağın altında. Ne yaşlarının önemi var, dede ile torun yan yana ne işlerinin önemi var, paşa ile hamal sırt sırta ne mallarının önemi var, zengin ile fakir koyun koyuna yatıyorlar. Tuhaf mı bilmiyorum ama mezarlıkları seviyorum ben. Ürpertiyor beni evet, hatta bazen korkutuyor lakin zannımca geleceği öğrenebilmek sevdasında olan âdemoğlunun geleceğini görebildiği tek yer de mezarlıklar. Her mezar taşına baktığım zaman hiç şüphe etmeden kendi geleceğimi görüyorum.

İşte o gün ben sadece bunları görebilmek istedim. Düşünebilmek istedim bunları. Mekânı hissedebilmek istedim. Bura-

ya verilen mananın sırrını kavramak istedim. Belki de o mezar taşlarının harap hali canımı çok yaktığından ya da belki bu mekânın manevi havasından... Kimseyle konuşmak istemedim. Ki zaten insanlarla konuşmayı çok sevmem ben, insanlarla olmayı pek sevmem.

"İstanbul'da gezilecek, görülecek ve güzel denecek ne kadar mekân varsa hepsi muhakkak bir mezarlıktır" diye okumuştum eski bir kitapta. Çok haklı bunu söyleyen... Son dönemde yapılan mezarlıklar değil bahsettiklerim daha eski mezarlıklar hep şehrin en güzel yerlerinde. Denizin kenarında, ağaçların arasında, cennet gibi mekânlarda... Hatta hayatla iç içe mezarlık. İnsanların göremeyecekleri yerlere, dışarılara atılmamış, ölüleri de tam şehrin içine almış eskiler. Belki de ölüleri görüp de ölümü hatırlamak istemişler. Bilmiyorum, bilmiyorum ama her yapılanın bir sırrı var sanki. Mezarlara servi ağaçlarını dikmişler, elif gibi endamları tevhidi yani Allah'ın birliğini işaret etsin diye. O ağaçların üzerlerine konan kumrular 'Hû' der gibi öttükçe Allah'ı zikreder farz etmişler. Güzel insanlar, güzel ölümlerle, güzel yerlere gitmişler, en azından böyle hayal etmemizi istemişler. Yani mezarlıktakiler ölü evet, lakin mezarlıklar ölü değil. Mezarlıklarda hayat var. Ve ölenlerden yaşayanlara bir nasihat var.

Bütün günümü mezar taşlarının arasında geçirdim. Mezar taşlarını saydım tek tek. Bastığım yerlere korkarak bastım. Bir mezarın üzerine değdirmek istemedim ayaklarımı. Korktum, utandım.

Bilir misiniz bilmem ama mezar taşları da konuşur. Onların da bir dili vardır. Her birinin bir manası vardır. Şimdikiler gibi öylesine değildir hiçbir şey. Ve ne kadar birbirlerine benzeseler de aynı değillerdir, insanlar gibi. Mezar taşları orada yatanın hayatını anlatır. Üzerindeki ismi okumadan anlarsın ölenin kadın mı ya da erkek mi olduğunu. Erkeklerin mezar taşlarında sarık, fes, kavuk ya da başlık, kadınların

mezar taşlarında hotozlar, duvaklar, çiçekler ama ekseriyetle gül... Hemen boynundan kırılmış güller bazı mezarların ayak taşlarında. Kırık gül evlenemeden ölmüş kızlar içindir. Daha muradına eremeden, goncayı güle çeviremeden, kucağına bir yavrucağı alamadan göçüp gitti demektir bu.

Ölenin, kim olduğunu, nereli olduğunu, ne iş yaptığını ve hatta kaç yaşında olduğunu bile anlarsın mezar taşındaki yazıyı daha okumadan. Ama mezarlıklardaki en mahzun, en garip, en sessiz mezarlar; isimsiz mezarlardır bence. Hiçbir isim yazılmamış, kimin olduğu bilinmeyen mezarlar... Ya cellâtların mezarlarıdır bunlar ya da kimsesizlerin...

İnsan ölüme hayran kalır mı, mezar taşlarına bile hayretle bakar mı? İşte böyle hissediyorum ben bu mezarlığı gezerken. Ve hatta kendimi bile düşündüm onların yerine koyup. Kimi mezar taşında kendi yaşıtlarımı gördüm, kiminde benden de daha az yaşamış olanları, benimle aynı ismi taşıyanları, benim gibi anası, babası, kimsesi olmayıp da 'yetim' yazanları gördüm. Kendimi gördüm sanki. Benim de sonum böyle olacak işte. Herkesin sonu böyle olacak, herkes en sonunda gelecek buraya, kaçış yok! Yerin altında bir dünya yok belki ama yerin altında da insanlar var.

O bütün gün Yahya Efendi Dergâhı'nın mezarlığında bunları düşündüm ve bu ölenler nerede şimdi diye geçirdim hep içimden. Bütün bu ölenler de benim gibi hiç ölümü düşünmeden yaşadılar belki de ama şimdi sadece bedenleri toprağın altında. Peki ya kendileri neredeler? Ölüm, beden için ama ruhları yani asılları, gerçek olan yanları onlar şimdi nerede duruyorlar? Acaba bu çalışanların yaptıkları sorumsuzluklar canlarını acıttı mı onların? Şu bir köşeye üst üste yığdıkları mezar taşlarının sahibi olanlar, kızdılar mı onlara? Anladılar mı? Yahut bu kadar iş makinesinin, sesin, gürültünün arasında rahatsız oluyorlar mı? Peki benim burada olduğumdan haberdarlar mı?

Ansızın aklıma bir şairin şiiri geldi:

"Gözlerim ebnâ-yı âdemden ol rütbe yıl kim
İstemem Fatiha, tek çalmasınlar mezar taşımı"

Ama çalmışlar. Mezar taşını da çalmışlar. 'Acaba' diye düşünmüştüm bu şiiri ilk okuduğum vakit. 'Acaba mezar taşının çalınması ruhunu acıtmış mıdır bu şairin' diye. Bence cevabı evet bunun. Ve burada olan şey de aynısı. Ölülerin ruhları acımıştır, incinmişti bu olanlar karşısında.

Ölülerin yerine koymaya çalıştım kendimi. Yapamadım. Yaşamak denen tılsım insanı kör ediyor. Görmek istediğinden ve göstermek istediğinden fazlasını göremiyor insan. Yaşamaya bu kadar çok alışınca ölmek diye bir şey yok sanıyor ya da unutuyor, unutturuluyor.

Bütün bunları düşünerek tek tek baktım mezarlara, yere devrilen taşları kaldırdım, eğilmiş olanları düzeltmeye çalıştım. Kendimce özür dilemek istedim onlardan, af diledim.

İlkin fark edemedim ama bütün çalışanlar kuşkuyla seyrediyorlardı bütün bu yaptıklarımı. Belki de tuhaf olduğumu düşünüyorlar, bir anlam veremiyorlardı yaptıklarıma. Hep gözleri üzerimdeydi. Belli ki benim burada olmamdan rahatsızdılar. Oysa ben onlarla ilgilenmiyordum bile. Ben sadece bu mekânın sırrına kapılmış, bir hayalde geziniyordum. Ve üzülüyordum. Hem de çok...

Belki dört, belki beş saat boyunca dolaştım durdum mezarlıkta. Yapılması gerekeni, dikkat edilmesi gerekeni, hataları, yanlışları düşündüm. Kendi kendime bir plan yaptım. Ertesi sabah gelecek ve bütün mezarları kayda geçirecektim. İsimlerini, yaşlarını, mesleklerini ve daha ne öğrenebilirsem hepsini...

Hava kararmadan birkaç saat önce çalışanların yanına gidip çok da fazla konuşmadan, yarın tekrar geleceğimi söyleyip de ayrıldım. Mustafa Bey beni kapıya kadar geçirmek istedi

ama kabul etmedim. Mezarlıkların arasındaki dar yoldan yürüye yürüye caminin önüne geldim ki ezan okunmaya başladı. Niyetim yürüyüp gitmekti esasında ama namaz için camiye gelen insanlar kesti yolumu. Çok fazla gelen insan yoktu belki ama ben yine de kendimi tuhaf hissettim birden. İnsanların hepsi camiye doğru yürürken ben tam tersine camiden gidiyordum. O an bir garip oldum. Suçlu hissettim sanki kendimi. Yanlış bir şey yaptığımı düşündüm. Ama durmadım. Başımı önüme eğdim ve yürüdüm.

Birkaç adım atmıştım ki yaşlı bir adamla karşı karşıya kaldık. Tam yüz yüze geldik. Ne ben bir şey söyledim ne de o tek kelime etti. Bir zaman öylece bakıştık.

Uzun beyaz sakallı bir adam. Üzerinde uzunca bir cübbe başında bir takke ile öylece gözlerimin içine bakıyordu. Neredeyse ona çarpacakken durdum. Utandım sanki biraz. Sağ elimin işaret parmağıyla gözlüğümü düzelttim ne yapacağımı bilemediğimden. Daha dikkatli baktım yaşlı adamın yüzüne. O da bana bakıyordu. Tebessüm etti.

"Selamun aleyküm" dedi.

"Aleykümselâm amca" dedim.

"Seni çağırıyorlar evlat. Duymuyor musun?" dedi.

Hemen dönüp arkama baktım ama kimseyi göremedim. Ve duyamadım hiçbir ses.

"Kim çağırıyor amca? Ben kimseyi duyamıyorum" dedim gözlerimi kısarak.

"Ezanı işitmiyor musun evladım?" dedi "Hepimizi çağırıyor işte. Biz çağırıldığımız yere giderken sen tam tersi yere gidiyorsun" dedi ve dişleri görünecek kadar tebessüm etti bana.

Tam bir şeyler söyleyecektim ki birden girdi koluma. Sıkıca kavradı.

"Gel hadi evlat" dedi "çağırılan yere gitmemek edepsizlik olur."

Hiçbir şey söyleyemedim. Normalde bir başkası böyle bir şey söylese terslerdim belki ama ne olduysa cevap bile veremedim. Konuşamadım. Mecbur kalmış gibiydim. Utanıyordum biraz da. Sadece yürüdüm onunla. Mahcup ama mecbur gibi...

Şimdiye kadar hiç böyle düşünmemiştim. Çağırılan yere gitmemek edepsizlik olurdu ve ezanlar okundukça bizi çağırıyordu camiye demek ki. Neden bilmem ama düşünmeden utandım. Edebe tersti yaptığım. Yaşlı adamın söylediklerine hak veriyordum haklıydı. Caminin kapısından girerken yine aynı yazı çarptı göz bebeklerime ama bu kez çok daha anlamlıydı, anlıyordum şimdi 'Edeb Yâ Hû!' diye tam kapının üzerine neden yazdıklarını.

Gidip abdest aldım hemen sonra gerisin geri geldim. Yaşlı adam kapının önünde beni bekliyordu hâlâ. Tekrar girdi koluma. Neden bilmiyorum çok hoşuma gitti beni bekliyor olması ve koluma girmesi. Kendimi dedesinin elinden tutup da camiye giden o küçük çocuklar kadar mutlu hissettim.

Ve hiç tanımadığım bir adamla kol kola girdim caminin kapısından içeri.

* * *

Yahya Efendi'yi işte ilk o zaman gördüm. Yani türbesini... Ahşap küçük bir caminin kıble tarafının tam aksinde, arka tarafında demir parmaklıklarla bölünmüş yerinde yan yana duran sandukalar. En büyük olanı Yahya Efendi'nin... Sanki caminin içinde duruyor gibi, sanki cemaatle beraber her vakitte saf tutuyor gibi. Ölümle hayat, ölüyle diri iç içe değil de aynı gibi.

Benzerini daha evvel hiç görmedim bunun. Ölümün hayata bu denli yakınlaştığı bir mekânda hiç bulunmadım. Arada parmaklık olmasa belki de bu sandukaların arasında namaz kılacak insanlar. Ölüyle diri yan yana saf tutacak. Bu caminin dışı mezar dolu, etrafı hep mezarlık, doğru ama içi de me-

zar. Tuhaf, çok tuhaf! İnsanı değişik düşüncelere düşürüyor bu hal.

Bütün bunları düşünerek çıktım camiden. İçim bir tuhaf olmuştu. Hatta biraz ürpermiştim bile. Nedenini bilmiyorum ama kendimi ilk kez ölüme bu denli yakın hissettim. Eski ahşap bir cami... Ben sadece bu kadar zannediyordum. Oysa yanılmışım. Burası bambaşka bir yer. Hani korkmasam ölülerin yaşadığı bir yer diyeceğim.

Kapının önünde bekledim biraz, benimle içeri giren yaşlı adamı. Ama çıkmadı. Ben de çok düşmedim üzerine. Ağır ağır yürüdüm. Aklım karışmıştı, doğru. Ama içime de nedensiz bir huzur dolmuştu.

Arabama bindiğim vakit tuhaf hissettim kendimi. Bir başka diyardan tekrar dönmüşüm gibi. Rüyadan uyanmışım gibi. Kendi kendime konuştuğumu fark ettim sonra. Arabamı çalıştırdım ve o dik yokuştan aşağı doğru ilerledim. Aklımda neredeyse hiçbir şey yok. Her şeyi o kapının ardında bıraktım sanki.

Araba ilerledikçe kendimi bir tuhaf hissettim. Yahya Efendi Dergâhı'nın o büyük tahta kapısının önünden geçerken nedensiz başımı çevirip de tekrar baktım o yana da bana bakan ve hatta neredeyse bana mıhlanmış bir çift göz fark ettim. O yaşlı adam, koluma girip de benimle camiye giren... Kapının hemen ardında durmuştu da öylece bana bakıyordu. Elim ayağıma dolaşır gibi oldu aniden. Korkmadım desem yalan olur. Korktum ama durmadım. Başımı önüme çevirip de sürdüm arabamı.

* * *

O gün orada anladım ki ömrü biten toprağın altına giriyor, evet ama ölmüyor bazıları. Hem kanaatimce yaşayan ölüler de var aramızda, ama anlıyorum ki ölmeyen ölüler de var.

Trabzon/1505

Yahya Efendi

Yahya gönüldü, Süleyman akıl...

ARTIK BÜYÜYORLARDI. Aynı yerde büyüseler de aynı şeyleri öğrenseler de aynı anadan süt emseler de aynı değillerdi ve bunu Hayreddin Efendi de fark ediyordu. Tasavvufi konuları anlattığı vakit Yahya'nın gözlerindeki ışık bir başka hale bürünüyordu sanki ve içinde bir ateş alazlandıkça alazlanıyordu. Ayrı bir aşkla dinliyordu hocasını. Ayrı bir aşkla bakıyordu gözleri.

Yahya çoğu vakit sakin, düşünceli ve sessiz; Süleyman fevri, gözü kara... Yahya sükûtsa Süleyman söz, Yahya bâtınsa Süleyman zâhir, Yahya sırsa Süleyman aşikâr, Yahya gönülse Süleyman akıl... Yahya kolay kavrıyor, çok düşünüyor, Hayreddin Efendi'nin söylediği ayetleri neredeyse ilk kere de hıfzediyor, Süleyman bir cengâver gibi, doğuştan bilir gibi elindeki tahta kılıcı sallıyor. Sanki tam ediyorlardı birbirlerini.

Süleyman kadar iyi ok atamıyordu Yahya, onun kadar gü-

zel süremiyordu tayını lakin onda bir başka hal vardı ama henüz bilmiyordu. Hayreddin Efendi çoğu vakit iki talebesini de karşısına aldığında;

"Sen Süleyman" diyordu "Sen şehzadesin... Ve Sen, Yahya, sen de şehzadesin. Biriniz sultanın biriniz şeyhin oğlu..."

Âl-i Osman'ın hanedan geleneğiydi, şehzadeler okumayı öğrenecek yaşa geldiklerinde bir de zanaat öğretilirdi onlara. Şehzade Selim kendinin de bu zanaatta mahir olduğundan belki anası babası ayrı olsa da bu iki kardeşe Trabzon'un en meşhur ve en mahir kuyumcularından birini hoca belletti. Bir Rum'du bu, Usta Konstanta... Trabzon diyarının en maharetli kuyumcusu... Artık kuyumculuk sanatını da öğreniyorlar, kaba bir madenden nasıl güzel bir cevher yapılacağını görüyorlardı.

İkisi de mahirdi. Elleri yetiyordu bu işe. Lakin ikisinin de elinde aynı altın olsa da zihinlerinde başka şeyler vardı. Süleyman gümüşten yüzükler yapmak istiyordu kendine. Parmaklarına renk renk takmak istiyordu. Gözlerini alıyordu bu süs, bu şaşaa... Yahya'nın aklında başka bir hal, dilinde hiç de o yaştaki bir çocuktan umulmayacak sözler...

Bir gün Usta Konstanta tezgâhında onlara türlü türlü madenlerin nasıl işleneceğini gösterirken sessiz düşüncelere dalmıştı Yahya. Bir kendi eline bakıyor bir de tezgâhın üzerinde duran madenlerde gezdiriyordu gözünü.

"Ne tuhaf" dedi birden. Süleyman'ın da Usta Konstanta'nın da gözleri onun üzerine çevrildi.

"Nedir tuhaf olan evladım?" dedi usta.

"İşte bunlar" dedi eline tezgâhın üzerinde duran altın, gümüş, bakır ve daha bir sürü madeni alıp da.

Süleyman da, Usta Konstanta da öylece bakıyordu ona.

"Ne tuhaf. Bunlar da insan gibi. Türlü türlü, başka başka. Biz elimize almadan evvel, işlemeden, şekil vermeden, bir işe yaramıyorlar. Taşa benziyorlar. Lakin onları ateşte yakıp da

eritince ve sonra bir kalıba döküp de şekil verince ne de güzel oluyorlar. İnsan da bunun gibi mi olur acep? Yanarsa güzelleşir mi?"

Süleyman anlamamıştı ne dediğini Yahya'nın. Belki Yahya dahi anlayamamıştı kendi lisanından süzülenleri, lakin Usta Kontanta hayretten ne diyeceğini bilememiş ve hatta değdirivermişti elini ateşe. Bir küçücük oğlancık... O mu ders veriyordu yoksa ders mi alıyordu ondan bilemedi.

Zaman böylece geçiyordu işte. İkisini de bir şeylere hazırlıyordu. Hazırlanıyorlardı da neye olduğunu bilmiyorlardı henüz.

Bir sabah erken vakitte kırda oynuyordu iki oğlancık. Süleyman'ın elinden tahta kılıcı hiç düşmüyor, babası gibi olmak istiyordu belki de. Yahya ise dilinde kim bilir hangi vakit işittiği dua ile gezinip duruyordu. Bir o çiçeğin başına bir bu çiçeğin yanına gidiyor, bakıyor, bekliyor, öylece duruyordu.

Süleyman koşarak geldi yanına Yahya'nın. Üzerinde hâkî renkte küçük bir kaftan, gözleri çakmak çakmak...

"Ağabey" dedi "haydi buradaki çiçeklerden toplayıp da götürelim mi Afife anama?"

Gözlerinin içi güldü Yahya'nın. Sevindi.

"Olur" dedi.

Bir vakit çiçeklerin başında dolanıp durdular. Süleyman her renkten gördüğü ne varsa kopardı da aldı. Lakin Yahya'nın elinde tek bir çiçek dahi yoktu. Durdu olduğu yerde. Bekledi. Ağlayacak oldu, yapamadı.

"Süleyman" diye seslendi birkaç adım ötesinde duran şehzadeye. "Süleyman, duyuyor musun?"

"Neyi ağabey?" dedi Şehzade Süleyman.

"Elimi hangi çiçeğe atsam beni koparma diye yalvarıyor bana, sen de duyuyor musun?"

Halil

İstanbul/2015

İnsan unuttuğunu hatırlar. Ben unutmadım ki...

ERTESİ GÜN YAHYA EFENDİ DERGÂHI'NA daha erken bir saatte geldim. Bu kez yanıma bir fotoğraf makinesi almıştım. Mezar taşlarını hem okuyacaktım hem de fotoğraflayıp bir arşiv oluşturacaktım. Bir de şapka almıştım başıma geçirmek için. Temmuzun sıcağında devamlı açık alanda çalışmak zor olacak diye düşünmüştüm. Ve tabii not defterim de yanımdaydı. Bulabildiğim bilgileri not etmem gerekecekti.

İşçilerin yanına geldiğimde çay içiyorlardı. Mescidin arka tarafında dergâhın ahşap binasının hemen önünde boğaz köprüsünü tam karşıdan gören ve önü tamamen açık bir alan vardı. Kimi bir tuğlaya oturmuş, kimi bir kovayı ters çevirmiş de onun üzerine çökmüş, kimi de yere bağdaş kurmuş halde yudumluyorlardı çaylarını. İstanbul'un bu kadar güzel görün-

düğü bir yerde insan çalışmak istemezdi aslında. Bir bardak çayı yudumlarken şehrin de bir kalbi olduğunu zannederdi. Ben de iliştim yanlarına. Hemen biri bir bardak çayla geldi yanıma. Çaya tiryakilik hatta müptelalık kertesine varmış bir düşkünlüğüm evvelden beri vardı, lakin hiç böyle güzel bir manzaranın karşısında çay içmemiştim ben. Ve ömrüm boyunca mezarların arasında bu denli lezzetli bir çay içeceğim hiç aklıma gelmemişti.

Çayımı yudumlarken işçilerin yüzlerinde gezdirdim bakışlarımı. Ekseriyetle yirmili yaşlarda gençlerdi... Zannediyorum ki çoğu Anadolu'dan buralara yani gurbete çalışmaya gelmişlerdi. Buralı değil yani çoğu. Hatta belki de bazıları ilk defa gelmiş İstanbul'a da onun için gördükleri bu manzarayı bir resme bakar gibi seyrediyorlardı.

Bir süre onlar İstanbul'u ben de onları seyrettim. Neden sonra bulduğum bu fırsatı değerlendirmek istedim. Hazır hepsi oradayken:

"Arkadaşlar" dedim. Hepsi birden bana çevirdi bakışlarını. Ne diyeceğimi merakla beklediler.

"Arkadaşlar. Bakın bu yazın sıcağında bu ağır işi yapıyor olmak zor biliyorum. Belki de ananızı, babanızı, eşinizi, çocuğunuzu, memleketinizi bırakıp da ekmek parası kazanmaya geldiniz buraya. Anlıyorum. Ama sizin de anlamanız gereken bir şey var. Burada yaptığınızı sadece bir iş olarak düşünmeyin. Burasını daha evvel çalıştığınız normal, sıradan binalar ya da yerlerle aynı kefeye koymayın. Zira burası bir mezarlık. Attığınız adımlara bile dikkat etmeniz gerekir. İncitmekten çekinmeniz gerekir burada yatan insanları. Hem bakın bir evliyanın kabri var hemen yanı başımızda. Onu incitmekten sakınmalısınız. Size bu vazife verildi diye sevinmelisiniz aslında. Herkese nasip olmaz bu. Hem buradaki insanlara yani ölülere yaptığınız bu iyilik size sadece para değil sevap da kazandırır" dedim. Ve şaşırdım bu cüm-

leleri kurabildiğime. Zira söylediklerimden kendim dahi etkilenmiştim.

Hepsi dikkatle dinledi beni. Aralarında bu söylediklerimi ciddiye almayanlar da olmuştur elbet ama söylediklerime hak verenler de vardı ve belliydi gözlerinden.

İçlerinden biri ve belki de en genç olanı:

"Halil Bey" dedi. "Bir şey sorabilir miyim?"

"Buyur sor" dedim.

"Evliya dedin ya hani. Bu Yahya Efendi... Kim ki bu?" dedi.

Başımdaki şapkayı biraz geri iteledim. Sonra bir yudum daha aldım çayımdan.

"Bildiğim kadarıyla" dedim biraz tereddütlüydüm zira bildiğimden. "Kanuni Sultan Süleyman'ın sütkardeşi. Allah dostu bir zat. Hakkında söylenen pek çok kerameti var. Aslında şu etrafındaki mezarlara bakarsan ne kadar kıymet verilen biri olduğunu anlarsın. İnsanlar sırf bu mübareğe yakın olmak için buraya gömülmek istemişler de burası da bir mezarlık oluvermiş zamanla" dedim ama pek de bir şey bilmediğimi fark ettim.

"Bizim oralarda yatır derler. Yani öyle bir şey mi?" dedi genç masum bakışlarını bana dikmiş halde.

Tebessümle baktım yüzüne.

"Evet" dedim "Yatır da desek olur."

"Peki ya sen?" dedi ama 'sen' der demez yanındaki işçi eliyle dürttü onu hemen. O da yanlış bir şey söylediğini fark eder gibi düzelterek tekrarlardı "Siz... Siz ne yapacaksınız burada?"

Hepsi bu kez bu genç işçinin yüzüne bakıyorlardı. Susmuştu hepsi, suçlar gibiydi bakışları ve genç işçi de suçlu hissetmişti sanki kendini.

"Benim" dedim "işim dirilerle değil. Benim işim ölülerle. Bu mezarlıktaki mezarlar kaç tanedir, ölenler kimdir, isimle-

ri nedir, ne iş yapmışlar, ne zaman ölmüşler bunları yazacağım."

Daha da bir şey soramadı genç işçi. Utanmıştı sanırım. Ben de çok üstelemedim. Bir beş dakika oturdum onlarla. Sonra hep beraber kalktık. Onlar kendi işlerine ve ben de kendi işime...

Evvela mezarlığın en uç tarafından başlayarak kaydedecektim mezar taşlarını. Ben de o yana doğru mezarların arasından yürüdüm. Aklımda kendi söylediklerim vardı. Daha evvel düşünmemiştim böyle bir konuşma yapmayı aslında ama o an öyle gerekmişti. Bilmiyorum ne cesaretle bunları söylemiştim? Söylediklerimde haklı mıydım? Ama aklımda tek bir soru; acaba bu yaptıklarım için ben de sevap kazanır mıydım?

* * *

Mezarlığın en alt kısmındaki mezarlarla başladım işime. Evvela topluca fotoğraflar çektim. Belki de hayatları boyunca suretlerinin kayda geçebildiği tek fotoğraf karesi olamayan insanların mezar taşlarını, aldım bir fotoğraf makinesinin içine.

Sonra en alttaki mezar taşının olduğu yere doğru ilerledim. Güneş ağaçların dallarının arasından nazlı nazlı süzülüp de, tam üzerine düşüyordu önümde duran mezar taşının. Hemen yanına gelir gelmez diz kırdım önce. Bir Fatiha gönderdim orada yatanın ruhuna. Mezar taşını okşadım. Dokundum, hissetmek istedim. Toprağının üzerinde ayrık otlar, kopardım ellerimle. Ve olduğum yere hemen koca bir ağacın yanına, otların üzerine öylece oturdum da mezar taşında yazanları not etmeye başladım.

'Hüve'l-Bâkî' yazıyordu mezar taşında. Çoğu mezar taşında yazardı bu zaten. 'Bâkî olan, kalıcı olan, yok olmayan, bitmeyen, tükenmeyen bir tek O'dur' manasına gelirdi ve 'O' Allah demekti. O bâkî idi, insan ise fânî.

1135 senesinde doğup da, 1181 senesinde göçmüş bu âlemden. Yani bizim anlayacağımız tarihle 1723 yılında doğup 1769'da, genç denecek bir yaşta, 46 yaşında göçmüş de gitmiş işte. Allah günahlarını affeylesin. İsmi Ömer imiş, Hasan oğlu Ömer... Bir kalem işlemişler mezar taşının üzerine. Zannımca ya ulemadan biri ya da belki bir müderris. Lakin her hangisi olursa olsun burada işte. Yani bir ölü...

Bir zaman, gördüğüm, anlayabildiğim ne varsa dizinin dibinde oturup da not ettim elimdeki kâğıda. Sonra hemen bir yanındaki, Ömer Efendi'nin komşusuna, mezar arkadaşının yanına geçtim. Onun yaşı daha da gençti. Dünyadan muradını almış mıydı bilmem ama yirmili yaşlarında tüketmişti ömür sermayesini de işte bu mezar taşından gayrı başka da bir şeyi kalmamıştı bu dünyada.

Birkaç saat kadar mezar taşlarının arasında belki on ya da on beş tanesini kaydettim. Ama hepsinin başında dualar ettim. Belki de uzun zamandır kimse gelmemiştir yanlarına, kimse dua etmemiştir diye düşündüm hep. Bu yaz sıcağına aldırmadan bir bir dokundum mezar taşlarına. Sonra bir ağacın gölgesine atıverdim kendimi. Gözlerimi kapadım bir aralık. Sadece dinledim. İstanbul'da böyle tenha bir yerin var olduğuna şükrettim içimden. Hafifçe esen rüzgârın dokunduğu yaprakların sesleri, o dallara konmuş kuşların sesleri ve mezarda yatanların asırlardır böyle sessizce dinlemeleri bunları ve belki dinlenmeleri...

Eskilerin ölülere hamuş demelerini anlıyordum şimdi. Ölmek susmak demekti ve konuşmak yaşamak. Ama her vakit anlamlı değildi konuşmak. Bazı vakitler susan konuşandan daha çok şey anlatırdı. İşte şimdi gördüğüm de buydu. Ölüler yani ki suskun olanlarla hiçbir dirinin bana anlatamayacağı şeyler anlatıyordu. Hepsini hayal ettim. Birbirini belki hiç görmemiş, hiç tanımamış yüzlerce insan işte burada yan yana uzanmışlar da yatıyorlardı. Ve ben onların arasında, onlardan

başka biriydim... Ölümü bilmeyen bir garip âdemoğlu... Yani diri...

İnsan bir mezarlıkta olunca aklında hep ölüm oluyor. Belki de bu yüzden mezarlıklara gitmeli insan. Orada yatanları tanısın ya da tanımasın, gitmeli. Benim de yaptığım biraz bu işte. Sırtımı yasladığım şu ağaç bile benden çok daha fazla yaşayacak ve benden çok daha uzun kalacak bu dünyada. Bir ağaç olsaydım altında sevdalıların buluştuğu değil, mezarlıkların olduğu bir ağaç olmak isterdim. Orada olmak isterdim. Sırrını anlamak için hayatın, dünyanın nasıl da manasız kaldığını, kıymetsiz kaldığını her gün tekrar tekrar anlamak için...

Evet, korkuyordum, yalan yok! Hem de çok korkuyordum lakin o an anladım ki insan ölümden korktuğu için korkuyordu ölülerden. Bu dünyayı terk etmekten korktuğu için. Bu dünyada sahip olduklarını ardında bırakıp gitmekten korktuğu için. Peki ya ölünce ne oluyordu? İrkildim birden olduğum yerde. Bunları düşünmek bile beni çok korkutuyordu. Bunca ölünün arasında bile zihnim öleceğine inanmıyordu. Ne gaflet.

Bütün bunları düşünürken az ötede bir mezarın hemen yanında duran biri çarptı gözlerime. Sırtı bana dönük duran bir adam. İlkin bir mezarlığı ziyarete gelen biridir diye düşündüm ya da çalışanlardan biri. Sonra daha dikkatli bakınca, onun dün gördüğüm yaşlı adam olduğunu fark ettim. Üzerinde aynı cübbe ve başında yandan aşağı doğru sarkmış bir sarık... Tedirgin oldum, hatta korktum diyebilirim. Zira dün kapının ardından gözlerime bakışı halen dahi aklımdaydı ve bu yetiyordu beni korkutmaya.

Bana hiç bakmıyordu. Bir aralık görmezden gelmeyi düşündüm. Hatta biraz uzaklaşmak dahi geçti aklımdan. Neden sonra vazgeçtim. Bir mezarlığın içinde olduğumdan böyle tedirginim diye vehmettim. Sanki işime devam ediyormuşum

gibi eğildim bir mezar taşının üzerine. Bakışlarımı onun olduğu taraftan kaçırmaya çalıştım. Lakin yapamadım. Hep o yana bakıyordum. Ama o hiç bana bakmıyordu. Ne yapıyordu bilmiyorum. Ama sanki benim görmem için orada duruyor gibiydi. Güneş sanki sırf onun üzerine vuruyor gibi aydınlık, sanki rüzgâr beni ona itiyor gibi esiyordu.

Yapamadım, dayanamadım neden bilmiyorum ama olduğum yerde duramadım da onun olduğu tarafa doğru birkaç adım atarken buldum kendimi. Sağımda, solumda, önümde ve ardımda zamanın kendi rengine boyadığı mezar taşları... Ve bir mezarlığın içinde tanımadığım ve hatta korktuğum bir adamın yanına doğru hiç düşünmeden ve sanki bilemeden yürüyordum. Hayır, yürümüyordum, yürütülüyordum sanki.

Aramızda iki büyük mezar taşı... Aramızda korkularım. Bir mezarlığın orta yerinde bir garip adam ve bir de ben. Tekrar olsa kaçardım oradan belki ama o an onu yapamadım. Adımlarımı durduramadım.

Birkaç on adım kalmıştı ki yanına varmama ben daha bir şey demeden ve belki de diyemeden ve bedenini hiç döndürmeden yana doğru çevirdi başını. Bana bakmıyordu ama konuşuyordu benimle.

"Rahatsız etmek istemedim seni evladım" dedi.

Hiçbir şey söyleyemedim ben. Sanki konuşuyor olduğuna dahi şaşırmıştım. Öylece olduğum yerde kalmıştım. İnsan korku girdabına kapılınca kendi aklından korkacağı bir sürü hayal icat ediyor. Şimdi o haldeydim ben de. Bu yaşlı adamın konuştuğuna dahi şaşıyordum.

Bir vakit öylece, sessizce ne konuşacağımı bilemediğimden belki de bir şey demedim. Neden sonra:

"Estağfurullah amca" dedim. "Burada olduğunuzu bilmiyordum."

O an bana doğru çevirdi başını. Gözlerimin içine bakıyor-

du tebessüm ederek. İçimin rahatladığını hissettim. Yüzü öyle güzel göründü ki gözüme o an, öyle huzur verdi ki bana. Beyaz, uzun sakalları ile sanki aynı renge bürünmüştü yüzü. Gözleri yüzüne gömülmüş iki kara inci gibi parlıyordu.

"Ben, hep buradayım evlat" dedi.

Birden içim titredi sanki. İrkildim, hep burada olmak da ne demekti? Sırtımda soğuk terler hissettim birden. Ne edeceğimi bilemedim. Öylece kaldım olduğum yerde. İleri doğru atamadım adımlarımı ama geri de gidemedim. Çakılmış gibi öylece duruyordum. Tek kelime dahi edemedim.

"Ben her gün gelirim buraya. Camide namazımı kılarım. Sonra bu mezarlıkta dolaşırım. Ölüme yakın olmak dünyadan uzak olmak demektir ya işte burası dünyanın girmediği yerdir. Ve insan dünyayı sever onun için sevmez mezarlıkları."

Sonra gülerek baktı bana. Biraz kendime gelmeye çalıştım. Korkmak ne demekti! Kocaman insandım. Hayret ettim içimden geçenlere. Düşündüklerimden utandım. İşte benim gibi bir adam. Neyinden korkacaktım ki? Cesaretlendirmiştim kendimi ve o cesaretle:

"Ne güzel amca" dedim. "Ben de bir süre burada olacağım. Çok görüşeceğiz o zaman" dedim yarım ve çekingen bir tebessümle...

"Görüşeceğiz" dedi ve başka hiçbir şey demeden ardını döndü ve yürüdü.

Öylece kaldım orada. Ne edeceğimi bilemedim. Acaba yanlış bir şey mi söyledim diye şüphe ettim kendimden. Ama hayır, kötü bir şey değildi ki söylediklerim.

Bu adam beni iyice meraklandırmıştı. Ardından seslendim o yürürken:

"Amca" dedim "bari ismini söyleseydin de tanışsaydık..."

Durdu birden yine yana çevirdi başını. Dönmedi bana doğru.

"İsmim Mehmed" dedi.

"Beni hatırladın değil mi? Hani dün camiye beraber..." sözümü bitirmeme fırsat vermeden devam etti konuşmaya.

"Hatırlamak için evvela unutmak gerekir. İnsan ancak unuttuğunu hatırlar evlat. Ben unutmadım ki" dedi ve yürüdü gitti.

Trabzon/1510

Yahya Efendi

Elleriniz ayrılmasın hiç birbirinden...

AKILLARI ERER YAŞA GELMİŞLERDİ ARTIK. İkisi de aynı olsa da ikisi de ayrıydı. Birinin içi birinin dışı yanıyor, birinin gözü birinin gönlü açılıyordu. Süleyman her an gidebilirdi Trabzon'dan. Zira sancağa çıkacak yaşa gelmişti. Esasında daha evvel gitmesi gerekti lakin vaziyet karışıktı. Halen dahi bir sancak verilmemişti ona. O da bekliyordu. Gitmek istemiyordu biraz da. Hatta hiç istemiyordu.

"Ben deryanın olmadığı şehirde yaşayamam ki ağabey" diyordu Yahya'ya.

Tebessüm ediyordu Yahya. Yaşından çok daha yaşlıydı sanki. Çok daha fazla yaşamış gibi. İçinde bir ateş vardı lakin kimseye söyleyemiyordu. Rüyalar görüyor, mana veremiyor ama kimseye de anlatmıyordu gördüklerini. Süleyman ne denli cengi, kılıcı, fethi düşünüyorsa Yahya da o denli ilmi, hikmeti merak ediyordu. Bulabildiği tüm kitapları okuyordu.

Babasının dizinin dibinden ayrılmıyor, her vakit bir şeyler öğrenmek için yanıyor, tutuşuyordu. Sığamıyordu hiçbir yere. Dağlara, bayırlara çıkmak istiyor yalnızlığı nimet biliyordu bu yaşında. Süleyman'dan başka da arkadaşı yoktu zaten ve istemiyordu da.

Bir gün atlanıp gittiler dağlara. Ne biri önde ne diğeri arkada... Yan yana sürüyorlardı atlarını. İkisi de bir gibi, beraber gibi. Son zamanlarda şiir deryasında kulaç atıyorlardı. Çoğu vakit şiirler okuyor, kendilerince kafiyeler buluyorlardı. İkisinin de mahareti vardı, lakin Süleyman gibi kafiye tutturamıyordu Yahya. Ağır ağır, konuşa konuşa, şiirler söyleye söyleye sürdüler atlarını.

Bir vakit sonra hüzün çöktü yüzlerine. Sustular. Konuşmadılar. Konuşmasalar da anlaşıyorlar ve anlıyorlardı birbirlerini. İkisi de ayrılık denen illetten korkuyorlardı. Birbirlerini kardeş, yoldaş bilmişlerdi ya ve gözlerini dünyaya açtıkları andan beri beraberlerdi ya, şimdi beraber olamama korkusu vardı ikisinin de sinesinde. İsmi ayrılıktı bu ateşin ve bir gün yanacağı hep biliniyordu. Şimdiyse ikisini de yakıyordu bu ateş.

Sessizliği Süleyman bozdu. Aslında ikisinin de dilinin ucuna kadar geleni söylüyordu.

"Ağabey" dedi Süleyman "ben buralardan gitsem de sen de benimle gel isterim."

"Ben de" dedi Yahya "ben de öyle isterim. Lakin sen başka, ben başka..."

"Başka değil" dedi Süleyman. "Aynıyız. Hatırlamaz mısın hocamız Hayreddin Efendi'nin dediklerini? Ben nereye gitsem de seni de götürürüm yanımda. Seni komam buralarda."

Daha konuşacaklardı lakin atları ürktü birden. Süleyman hemen kılıcına sarıldı, Yahya hemen duaya. Atlar durmuştu ve bir adam vardı hemen bir on adım önlerinde. Tedirgin oldular ilkin. Geri dönmeyi bile düşündüler. Lakin yapmadılar ya da belki yapamadılar.

Adamın arkası dönüktü onlara. Bakmıyordu. Uzunca boylu bembeyaz bir suret... Öylece durmuş deniz tarafına bakıyordu. Neden sonra döndü yüzünü? Üzerinde sütten ak bir cübbe, sakalları bembeyaz bir adam. Sanki yüzü cübbesinden de beyaz. Nurlu yüzünde iki kara nokta gibi duran iki göz... Başka? Başka hiçbir şey görünmüyordu sanki. Onlara bakıyor ve tebessüm ediyordu.

Süleyman atının üzerinde öylece bakıyor, kınından çekmek için kılıcını tek bir hareket bekliyordu. Lakin Yahya atından inmişti. Ne yapıyordu? Nereye gidiyordu? Süleyman anlayamadı ne olduğunu. Denediyse de durduramadı Yahya'yı.

Yahya adama doğru yürüyor, arkasına bile bakmıyordu. Süleyman düşündü, bilemedi. Lakin Yahya'ya bir kötülük ilişmesinden de korkuyordu. Dayanamadı o da indi atından. Adama doğru yürüdüler.

Ayakları istemeseler de basıyordu sanki yere. Kendileri gitmiyordu da bir şey onları o adama doğru itiyor gibiydi. Güneş yüzlerine vuruyordu lakin bu adamdan gelen ışık, güneşi söndürüyordu sanki. Yürümediler de gittiler. Mecbur gibi...

Tam önüne geldiler adamın. Yahya bir adım önde, Süleyman bir adım ardında. Yahya koşar gibi gelmişti de, Süleyman'ın hâlâ ürperiyordu gönlü. Eli halen dahi kılıcındaydı. Lakin neden çekmiyordu? Neden geri gitmiyordu? Yahya'yı tek başına bırakmamak için mi? Hayır, yapamıyordu.

Yan yana durdular adamın önünde. Hiçbir şeye bakamadılar. Birbirlerine bile. Sadece adamın kapkara gözlerine baktılar. Adam iki elini onlara doğru uzattı. Halen dahi bir tebessüm vardı yüzünde. Gözlerinin içinde âlem vardı sanki. Dalmışlardı ve çıkamıyorlardı. Yahya kendinden geçmişti. Süleyman ne edeceğini bilememiş, gönlünü engelleyememişti kendilerine doğru uzanan ellere baktılar sonra. Bembeyaz bir çift el... Hiç düşünmediler. Beklemediler. Nedensiz uzattılar ellerini. Kimse söylememişti onlara. Neden böyle yapmışlar-

dı? Neden ellerini uzatmışlardı? Hiç tanımadıkları bu adam kimdi ki?

İkisinin de elini tuttu adam. İçleri titredi. Sanki yanıyordu adamın elleri. Bir tüy kadar hafif, bir kor kadar sıcak. Elleri değdiği vakit kendilerini sanki rüyada gibi hissettiler. Bir başka âleme gittiler sanki. Gözlerini açık rüya gördüler. Süleyman'ın kılıçtan düştü eli, Yahya'nın ağlamaklı gözleri.

İkisinin de elini tuttu da üst üste koydu adam. İkisi de hiç ses etmediler. Edemediler. Gözlerini kaçırıp da başka bir yanı göremediler. Ve konuştu adam. İkisinin de gözlerine değil, daha derine çok daha derine bakarak konuştu:

"İki olunca bir olmaz" dedi. "Bir olmak için beraber olmak gerek. Biriniz mana ise biriniz kelamsınız, biriniz kılıç ise biriniz kalemsiniz, biriniz gönül ise biriniz akılsınız. Bu eller hiç ayrılmasın birbirinden. Zira elleriniz beraber olduğu vakit tamsınız..."

Dedi ve gitti.

Mevt-i Beyaz

-Beyaz Ölüm-

Açlık ve oruç...
Midesi tok olan değil gönlü tok olan evladır.
Oruç mideyi aç bıraksa da gönlü doyurur...

Trabzon/1512

Yahya Efendi

"Hû" de derviş!

VE GÜN GELDİ YOLLARI AYRILDI bu iki kardeşin. Süleyman Şarkî Karahisar Sancağına sancakbeyi olarak tayin edilmiş ve Trabzon'dan Şarkî Karahisar'a gitmişti. İkisinin gözlerinde yaş dinmedi bir vakit. Lakin zaman insanın gözündeki yaşı da kurutuyordu. İnsan unutmuyordu lakin her derde alışıyordu zamanla. O son gün Süleyman giderken birbirlerine sözler vermişlerdi. Elleri ayrılmayacaktı birbirinden. O gördükleri adamın söylediklerini bir vakit olsun çıkarmadılar akıllarından. Ama o adamın kim olduğunu da hiç öğrenmediler.

Süleyman gidince tam manasıyla yalnız kalmıştı Yahya. Kendini ilme, hakikate tasavvufa verdi. Tıp, hendese, tarih... Ne bulsa okumuş, ne duysa öğrenmişti. Gönlünü oralarda avuttu. Gittikçe kendi de büyüdü, gönlü de. Artık Allah'ı arıyordu. Gözlerinden akan yaş Allah için akıyordu. Nerede ilim

anlatan biri varsa dizinin dibine çöküyor, bir kelime dahi olsa öğrenmek için aşkla yanıyordu.

Delikanlı denecek yaşına gelmişti gayri. Babası Kadı Ömer Efendi bu dünya hanından el çekeli birkaç zaman olmuştu. Geride temiz bir isim bırakmıştı ona. İçi yanmıştı babası göçünce lakin biliyordu ölümün ölmeyeceğini ve ölenlerin ölmediğini de biliyordu. "Allah'ı bulan ölmemiştir" demişti ya babası bir kez ona, o dahi bundan gayri sadece Allah'ı bulmak için gayret ediyordu. Bir de anası Afîfe Hatun... Yahya'yı o bağlıyordu dünyaya. Yoksa derviş olup yollara atardı kendini. Lakin anasına hiç kıyamıyordu.

Bir gün olsun kaşlarını çatarak bakmamıştı yüzüne, bir an olsun sesi yükselmemişti yanında ve bir tek gün ondan ayrı kalmamıştı. Babasından tevarüs bütün hüznünü anasından aldığı merhamete gömmüştü. Yine de gönlü bir hercai kuş... Çırpınıyor, kanatlanıp da dergâh dergâh dolaşmak istiyor ama anasını bırakıp da gidemiyordu. Kıyamıyordu, kıyılmazdı da. Bu haline dertlendikçe aklına Üveys el- Karânî Hazretleri geliyor. Onun anasına hürmetiyle hissedar olduğu makamları düşünüyordu. Kendini onun mertebesinde göremiyordu elbet ama onun gibi olmak için gayret ediyor, onunla ilgili ne bulsa hemen alıyordu. Ona benzemeye çalışıyordu.

Anasının hakkını ödemeden Allah'ın kapısında diz çökemiyordu. Zira haktan öteydi anasından aldığı. Anlatırlar ya:

"Hac sırasında bir sahabe hasta annesini omzuna alarak Kâbe'yi tavaf ettirmişti. Sonra Hz. Peygamberin yanına gelerek:

'Yâ Rasûlallah, annemi sırtımda taşıyıp tavaf ettirerek hakkını ödedim mi?' diye sual etmişti de Hz. Peygamber:

'Hayır, sana hamile iken alıp verdiği bir nefesin hakkı bile değildir' demişti."

İşte bunları düşünüyordu Yahya ve onun için gönlü ne denli uçup gitmek istese de gidemiyordu.

Üveysîlik diye bir yol vardı. Bir tarikat değildi, piri, üstadı yoktu; bir haldi bir meşrepti bu. Gönlünü aracısız Allah'a bağlamak demekti. Terbiyesini O'ndan dilemek demekti. Nasıl ki Üveys Hazretleri, Hz. Peygamberin kapısına gidemese de O'nun terbiyesini almışsa Yahya da böyle bir murada erebilirim belki diye umuyordu.

Artık bu aşkla şiirler söylüyor, kafiyeye değil manaya gönül koyuyordu. Bir şiir bulmuştu kendince. Ve bunu bir zikir gibi adım adım tekrarlıyor o her "Hû" dedikçe gönlünde bir ateş yanıyordu.

"Hû de cânım Hû de derviş Hû'ya Hû'dan Hû gelir
Hû de derviş Hû de cânım yâre Hû hoş hû gelir"

Kendi diyar diyar gezip, tasavvuf vadisini adımlayamıyordu ya gönlüne de sözünü dinletemiyordu. Artık kendini dağlara, ormanlara vuruyor. Yalnız başına bir o ağacın altında, bir bu dağın başında dolanıyor sırrı kendince kavramaya çalışıyordu. Gününün çoğunu dağlarda geçiriyordu artık. Yanına aldığı heybesinde biraz azık, bir Kur'ân hem okuyor hem yürüyor hem düşünüyor, arıyor, bulmak için çabalıyordu.

"Bunca güzeli yaratan Allah kim bilir ne denli güzeldir? Güzelin elinden güzel olmayan bir şey çıkmaz ki? Bu yeşil örtü, bu mavi deniz, bu gök, bu yer... Ne de güzel görünür gözüme. Lakin gözlerim kifayet etmiyor ardında olanı görmeye. İlmim bu lügati çözemiyor. Bu lisana dönmüyor dilim. Tek başıma, bir başıma olmuyor" deyip dağlarda, ovalarda geziniyordu. Ve kendince bir sırrı arıyordu.

Ve bir yer bulmuştu kendine. Trabzon'un sarp dağlarından birinde ufacık bir mağara... Ne de sevimli görünmüştü gözüne. "Acep" demişti burayı bulduğu ilk vakit "Peygamberimiz de Hira'sını bulduğu zaman ben gibi sevinmiş midir? O'nun Hira'sına benzer mi benim de bulduğum bu mağara?" diyor, heyecanlanıyordu. Lakin bilmiyordu herkesin bir Hira'sı oldu-

ğunu. Kendini duyduğu, Rabbi'ni bulduğu, sırrı okuduğu bir Hira'sı olmalıydı herkesin. Arayan bulurdu doğru. Lakin Yahya bulduğunu da bilmiyordu şimdi.

Günleri böyle geçiverdi. Gönlü bedeninden daha da hızlı büyüyor, içindeki ateş gün geçtikçe sönmüyor da daha da alazlanıyordu. Adım atmadık yer komamıştı Trabzon'un dağlarında. İçinde bir aramak arzusu... Neyi aradığını bilmese de, aramaktan caymıyordu.

Bir gün seneler evvel Süleyman'la at üzerinde gezerken o adamı gördükleri yerde durdu. Bakındı etrafına. Düşündü, anlamak istedi. Aklında bir şeyler vardı lakin söylemeye ar ediyordu, dönmüyordu dili. Kimdi sahi bu adam? Ne demek istemişti? İşte ayrılmıştı elleri, Süleyman gitmişti. Ama neden böyle söylemişti?

Kara gözlerini mavi sulara dikmiş sadece tefekkür ediyor, bilmeye çalışıyor, kendi kendine öğrenmek için gayret ediyordu.

"Şu dağların bile bir gayesi var, şu suların dahi bir gayesi var, şu ağaçların, kuşların hepsinin bir sırrı, bir manası, bir gayesi var. Ben bunlardan da mı acizim ki bulamam kendi gayemi? Aklım yetmiyor sırrı çözmeye, bilmek manasız geliyor ve ben hissetmeyi istiyorum Allah'ım" dedi kendi kendine uzaklara bakarken.

Öyle dalmıştı ki yanına kadar sokulan adamı fark etmedi bile. Ne bir ses işitti ne bir şeyler fark etti. Sadece ve öylece bakıyordu. Lakin o sesi duyduğu vakit olduğu yerde irkildi.

"Herkesin bir manası vardır evladım" dedi ses.

Yahya nereden geldiğini bile anlayamadığı bu sesle birden döndü arkasına. Evet, bir adam vardı ve tanıyordu onu. Hani Süleyman'la beraberken gördükleri o adam. İşte oydu. Ne vakitten beri oradaydı? Ne ediyordu burada? Hem kimsecikler yoktu şimdi, ya bir kötülük ederse kendine diye düşündü birden.

Nedensiz korkmuyordu bu adamdan Yahya. Hatta içine huzur dolduğunu hissetti. Tam da hatırladığı gibiydi. Aynıydı. Hiç değişmemiş gibi, üzerine giydiği sütten ak cübbe dahi aynı, yüzündeki o nur dahi, gözündeki kara... Oysa kendi bambaşkaydı artık.

Yahya şimdi tüm bedeniyle döndü adama doğru. Gönlü ondan yana akıyor. Bedeni ona doğru gidiyordu sanki. Korkmuyor, çekinmiyordu. Ama kimdi? Bilmiyordu.

Devam ediyordu adam anlatmaya.

"Herkesin bir manası var. Lakin akıl tek başına yetmez o manayı anlamaya. Akıl bilmek için gönül bulmak içindir. Bilmek istersen düşün, lakin bulmak istersen hisset. Zira aradığın da, bulacağın da zaten içindedir."

Yahya hayretle bakıyordu adamın gözlerine. O anlattıkça içindeki yangına su serpiliyordu sanki. Gönlü ferahlıyordu. Hiç susmasın istiyordu. Hiç gitmesin, hiç bitmesin, hep söylesin istiyordu.

"Senin" dedi adam "bu diyarda nasibin tamam oldu. Senin yerin Süleyman'ın yanıdır. Sen olmazsan o yarımdır. O olmazsa sen noksan... Gayri senin nasibin buralarda değildir. Dersaadet'e, payitahta gideceksin. Nasibin zaten bekler seni. Lakin acele etmeyeceksin. Sabır da bir imtihandır, hem de en zorlu imtihan..."

"Peki, sen..." dedi Yahya titreyen sesinden utanarak.

Tebessüm etti adam. İnci gibi dişleri göründü lal dudaklarının arasından. Bir kez daha elini tuttu Yahya'nın. Titriyordu.

"Sen müridsen ben mürşidim, sen talebeysen ben müderris, sen yolcuysan ben kılavuz, sen kâğıtsan ben kalem. Sen öğrenensen ben de öğretenim."

"Ama nasıl bulurum ben seni?" dedi Yahya.

"Şimdi nasıl bulduysan öyle bulursun."

Yahya mı onu bulmuştu? O mu Yahya'yı bulmuştu? Bilemedi Yahya. Ellerini çekemedi o adamın ellerinden. Ya da

çekmek istemedi. Kimdi bilmiyordu. Ama gönlünün içine bakıyordu sanki bu adam.

Birden aklına bir şeyler düşüverdi. Olabilir miydi? Hemen geri vazgeçti düşüncesinden "Ben kimim ki Hızır gelip de benimle eğleşecek?" diye düşündü kendi kendine. "Ben kimim ki?"

"Sen Yahya'sın" dedi adam.

Yahya'nın hayreti arşa dayanmıştı. İçinden söylememiş miydi bunları? Öyle etmişti. Lakin bu adam nasıl bilmişti bunu? Soramadı. Lakin anladı. Kim kimdi bildi işte o vakit.

Ve ayrıldılar o gün birbirlerinden, ömür boyu dizinin dibinde duracağı, önünde diz kıracağı bir hocası vardı gayri. Ağlaya ağlaya hanesine doğru gitti.

Dilinde Hızır'ın giderken söylediği son cümle...

"Hû de derviş 'Hû' de ki Hû'yu bulasın."

Ve Yahya "Hû" dedi, yürüdü...

Kıssa

Üveys el-Karânî

Anaya hürmet insana Peygamber hırkası giydirir.

RİVAYET ODUR Kİ; Üveys el-Karânî, Yemen'de deve çobanlığı yaparak geçimini sağlayan biridir. Müslüman olduktan sonra Medine'ye gelerek, Hz. Peygamberi ziyaret etmeyi çok arzular. Fakat annesinin yaşlı oluşu buna imkân vermez. Zira ona bakacak başka kimse yoktur.

Oğlunun gönlünde alevlenen Hz. Peygamberi görme isteğini hisseden anne, Medine'ye gidip hemen gelmek, orada bulamazsa teşriflerini beklemeden dönmek şartıyla izin verir. Üveys Hazretleri, Medine'ye gittiğinde Hz. Peygamberi evde bulamaz. Büyük bir üzüntüyle Yemen'e geri döner. Bir zaman sonra seferden dönen Hz. Peygamber, Hz. Ayşe'ye eve birinin gelip gelmediğini, içerideki rahmanî koku ve ilahî lezzetin nedenini sorar. Karen memleketinden Üveys adında bir zatın ziyarete geldiğini söyleyen Hz. Ayşe, o gittikten sonra evin içinde bu ulvî kokuların hâsıl olduğunu söyler.

Efendimiz ahirete irtihal etmeden kısa bir süre önce ise hırkasını çıkarıp Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye teslim ederek, Medine'ye

kadar geldiği halde görüşemediği Veysel el-Karânî'ye vermelerini vasiyet eder.

Hz. Peygamber'i göremeden köyüne dönmenin üzüntüsünü yaşayan Üveys, bir müddet sonra annesini kaybeder. Hz. Peygamber'in bu âlemden göçmesinden sonra Hz. Ali ve Hz. Ömer, vasiyet üzerine Üveys'i ararlar.

Nihayet Hz. Ömer ve Hz. Ali, Üveys'in yerini bulurlar. Onu namaz kılarken görürler. Namazı bitirip selâm verince, Hz. Ömer, kalkıp ona selâm verir ve

"İsmin nedir?" diye sorar.

"Abdullah, yani Allah'ın kulu" diye cevap verir Üveys.

Hz. Ömer, "Hepimiz Allah'ın kullarıyız; esas ismin nedir?" diye tekrar sorar.

"Üveys" der.

Hz. Ömer, "Peygamber Efendimiz size selâm etti. Mübarek hırkalarını size gönderip, 'Alıp giysin, ümmetime de duâ etsin' diye vasiyet etti" der.

Bunun üzerine Üveys, "Yâ Ömer! Ben zayıf, âciz ve günahkâr bir kulum. Dikkat buyur, bu vasiyet başkasına ait olmasın?" deyince Hz. Ömer, "Hayır. Yâ Üveys, aradığımız kimse sensin. Peygamber Efendimiz senin eşkâlini ve vasfını belirtti" cevabını verir. Bunun üzerine ne diyeceğini bilemeyen Üveys ağlamaya başlar ve Hırka-i Şerîf'i hürmetle alır, öper, koklar ve yüzüne gözüne sürer.

Halil

İstanbul/2015

Herkesin ölümü kendi renginde...

O MEZARLIKTA KARŞILAŞTIĞIMIZ andan sonra hep gözüm o yaşlı adamı arar olmuştu. Bir yerlerden çıkıp gelecek diye tedirgin oluyordum biraz ama neden bilmiyorum gelmeyecek diye daha çok tedirgindim. Gelmesi beni ürpertiyor lakin gelmemesi de korkutuyordu.

O gün çok fazla yorulmuştum. Saatlerce mezar taşlarının arasında ve kavurucu bir güneşin altında çalışmış, notlar almış, fotoğraflar çekmiştim. Saatlerin nasıl geçtiğini bile anlamamıştım hiç. Bir aralık gözlerimin karardığın hissettim. Sıcaktan olacak herhalde diye geçirdim içimden. Biraz ara vermek için ağaçların dizildiği incecik yoldan, mezarların arasından yürüdüm. Bir gölge arıyordum esasında ama neden bilmem biraz da yalnız kalmak istiyordum sanki.

Birkaç adım atmıştım ki sendeler gibi oldum. Geceleri çok uyumuyordum, gündüzleri de burada, güneşin alnında çalışı-

yordum. Bu işi bir işten daha fazlası diye düşünüyordum sanırım. Hep böyle oluyordu zaten her ne iş yapsam onunla bir bağ kuruyordum aramda ve boş veremiyordum hiç.

Ve bu mezarlık beni ilk günden beri çok etkilemişti. Her gün bunca ölünün arasında tek diri olarak gezinmek, ölümden başka bir şey düşünmemek demekti bir yerde ve ben ölümden çok korkuyordum babam öldüğü günden beri. Ölülerden değil, ölümdendi korkum. Belki saçma, belki anlamsız... Ama öyle çok korkutuyordu ki beni ölüm. Ölünce ne olacağını bilmemek, ölümü bilmemek, sonrasını bilmemek... Ve ben bunca korkumun üzerine mezar taşları arasında bir iş yapıyordum. Bilmiyorum bu korku mezarlıkta bu kadar geçirdiğimden beri mi vardı içimde yoksa daha evvel mi düşmüştü sineme?

Sendeler gibi olduğum vakit bir mezar taşına dayandım. Tutundum demek daha doğru olur. Bir süre açamadım gözlerimi, sanki soğuk terler döküyor gibiydim. Zorla da olsa yürümeye devam ettim. Yemyeşil otlar gözlerimde boza dönmüştü.

Ağır ağır caminin önüne kadar geldim. Ve zor attım kendimi içeri. Hemen girişte bir yere çöktüm öylece. Gözlerimi kapadığım anda sanki dünya tersine dönüyor, her şey geri gidiyor gibiydi. Gözlerimi açtığım vakit her şey sıradan, her şey aynı... Lakin açmak istemiyordum gözlerimi de. Üzerimde bir ağırlık, sanki uyumam için beni zorlayan bir şeyler var gibiydi. Göz kapaklarımdaki ağırlığı bütün bedenim hissediyordu sanki. Turkuaz rengi duvarlar üzerime üzerime geliyordu. Dizlerimin üzerine çöker gibi oturmuştu, yığılmış gibi. Ve başımı gayriihtiyarî eğilebildiği kadar eğmiştim önüme. Uyku ne tatlı şeydi. Ve nasıl da istiyordum uyumayı. Gözlerimi açamıyordum hiç. Elimi, kolumu kaldıramıyordum. Gözlerim kapalı. Ama hep bir şeyler görüyordum. Neden bilmiyorum, gözümün önünde babamın yüzü vardı hep. O bu âlemden göçtüğünden beri ne vakit gözlerimi kapasam, sanki gözbebekleri-

min önüne onun resmi nakşedilmiş gibi yüzünü görüyordum. Gülümsüyor mu, ağlıyor mu anlayamıyordum.

Gözlerimi kapamıştım ve hiçbir ses duymuyordum. Gittikçe ağırlaştı bedenim, sesler kulağımdan tamamen silindi. Tatlı bir rüzgâr değiyordu yüzüme. Nefesim yavaşlıyordu. Başım gittikçe öne düşüyor, tüm bedenimi uyku denen tılsım sarıyordu. Ve babamı görüyordum karanlığın içinde, ağlıyordu...

* * *

Bir vakit sonra kendime geldim titreyerek. Başım secde halinde yere değiyor ve ayaklarımı hissetmiyordum. Yanaklarım yanıyordu, içim titriyordu sanki. Yüzümü göremiyordum ama hissediyordum safran sarı bir renge büründüğünü. Ve gözümden akan yaşları hissedebiliyordum.

Bir rüya görmüştüm. Hayır, kâbustu bu. Ölüyordum rüyamda. İnsan kendi ölümünü görebilir miydi? Bilmiyordum ama ilk defa bu denli gerçeğe yakın bir rüya düşüyordu gözlerime. Ve kendimi görüyordum. Hiç tanımadığım insanlar bembeyaz bir örtüye sarıp yani kefenleyip de bir mezarın içine koyuyorlardı beni. Bedenimin soğukluğunu dahi hissediyordum. Ve korkuyordum, hem de çok. Beni tek başıma, başka hiçbir mezarın ya da insanın, hiçbir şeyin olmadığı bir yamaçta, tek ü tenha bir ağacın dibine gömüyordu yüzlerini daha evvel hiç görmediğim insanlar. Beni sevenler yok muydu? Tanıdıklarım, tanıyanlar? Yoktu. Ve öylece beni orada bırakıp gidiyorlardı. Sonrası hep karanlık, kapkaranlık... Sadece sesler duyuyordum. Birbirine karışmış bir sürü ses... Neden sonra bir ses tanıdık geldi kulaklarıma. Babamın sesiydi bu. Ne dediğini anlayamıyordum. Ama sesini işitiyordum. O kadar. Ve uyandım.

Terler içinde açmıştım gözlerimi. Kendime gelebilmek için gözlerimi açıp kapıyor ama kaparsam tekrar aynı şeyleri göreceğimden korkuyordum.

Zorla kaldırdım başımı koyduğum yerden. Ellerimi yüzüme sürdüm birkaç kez. Arka arkaya ve hiç durmadan besmele çekiyordum. Hayatımda hiç bu kadar korktuğumu hatırlamıyordum.

Kendimi zorlayarak kalktım oturduğum yerden. Ayaklarımın üzerine basmakta zorlanıyordum. Dışarı çıkıp da yüzümü yıkamak, kendime gelmek istiyordum. Ağır adımlarla yürüdüm. Birkaç adım atmıştım ki ayağım takılır gibi oldu. Neredeyse düşecektim yere ki, bir elin kolumdan sıkıca kavradığını fark ettim. Başımı çevirdiğim vakit yine o yaşlı adamı gördüm hemen yanımda. İstemsizce elimi çeker gibi oldum. Korkuyordum zaten lakin bu yaşlı adam nereden çıkmıştı böyle? Beni daha çok korkutmuştu?

"Ne oldu sana evlat?" dedi "rengin gazele dönmüş."

Hiç cevap veremedim. Sadece yüzüne baktım ve yürüdüm. Camiden çıkınca hemen sağ tarafta eskimiş ahşap bir bankın üzerine oturdum. Yaşlı adam da gelip yanıma oturdu. Bir süre öylece hiç konuşmadan bekledim. Aklımda bir sürü soru, korkuya dönmüş onlarca düşünce. Yanımda oturan yaşlı adama çevirdim bakışlarımı. Neden bilmiyorum ama içimde bir güven vardı ona karşı.

"Amca" dedim hiç düşünmeden, o an sanki bir o bir de ben vardım sadece dünyada. Güveniyordum ona ve nedenini bilmiyorum. "Ölümden korkar mısın?"

Öylece baktı gözlerime. Sonra elini sağ elimin üzerine koydu. Bembeyaz parmakları elime değdiği vakit rahatlar gibi oldum sanki.

"Ölüm, korkulacak şey değil ki evladım" dedi. "İnsan ölümden neden korksun?"

"Son olduğundan, yok olduğundan, bilmediğinden korkmaz mı insan?" dedim.

"Ölüm son değil ki. Yok olmak hiç değil. Bilmediğin bir şey de değil esasında. Bak şu etrafına... Her yer mezar, her yer

ölüm... İnsan her an ölümü görüyor lakin görmek istemiyor, bilmek istemiyor. Hatırlamak istemiyor onu. Neden korkayım ki ölümden? Kendi ölümümü kendim taşıyorum her an yanımda."

Anlamıyordum söylediklerini. Etrafıma bakınıyordum evet. Her yerde ölmüş insanlar. Her yer ölümle dolu. Belki onlar da benim gibi ölümü anlamak için kıvranıyorlardı ve korkuyorlardı ölümden. Ama öldü hepsi. Lakin ölümü yanında taşımak da ne demekti?

"Evlat" dedi "ölümü hatırlamak güzel şey. Lakin ölümden korkmak anlamsız... Zira yaşamak ölmekten çok daha zor. Biz bu âlemde sürgün hayatında bir garip gibiyiz. Burası vatanımız değil. Burası bizim mekânımız sahi ama makamımız burası değil. Bu dünyaya âşık olanlar, ölümü yok olmak sanırlar da ölmek son demek olur onlar için. Lakin bu dünyayı elinin tersine almış olanlar, altın renginde bir çakıl taşı olduğunu bilenler ölümü gurbetten sılaya dönüş bilenler için ölüm son olmaz. Sen düşün şimdi hangisine inandığını. Bil ki sen nasıl yaşarsan ölüm öyle gelir sana. Ve bil ki herkesin ölümü kendi rengindedir" dedi.

Daha fazla konuşamadım. Nedenini bilmeden güvendim bu yaşlı adama. İsmi neydi? Mehmed'di, evet Mehmed Amca. Onunla konuşmak bana huzur veriyordu ama neden böyle oluyordu bilmiyorum.

Bir daha yanıma gelecek miydi? Görecek miydim onu? Hem "Herkesin ölümü kendi rengindedir" ne demekti?

Trabzon/1521

Yahya Efendi

Yarımı tam, tamı tamam edesin.

ARTIK YİRMİLİ YAŞLARINDAYDI YAHYA. Başkaydı. Akranlarına benzemiyor, onlar gibi davranmıyordu. Trabzon dağlarındaki bulduğu mağarada saatlerce tefekküre dalıyor, içindeki nefsi öldürmek için çile dolduruyordu. Az uyuyor, az konuşuyordu. Gözlerinin feri sönüyordu gecelerce ibadetten, yorgun düşüyor lakin vazgeçmiyordu. Günlerinin çoğunu oruçla geçiriyordu. Zira biliyordu ki midesi aç olanın gönlü tok olurdu. O dahi gönlünü doyurmak için midesini aç bırakıyor, Allah'a ulaşacak bir yol olsun bulmak için gözyaşlarını akıtıyordu.

Çoğu vakit ufuklara dalıyor, gözlerindeki hüznü ağaçlara, dağlara, toprağa anlatıyordu. O adam, o gördüğü adam; Hızır. Ne vakit onu arayacak olsa yanında oluyor, dizinin dibinde kendinden geçiyor, hiç sormuyor hep susuyor ve sadece dinli-

yordu. Kimseye söylemiyor, sırrı fâş etmiyor, biliyor ama bildirmiyordu. Artık "Efendi" diyordu ona. "Efendim" diyordu ve öğreniyorsa bu vadide ondan öğreniyordu.

Yine bir gün mağarasında, hayır Hira'sında kendince bir hale bürünmüş, zannedersin ki yalnızlıkla örtünmüş, dua ediyor, ağlıyordu.

Kimsenin olmadığı ve kimsenin duymadığı o tenha köşede ellerini göğe doğru kaldırmış, titreye titreye yalvarıyordu. Zira dua kimsesiz olmadığını bilmek, kimsesizliği lügatten silmek demekti.

"Allah'ım sen 'Ol' dedin ben oldum. Sen var ettin, var dediğim her ne varsa ve hatta yok dediklerimi de. Ben şimdi dilerim ki 'Bul' diyesin bana. Zira Sen 'Ol' dediğin vakit nasıl ki olmazlar da oluyorsa 'Bul' dediğin vakit de elbet bulunmayacak dahi bulunur. Dünyadan bir şey istemem. Kendi sırrımı ararım ben. Ben bu dünyaya Sana kul olmaya geldim, doğru. Lakin bir vazifem yok mudur benim? Şu taş kadar, şu su kadar, şu ağaç kadar bir vazifem yok mudur?" diyordu ve ağlıyordu.

Bir zaman sonra hoca bildiği o adam çıktı da geldi yanı başına. Gayri hayret etmiyordu lakin kimseye de ondan bahsetmiyordu. Sahi mecnun mu olmuştu, meczup mu? Aklını mı yitiriyordu yoksa? Her ne olur olsun öğreniyordu. Gözlerinin içi gülüyordu onu gördüğü vakit. O konuştuğu vakit sanki bütün sesler susuyordu.

Bir zaman diz dize oturdular. Sükûtun sırrını dinledi iki bedende bir gönül gibi. Zira susan söyler, konuşan gizlerdi. Neden sonra elini Yahya'nın dizine koydu hocası, mürşidi...

"Ölü olan mı üstündür evlat, yoksa diri olan mı?" diye sual etti.

Durdu, düşündü Yahya. Lakin bir cevap bulamadı. Bilemedi bu sualin cevabını, belki de edebinden tek kelam edemedi.

"Efendim" dedi "cevabı siz buyursanız..."

"Âdemoğlu dünyada ilk nefesini aldığı andan beri mah-

kûmdur bu beden gemisini terk etmeye. Yani ki bindiğin gün inmek için söz vermişsindir. Doğduğun gün ölmek için... İnsan doğuştan Azrail ile nikâhlanmış, elbet buluşacak. Kimi bunu bilir de öyle yaşar, kimi bilse de unutur.

Bazıları vardır ki yaşarken ölüdürler ve bazıları da ölüyken diri. Gönlü ölü olanın bedeni diri olsa da ölüdür. Gönlünün sırrını bilen ölse dahi diri... Ölmek dedikleri o sebeple hep aynı değildir işte. Bu âlemi ölü gibi yaşayanlar öte âlemde diri gibi dolaşırlar. Peki ya sen... Sen hangini istersin?" dedi Yahya'nın kara gözlerine bakarak.

Hiç düşünmedi Yahya, bir an olsun beklemedi.

"Ben" dedi utanarak ve başı önde "Ben bu dünyadan bir şeycik istememem. Lakin bilmem de bu dünyadan nasıl vazgeçilir."

"Yanılıyorsun" dedi "bu dünyadan vazgeçmek değildir maksat. Maksat bu dünyayı bilmektir. Ederi kadar kıymet vermektir. Bir sarraf ki bir çakıl taşına altının ederini verse ve öyle satın alsa onu, ona 'ahmak' denir. İşte insanın durumu da o sarraf gibidir. Dünya bir çakıl taşıdır da insan onu altın zanneder ve bütün bir ömür akçesini o çakıl taşına verir de tüketir. Oysa ederini vermek gerekir her metaa. İşte bunda maksat yaşamaktan ziyade yaşatmaktır. Bu dünyanın tamamına sahip ol istersen ziyanı yok lakin ziyan odur ki dünya senin tek zerrene sahip olsun."

"Nasıl edilir ki bu efendim?" dedi Yahya.

"Ölmeden evvel ölerek."

"Ölmeden evvel ölmek nasıldır?"

"Dünya bir garip handır. Her gelen burada biraz eğleşir. Senin sırrın da bütün âdemoğlunun sırrı da bu handa yolcu olmaktır. Hana sahip olmak insanın işi değil. Lakin insan kendini bu handa hancı sanır. İşte en ziyade orada yanılır.

Ne vakit ki her olanı Allah'tan bilirsen ve hatta bilmekten fazlası öyle yaşarsan ölmüş olursun ölmeden önce. Evvela

içindeki düşmanı öldüreceksin. Nefsin ölecek ki o sana apaçık bir düşmandır. Sonra kibrini gururunu öldüreceksin. O vakit göreceksin sen de dünya da, her şey de aslında O'nun için. O istedi diye var. Ve O dünyayı senin için yarattı seni dünya için değil..."

Dedi ve söylemedi daha başka bir şey...

* * *

Artık devir değişmişti. Şehzade Selim Devlet-i Âl-i Osman'ın sultanıydı. Ve 'Yavuz' diyordu ahali adına. Küffar kılıcının önünde helak oluyor, dört bir yana İslam muştusu ulaşıyordu. Küffarın karşısında bir İslam birliği duruyordu artık. Ta ki Mısır'dan Basra'ya, Kudüs'ten Mekke'ye, Tebriz'e, Medine'ye ve daha birçok illere kadar Osmanlı sancağı dalgalanıyor ve Sultan Selim gayri 'halife-i rûy-i zemin' unvanını da almıştı ve halifesi olmuştu Müslümanların.

Ve Süleyman... Artık koca bir şehzade idi. Şarki Karahisar'dan sonra Bolu iline Sancakbeyi olmuş, oradan Kefe sancağına atanmış sonra bir vakit babası Sultan Selim'e vekâlet etmek için payitaht İstanbul'a gelmişti. Sonra da Saruhan Sancağı'nda bey olmuştu. Ve işte şimdi Âl-i Osman'ın gözbebeği, Sultan Selim'in yegâne şehzadesiydi. Zaman hem Yahya'yı hem de Süleyman'ı hazırlıyordu yani. Onlar bir karar arıyor lakin Allah kendi kararını kılıyordu.

Zaman böylece geçiyordu. Durmuyordu hiç ve ecel bir an olsun beklemiyordu. Bir sultan da olsan bir köle de ecele karşı duramıyordun. Durulamıyordu. Ve koca padişah Sultan Selim Han da bu âlemden bir tek akçe dahi olsa alamadan genç yaşında can kuşunu azad etmişti. Onun vefatıyla tüm ahali kedere boğuldu lakin elden gelecek bir şey yoktu ki.

Yahya bu haberi işittiği vakit gözlerine yaş yürüdü. Cihan Sultanı ölmüştü, içi yandı birden, lakin onun acısı daha da başkaydı. Babası gibi sevmişti o Sultan Selim'i. Üzerinde çok-

ça hakkı vardı. Bu haberi aldığında içinden bir şeyler koptu sanki. Ama yapacak bir şey yoktu. Elinden gelen tek şeyi yaptı o da.

Bu kara haberi aldığı gece yatsı namazından sonra başlayıp da hatmetti Kur'ân-ı Kerim'i ve dualar gönderdi Sultan Selim'in ruhuna. Bir hafta boyunca gece ve gündüz durmadan, usanmadan okudu. Bir haftanın sonunda sabah namazı vaktinde bitirmişti. Ve dua dua Sultan Selim Han için yalvardı Rabbine.

Birkaç ay geçmişti ki hanelerinin kapısına vuruldu bir öğle vakti. "Hayrolsun" diyerek gitti Yahya kapıyı açmaya. Artık koca bir adamdı. Uzun kara sakalları, kapkara gözleriyle genç bir dervişe benziyordu.

Kapıyı açtığı vakit daha evvel hiç görmediği bir adam duruyordu kapının önünde. Uzunca boylu geçten bir adam... Buralı olmadığı her halinden belli ve uzak bir yoldan gelmiş gibi, yorgun, bitkin...

Selam verdikten sonra:

"Yahya" dedi "Yahya Efendi'nin hanesi burası mıdır?"

Yahya kara kaşlarını çatarak anlamaya çalışır gibi baktı adamın yüzüne. "Yahya Efendi" demişti. Hoşuna gitti bu Yahya'nın. Ne hoş geliyordu kulağa.

"Doğrudur" dedi "Yahya benim."

"Sultanımız Süleyman Han'ın selamı var" dedi ve elini kuşağının içine atıp bir pusula çıkardı ve uzattı Yahya'ya. "Sultanımız bu pusulayı size gönderdi" dedi.

"Ve aleykümselâm" dedi Yahya ve kendine uzatılan pusulayı aldı girdi içeri.

İçi ayrı bir heyecanla dolmuştu pusulayı getiren elçi 'Sultan Süleyman' dediği vakit. Ne çok sevinmişti. Daha evvel de mektuplar gelmişti Süleyman'dan lakin ilk kez 'Sultan Süleyman' demişti mektubu getiren elçi.

Yahya bir heyecanla girdi hanesinden içeri. Odadaki sedi-

rin hemen karşısında duran rahlenin başına oturdu ve elindeki mektubu bıraktı rahlenin üzerine. Bir vakit sadece baktı durdu. Sanki dokunsa kâğıda yanacaktı. Öyle vehmediyordu. İçini dinledi bir zaman acep Süleyman sultan oldu diye daha mı ziyade seviyordu şimdi onu? Şayet öyleyse yalancı bir sevgiydi bu. Yokladı kendini. Hayır, o Sultan Süleyman'ı değil sütkardeşi Süleyman'ı seviyordu. Ve açtı mektubu, gözlerinde bir başka ışık. İçinden okudu bir kez, sonra dayanamadı tekrar ve tekrar okudu...

"Kardeşi Süleyman'dan ağabeyi Yahya'ya" diye başlıyordu mektup. Belli ki Süleyman sultan olsa dahi tevazuundan vazgeçmiyordu da 'sultan' ile başlamıyordu kelamına. Kendi isminin önüne sadece kardeş sıfatını koyuyordu. Belki cihan titreyecekti onun adını işittiği vakit lakin o Yahya'yı ağabeyi biliyor ve gönülden gönle yazıyordu bu mektubu. Daha bir sevindi Yahya bu ilk kelamı okuduğu vakit. Ve bu yazı Sultan Süleyman'ın kendi el yazısıydı, Yahya biliyordu...

"Kardeşi Süleyman'dan ağabeyi Yahya'ya,

Selam ve duadan sonra...

Aynı anadan olmasak da gönül bir, ömür bir, kursağımdaki süt, dimağımdaki öğüt bir ağabeyim. Hak Teâlâ'dan dilerim ki sıhhat ve afiyettesindir. Gerçi haberlerini alır, mesrur olurum. Duyarım ki Trabzon diyarında pek bir hürmet edermiş ahali sana. İlmin izzetini üstüne libas diye giyermişsin. İlim bir derya ise onu bir yudumda içmeye niyet edermişsin. Mübarek olsun.

Allah seni ilim deryasına salarken bizi dahi bir saltanat deryasına saldı. O sancaktan bu sancağa, o diyardan bu diyara koşturdu da durdu. Oysa ne çok hasret çekerim Trabzon'un dağlarında at sürüp eğleştiğimiz vakitleri. Ne mesrur vakitlerdi. Bilmezdik dünyanın gamını ve bilmemek huzur veriyordu insana. Zira bilmek can yakıyor. Ve işte şimdi bir büyük mesuliyet omuzlarımda... Sanki etimi, kemiğimi deliyor. Cennet

mekân babam göçüp de gitti ya âlemden, bütün bir yük omuzlarıma kaldı ağabey. Ve bu yük inan ki eziyor beni altında.

Evvelce anlamazdım lakin anladım şimdi sultanlık kavgasının ağırlığını. Bu yük ne denli yakıyorsa da canımı o denli tatlı geliyor nefsime ağabey. Kılıcımın önünde bir tek düşman duramaz, sahi lakin ona, nefsime yenilmekten korkuyorum. Kendimden korkuyorum. Sultan babam göçünce kolsuz kanatsız kaldım. Ellerimden tutanım, derdimi anlayanım, gönül lisanımı konuşanım kalmadı. Saray da olsa insana dar geliyor ağabey.

Hatırına gelir mi biz küçücük oğlanlarken hocamız Hayreddin Efendi ikimizi de alıp da karşısına "İki yarımdan bir olur, bir oldukça tamamsınız" demişti. Ben hiç unutmadım bunu ağabey. Sonra o dağda at sürerken gördüğümüz garip âdemoğlu ellerimizi üst üste koyup da ayrılmasın ellerimiz diye dua etmişi ya, hani onu dahi unutmadım.

Şimdi muradım odur ki Afîfe anamı da yanına katıp pay-i tahta gelesin, gelesin de ben kardaşının yanında durasın, kolu kanadı, eli ayağı olasın. Kazara yolda tökezlese ayağı, tutup da kaldırasın, nefs düşmanının hilelerini anlatasın ona. Hem dahi sen ki ilim talep edersin madem ilmin deryası da buradadır kana kana içesin.

Yarımı tam edesin, tamı tamam edesin.

Dua, hasret, muhabbet ve selam...

Süleyman..."

Halil

İstanbul/2015

Ve sanki bir mezar taşına yazılmak için konmuş isimlerimiz...

O GECE UYKU HİÇ DÜŞMEDİ GÖZLERİME. Uyuyamadım bir an olsun. Aklımda hep ölüm vardı. Korkmak gerekmez miydi gerçekten ölümden? Korkulacak şey değil miydi yani? Hem neydi ölüm? Neden ölüyorduk? Aklımda hep böyle sorular vardı. Düşünmek istemiyordum ama düşünmeden de edemiyordum.

Erkenden uyumak için yatmıştım oysa ama hiç uyuyamıyordum. Hemen yatağın yanındaki pencere açık halde duruyor, sokaktan geçen arabaların ışıkları odamın duvarına vuruyordu. Sıcaktı, hem de çok sıcak... İnsan yattığı yerde dahi terliyordu. Perdemi havalandıran hafif bahar meltemi yetmiyordu serinletmeye. Ve ben yatağıma uzanmış öylece tavana bakıp bu boşluğu seyrediyordum. Aklım karmakarışıktı. Sadece o sabah gördüğüm rüya yüzünden değildi elbette bu. Ölüm düşüncesi beni zaten korkutuyordu.

Annemi neredeyse hiç hatırlamıyorum. Ben çok küçükken göçüp de gitmiş bu dünyadan. Babamı da iki sene evvel göndermiştim zaten annemin yanına. Hayatımda babamdan başka ölü görmemiştim. Bakmak istememiştim ölmüş babamın yüzüne hiç. Ama dayanamamıştım da. Korkarım sanmıştım. Ama korkmamıştım. Hatta yaşıyor gibiydi. Sanki hemen ayağa kalkacak gibi. Ama kalkmıyordu. Kalkamıyordu. Aynı babamdı işte. Aynı adamdı. Ellerinden öptüğüm, gözlerinde kendimi gördüğüm babam. Orada öylece yatmış duruyordu. O babamdı, doğru ama babam orada değildi sanki.

Ne eksilmişti ondan? Ne çekip gitmişti de hareket edemiyor, nefes alamıyor ve yaşayamıyordu? Hani bilmeseydim öldüğünü uyuyor zannederdim. Uyanacak, kalkacak, konuşacak zannederdim. Hiçbir şey eksilmemişti vücudundan? Ne bir yara ne bir damla kan... O zaman anlayabilmiştim ölümün de bir kural olduğunu ve doğmak gibi ölümün de insan için mecburiyet olduğunu. O andan evvel de biliyordum belki bunu ama anlayamıyordum. İnsan ölümü sevdiği biri öldüğü vakit gerçekten anlıyor. Yoksa 'öldü' deyip de geçiyor etrafında onca ölen insana.

Ben ölümü babam öldüğünde anladım. Yok olduğuna inanmak istemedim hiç. Ölümün bir son olduğuna inanmak istemedim. İnancım engeldi buna. Biz Allah'a inanan insanlardık ve ölümün bir son olmadığını bilirdik. Sahi biliyordum, biliyordum da insanın sınanmadan imanı yarım kalıyormuş. 'İnandım' diyebilmek için bile sınanmak gerekiyormuş.

O gün onu o toprağın altında bırakıp da gitmeye razı olmadı gönlüm. Saatlerce başucunda bekledim. Elimden gelen tek şey dua etmekti. Babamın bana öğrettiği duaları ona okudum. Bir toprak yığınına babammış gibi sarıldım da ağladım. Sonra... Sonra onu orada, yalnız başına bırakıp da geldim. İçimin bu denli yandığı hiçbir an yaşamadım ben ömrüm boyunca. Ama yaşamak bu demekti işte. Yaşamak yanmak demekti, sı-

nanmak demekti. Mecbur olmak demekti. Ölenle ölememek demekti. Unutmak demekti, yaşamak. Unuttuğuna utanmak demekti. Ve ben babamı orada bıraktığım günden sonra her günümü utanarak yaşadım.

İnsan babası ölünce yalnız kalıyor, yarım kalıyor ve kanaatimce babası ölen insandan daha yalnız kimse yok dünyada. Gölgesiz, sessiz, kimsesiz... Mecburen yaşıyor. Ve babası ölen insan herkesten daha çok ve daha çabuk yaşlanıyor...

O günden sonra her şeyi unuttum belki ama bir an olsun ölümü çıkaramadım hatırımdan. Ve nedensiz bir korku oldu içimde ölüme karşı. Önceden böyle korkmuyordum. Ölmeyecek sanıyordum babamı ya da ölmeyecekmiş gibi yaşıyordum. Şimdi ne çok pişmanım onun yanında geçirmediğim her dakika için, yanında olamadığım her an için ne kadar pişmanım!

'Keşke' demeyi hiç sevmedim ama yine de keşke arkadaşlarımla gezdiğim vakitler, eğlendiğim vakitler onun yanında kalsaydım, akşamları hep onunla olsaydım, işe gitmeseydim de yanında dursaydım. Ama olmuyor işte. İnsan istemese de 'keşke' demeye mecbur...

O bu dünyadaki nefesini tükettikten sonra evimi de değiştirdim. Tanıdığım insanlardan uzak kalmak istedim biraz. Ve bu iki odalı küçük eve taşındım. Hiçbir eşya getirmedim yanımda. Odanın biri neredeyse bomboş ve ben sadece hem uyuduğum hem çalıştığım bu odada yaşıyorum. Pencerenin kenarında yatağım, onun hemen karşısında, kapının yanı başında çalışma masam ve kitaplığımın kapladığı bir duvar... Yerlerde kitaplar, defterler, duvarda üzerine notlarımı yapıştırdığım bir pano. O kadar...

İki yıldır hiçbir işi kabul etmedim. Sadece okudum, kitaplara gömdüm hüznümü. Kitaplardaki insanların dertlerine ağladım. Kendi derdimi anlatmaya yetmiyordu gücüm. Oysa ne çok isterdim yazabilen insanlar gibi derdimi bir kâğıdın bağrına nakşedebilmeyi. Ama yapamıyordum. Sadece okuyordum

hep. Yahya Efendi Dergâhı'ndaki bu işi de bir mezarlık olduğu için kabul ettim sanırım. Çok da hatırlamıyorum. Ama beni bu kadar etkileyeceğini hiç düşünmemiştim.

Bütün bunları düşünüyordum işte uzandığım yatağımda. Açık penceremden vuran her ışık beni babamla yaşadığım başka bir ana götürüyor. Hatıralarım gözümün önüne geliyordu ve uyuyamıyordum.

Daha fazla zorlayamadım kendimi. Üzerimdeki ince örtüyü bir kenara bırakıp doğruldum yatağımdan. Yatağın hemen yanında duran sehpanın üzerinden gözlüğümü aldım ve taktım gözüme. Yatağın üzerinde öylece oturdum bir vakit. Başımı ellerimin arasına aldım. Kapadım gözlerimi. Başka bir yerde, başka bir şehirde ve başka bir zamanda olduğumu hayal ettim. Ne çok isterdim bunu. Çok eski bir vakitte yaşamış olmanın hayali bile bana yetiyordu. Babamı hayal ettim, her şeyi hayal ettim bir zaman. Olmadı...

Neden sonra o yaşlı adam geldi aklıma? Neden böyle karşıma çıkmıştı ve neden çıkıyordu? Açıkçası beni biraz korkutuyordu. Ama o dergâha; Yahya Efendi Dergâhı'na gitmek ve orada olmak nedensiz huzur da veriyordu bana. Hani insan korktuğu şeyi merak eder ya. Tam da buydu hissettiğim. Korkuyordum o mezarlığın içinde tek başıma olmaktan ama orada olmak da istiyordum. O yaşlı adamı, Mehmed Amca'yı görmek de istiyordum.

O gece kendi kendime karar verdim. Tanışacaktım o adamla. Konuşacaktım. Daha doğrusu tanıyacaktım onu. Nedenini bilmiyorum ama öyle istiyor ve öyle hissediyordum. Söylediği cümleleri düşündüm. "Herkesin ölümü kendi rengindedir" demişti. Ne demek istemişti? Ölümün de rengi mi olurdu?

O gece hiç uyuyamayacaktım belliydi. Kalktım yatağımdan. Sehpanın üzerindeki bardakta yarım kalmış suyumu içtim. Sonra kapının hemen yanında duran masanın başına

geçtim. Oturdum sandalyeye. Maksadım başka şeyler düşünmekti. Biraz olsun ölümü düşünmekten uzaklaşmaktı. Ama yapamadım. Masamın üzerindeki lambayı yaktım. Açık kalmış kitapları kapattım. Orada burada yarım yarım bıraktığım not kâğıtlarını elimle ittim kenara. Fotoğraf makinemi aldım elime ve çektiğim fotoğraflara baktım bir zaman öylece.

Üzerinde isimler yazılı bir sürü mezar taşı... Bir sürü insan toprağın altında. Acaba altında bir ölünün olmadığı tek karış var mıdır dünyada? Yoktur zannediyorum. Ölüler dirilerden fazla lakin yaşayan insan dünya onun zannediyor. Yani ne büyük gaflet içinde yaşıyoruz biz. Dünyayı bizim sanıyoruz. Her ölen ölmeyeceğini zannediyor belki de. Oysa hep toprağın altında dedelerimiz. Ve sanki bir mezar taşına yazılmak için konmuş gibi isimlerimiz...

Bilgisayarımın düğmesine bastım sonra. Bir amacım yoktu aslında. Sadece zihnimi dağıtmaya çalışıyordum ama olmuyordu. Sanki her şey beni aynı yere çıkarıyordu. Belki bir yarım saat oyalanıp, durdum öylece. Neden sonra 'Yahya Efendi' diye yazıp, arattım... Bir sürü yazı, bir sürü fotoğraf, hikâyeler, menkıbeler...

Sonra bir yazı çarptı gözüme. Yahya Efendi Camii'nde kırk iki yıl imamlık yapmış biriyle yapılan bir röportaj... İlgimi çekti. Günlerdir içinde olduğum yerle ilgili birkaç şey daha öğrenirim diye düşünerek açıp okumaya başladım. Birçok bilgi vardı aslında, ama beni neredeyse oturduğum yerde titreten satırları o gece vakti okudum. Şöyle diyordu;

"Yahya Efendi Camii'nde vazifeye başlarken vazifeyi devraldığım Rizeli Hacı Yakup Efendi dedi ki: 'Molla sana bir şey tarif edeceğim onu yap, çok kerametler göreceksin.' Sonra bana bazı talimatlar verdi: 'Bunlar Yahya Efendi Hazretleri'nin takunyaları, bu da havlusu bunları burada muhafaza edeceksin. Havlusunu haftada bir kere yıkayacaksın. Şuradaki ibrikteki su bittikçe de onu yenileyeceksin.' Ben o sıralar gencim;

'Allah Allah' diyorum şaşırıyorum. Allah'a çok şükür onun bu talimatlarının hepsini yaptım.

Yahya Efendi'nin abdest aldığı yer ona özel bir yerdi. Benim odam da onun bitişiğinde idi. Yer yatağım vardı. İlk gece yatmış uyumuştum ki 'tık tık tık' diye sesler geliyor. Kalktım Yahya Efendi'nin abdest alma yerine baktım. Bir şey göremedim. Zaten benden önceki imam 'Takunya seslerini duyarsın, ibriğindeki suyunun bittiğini ve havlusunun ıslandığını görürsün ama kendisini göremezsin' demişti. Hakikaten de öyle oldu. Hiç kimseyi göremedim. O sıra saatim üç kere çaldı. Yani saatin tam üç olduğunu anladım. O gün bugündür saat tam gece üç olunca; ister evde olayım ister misafirlikte olayım, ister yazlıkta olayım mutlaka kaldırıyorlar. Bu şimdiye kadar hiçbir gün aksamadı. Tam üçte sesini duyuyorum, 'Molla kalk' diyor. Halen duyuyorum. Üç defa seslenir kalkarım."

Daha fazlasını okuyamadım. Hemen kapattım o sayfayı. Sırtımdan aşağı doğru ter damlalarının indiğini hissettim. Hemen enseme bir nefesin değdiğini vehmettim. Korkudan kalkamıyordum oturduğum yerden. Başımı ardıma çeviremiyordum. Gözbebeklerim titriyordu sanki. Olabilir miydi böyle bir şey? Koskoca adam yalan söylemezdi elbet.

Öyle çok korkmuştum ki ne yapacağımı bilemedim. Yerimden kalkmadan, elimi uzatıp odanın ışığını yaktım. Aydınlık olursa korkmam sanıyordum. Bu anlatılanlara inanmak istemiyordum ama inanıyordum.

Hiç uyumadım o gece, hiç uyuyamadım. Korkudan yerimden bile kalkamadım. Saate baktım bir aralık... Tam üçü gösteriyordu. Bu daha da çok korkuttu beni. Korkmamak için etrafıma bakındım sadece bir amacım yoktu.

Masamın hemen önündeki duvara astığım panoya ilişti gözlerim. Üzerinde bir sürü not kâğıdı. Kim bilir ne vakit yapıştırdığım cümleler, şiirler, fotoğraflar... Gözümü not kâğıtlarının üzerinde gezdiriyordum ki panonun en alt tarafına

bir toplu iğneyle iliştirdiğim bir şiir çarptı gözüme. İnsan neyi çok düşünürse onunla ilgili olan şeyler çarpıyor gözüne. İşte benim de başıma gelen oydu.

Kim bilir ne vakit yazıp da oraya iliştirdiğim bir Yunus Emre şiiri... Şimdiye kadar hiç ilgilimi çekmemişti hatta unutmuştum bile. Ama işte tam o an, o gece vakti, korkuyla oturduğum masamın başında o kâğıttan başka hiçbir şeyi fark edemiyordum sanki. Bakıyordum evet ama gördüğüm tek şey o ufacık not kâğıdıydı ve kağıtta şöyle yazıyordu:

"Ölümden neden korkarsın?
Korkma! Ebedi varsın..."

Ama ben korkuyordum...

İstanbul/1523

Yahya Efendi

Allah isterse olmaz da olur.

TAM İKİ YIL GEÇMİŞTİ, Sultan Süleyman'dan o mektubu alalı. Ve hiç düşünmeden zaten evvelden beri beklediği bu işarete uyarak anası Afife Hatun'u da yanına alıp göçüp de gelmişti İstanbul'a.

İstanbul hayal ettiğinden daha da güzeldi. Ve hatta hayalden bile güzel. Denizin kenarında karaya vurmuş bir inci kadar güzel. İnsanı hayrete düşürecek kadar güzel ve unutana Allah'ın varlığını ispat edecek kadar güzel.

Sultan Süleyman, Yahya'yı hasretle kucaklamıştı. Yıllarca birbirini görmemiş iki kardeş gibi, sultan ile tebaa değil, ağabey ile kardeş gibi kucaklaştılar. Herkes Sultan Süleyman'ın o gün gözlerindeki o farklı ışığı fark etmişti zaten. Lakin Yahya'nın gözleri her dem mahzun... Sevmediğinden, sevinmediğinden değil, fıtratından, bildiğinden...

Sarayda kalmalarını istemişti Sultan Süleyman bir vakit.

Lakin bunu kabul etmedi Yahya. "Saraylar sultanlara yaraşır, müsaade edin biz başka bir yerde kalalım sultanım" demişti de ısrar etmemişti Sultan Süleyman.

Öyle de oldu. Anası Afife Hatunla beraber Fatih semti yakınlarında bir haneye yerleştiler. Yahya'nın gönlünde halen dahi bir ateş, diline inmiyorsa da gönlünü yakıyordu. Aradığını biliyordu da bulacak mıydı onu bilmiyordu.

Bir hafta kadar geçmişti ki Yahya Efendi'yi saraya çağırdı Sultan Süleyman. Yahya Efendi hiç beklemeden gitti. Ayakta karşıladı onu koca cihan hükümdarı. İyice bir kucaklaştılar. Sonra karşı karşıya oturdular öylece.

"Görüyor musun şu sarayı ağabey?" dedi Sultan Süleyman. "Benden evvel benim oturduğum şu yerde babam Sultan Selim Han otururdu, ondan evvel dedem Sultan Beyazıt ve ondan evvel onun babası İstanbul'un fatihi Sultan Mehmed ve ondan önce ve daha önce... Lakin nerede şimdi onlar? Hiçbiri yok. Hepsi toprağa karıştı. Ne bu saltanatın faydası oldu onlara ne bu zenginliğin ne bu makamın. Hiçbir şey almadan göçüp de gittiler. Şimdi sıra bana geldi, nevbet bana düştü."

Bir vakit Sultan Süleyman'ın gözlerinin içine baktı Yahya Efendi. Ne de doğru söylüyordu Sultan Süleyman. Hakikati dile düşürüyordu işte. Kim olursan ol yine de göçüp gidiyordun bu âlemden. Ne bir şey alıyordun yanına ne de bir şey veriliyordu. Öylece geldiğin gibi, yalın, tek ve sade...

"Doğru dersin sultanım" dedi. "Doğru dersin. Allah cümlesine merhamet ede. Onlar gitti ya şimdi vakit bizdedir. Biraz da biz eğleniriz şimdi bu hanede" dedi sonra içine bir şeyler ilham olmuş gibi, düşünmeden bir şiir söyleyiverdi:

"Hep gelenler yan yana geldi gitti dünyadan
Şimdi nevbet bana geldi döne döne yanayım"

"Ne doğru dedin ağabey" dedi Süleyman. "Ne doğru söyledin."

Bir vakit öylece diz dize oturup da söyleştiler. Eski vakitle-

ri, dertleri, hasretleri dile düşürdüler. Ne geldiyse hatırlarına, akıllarına ne düştüyse, gönülleri ne söylediyse onu söyleştiler.

"Bu yük ağırdır ağabey" dedi Süleyman. "Senin gönlün benim gönlümden ağır gelir sıklette, ben akıl edersem sen hissedersin bilirim. Ben bir derya gibi coşarsam sen bir umman gibi sakin... Bu imtihan zorludur ağabey, her yanımı sarar nefsin vesvesesi. Bazı vakitler gözümü kör edecek de hakikati göremeyeceğim diye korkar dururum. Senden muradım o ki benim gönlüm ol, nasihat et, yolum saparsa yola çek beni."

"Estağfurullah sultanım" dedi Yahya. "Ben nasihatçi değil kardeş olurum sana."

İkisinin gözlerinin içi güldü bu muhabbet vaktinde. Canları birbirine aktı da geçti. Neden sonra Sultan Süleyman:

"Ağabey" dedi "ben sizi esasen hayırlı bir haber için çağırdımdı."

"Hayrolsun sultanım" dedi Yahya Efendi.

"Ali Cemali Efendi'yi bilirsiniz."

"Bilmem mi? Kim bilmez o zatı. Âlimlerin kandilidir, yirmi küsur senedir ki şeyhülislamlık eder Devlet-i Âl-i Osman'a. Ceddiniz Sultan Beyazıt Han'ın vaktinden beri makamındadır. Adaletli, dirayetli, âlim bir zat olduğunu işitmeyen, onun şöhretini bilmeyen yoktur ki."

"Doğru bilirsin ağabey" dedi Sultan Süleyman. "Adalet yolundan, İslam'ın ışığından bir an olsun çıkmaz bir zattır. Ve hatta pederim Sultan Selim Han'ın hiddeti meşhurdur bilirsin, cümle âlem önünde titrerdi. İşte bu Ali Cemali Efendi bir gün pederimin atının dizginlerine yapışıp 'Yemin olsun ki eğer din-i İslam'ın hükümlerine ters bir hareket edersen halline fetva vereceğim" diyebilen zattır. O denli bağlıdır dine ve adalete. Lakin artık ömrünün son demlerini yaşamaktadır ve hastadır. Ben dahi gönlüm razı olmadığından vazifesinden azletmedim onu ama Şeyh Bahaeddinzâde Muhyiddin Efendi'yi onun yanına yardımcı kodum. Şimdi Ali Cemali Efendi daha

ziyade Canbaziye Medresesi'nde talebe yetiştirmekle meşgul olur. Dilerim ki sen dahi ona talebe olup onun ilminden istifade edesin."

Gözlerinin nuru parladı birden Yahya Efendi'nin. Arayıp da bulamayacağı, arayıp da onu buluyordu. Nasip işte tam da böyle bir şeydi. Beklemediğin vakitte, ansızın çıkıp da geliyordu.

"Sahi mi dersin sultanım?" dedi Yahya Efendi.

"Sahi derim ağabey. Tez vakitte gidip diz kırasın Ali Cemali Efendi'nin önünde."

Sevincinden ne diyeceğini bilemedi Yahya Efendi. Şükürler etti sadece Rabbine.

* * *

Saraydan bir heyecanla çıktı Yahya Efendi. İçi içine sığmıyordu, bir ufak oğlan gibi ne edeceğini bilemiyordu. Kime söyleyecek, kime anlatacaktı. Vaktin en büyük âlimi Zembilli Ali Cemali Efendi'nin talebesi olacaktı. Daha ne isterdi ki?

Ne edeceğini bilemez halde yürüdü bir vakit. Ayasofya Camii'nin yanındaki yokuştan sahile doğru indi. Biraz denizi seyretmek mi istiyordu yoksa böyle ederse mi ferahlayacaktı? Bilmiyordu ama yürüdü.

Denizin kıyısına geldiği vakit bir ağacın altına çöktü de oturdu sadece. Etrafına bakındı bir zaman. Denizi seyrediyor, her dalgada bir başka hayale dalıyordu.

"Ben" diyordu kendi kendine "ben işte bu koskoca deryanın içinde bir katreyim ancak. Kim gelip de beni seçebilir ki o deryadan? Damlayı denizden kim ayırabilir? Deryaya bakınca suyu görür herkes de, deryaya bakıp bir damlayı görmek kolay iş değildir. Ya ben nasıl sıyrılacağım bu dünya denizinden? Nasıl kendimi onun içinde lakin ondan ayrı sayacağım? Gayri omuzlarımdaki yük bir kat daha fazladır. Sen yardım et bana Allah'ım, sen ellerimden tut. Tut ki ben dahi yolumu şaşma-

yayım, deryada suya bulaşmayayım, sınırı aşmayayım. Yardım et!"

Bir vakit daha öylece düşünüp durdu. Bu denli kalabalığın, bu denli insanın içinde nasıl edecekti? Düşündü çare bulamadı. Şimdi yalnız başına Trabzon dağlarında eğleşiyor olsaydı, gönlünü tatmin edecek bir tenha köşe bulsaydı, dağdaki mağarasına, Hira'sına sırlansaydı. Ya bu denli insanın içinde nasıl edecekti bunu? İşte imtihanı tam şimdi başlıyordu.

Gözlerini deryaya uzatmış öylece bakınırken. Bir karaltı düştü yüzüne. Sağına doğru çevirince başını gördüğüne hayret etti. Olamazdı, nasıl olacaktı ki? Trabzon neresiydi İstanbul neresi? Olamaz zannetti.

"Olur" dedi yüzüne vuran karartının sahibi "Allah isterse olmaz da olur..."

"Efendim" dedi Yahya. Daha da bir şey diyemedi. Dili dönmedi.

"Asıl imtihanın şimdi başlıyor evladım. Uzlette, tenhada, yalnızken, kimsecikler yokken, insanlardan sıyrılmışken Allah'ı düşünmek de bulmak da kolaydır. Esas zor olan bunca kalabalığın içinde O'nunla olmaktır. Nefsin asıl şimdi senin düşmanındır, ondan sıyrılmak için evvela kendinden sıyrılacaksın. Ve onu dahi tenhada değil halkın içinde yapacaksın. Zor, çok zor olacak. Henüz bilmiyorsun belki. Lakin öğreneceksin. Seni o deryada ıslanmadan akıtacak bir el, yolunda coşturup götürecek bir sel arardın ya işte Ali Cemali Efendi'dir o. Ve o dahi bundan haberdardır. Bil ki senin bir düşüncen, bir kararın, bir planın varsa elbette Allah'ın da vardır."

Sustu Yahya Efendi. Söyleyecek sözü yoktu. Söylese dahi manasız kalacağından, sırrı bozacağından korktu da sustu.

"Haydi, git Ali Cemali Efendi'ye, diz çök, eğ başını ki gayri imtihanın çetindir. Allah mübarek eylesin" dedi ve sustu...

Kıssa

Zembilli Ali Cemali Efendi

Benim vazifem ahretinizi kurtarmaktır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN sekizinci şeyhülislamıdır. Asıl adı Ali Cemali olan Zembilli Ali Efendi, Cemaleddin Muhammed Aksarayi soyundan Ahmet İbn-i Mehmet Çelebi'nin oğludur. Karaman'da doğmuştur fakat doğum tarihi belli değildir.

İlk tahsilini Karaman ve Konya'da yaptıktan sonra, İstanbul'da Molla Hüsrev'in, Bursa'da Mevlana Hüsamzade Muslihiddin Efendi'lerin derslerine devam ederek onlardan icazet aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra Edirne Taşlık Ali Bey Medresisi'ne müderris tayin edilse de, Karamanlı Mehmet Paşa ile aralarının açılması üzerine, bu medresede uzun süre kalmadı. Sadrazam kendisini düşük bir maaşla Beylerbeyi medresesine atayınca, Zembilli Ali Efendi, şeref ve haysiyetini gözeterek istifa etti ve Şeyh Ebu'l Vefa Hazretleri'nin hizmetine girdi.

Fatih Sultan Mehmed'in vefatı ile II. Beyazıt tarafından saraya davet edilse de davete icabet etmedi. Kendisine gücenen

padişah, Zembilli Efendi'yi önce Bursa'ya sonra da Amasya'ya müderris olarak sürgün etti.

Sürgünden izinsiz ayrıldığı için görevinden azledilirse de Padişah II. Beyazıt'ın görmüş olduğu bir rüya üzerine, Zembilli Ali Efendi affedilerek, 1503 yılında Şeyhülislam oldu. Ayrıca yeni bitmiş olan Beyazıt Medresesi'ne müderris olarak atandı.

Yavuz Selim'in tahta çıkması ile ünü daha da arttı. Doğruluğu, hakseverliği ve cesareti ile Yavuz'un gözüne girdi ve onu etkisi altına aldı. "Eğer şeriata aykırı emirler verirsen, ben de senin hal'ine fetva veririm" diyecek kadar cesur ve hakşinas davrandı.

Kanuni Dönemi'nde de görevde kalan Zembilli Ali Efendi, Rodos'un fethine de katıldı. Fethi müteakip imam ve hatiplik görevini yaptı orada İslami müesseseleri kurdu.

Sultan II. Beyazıt, Yavuz ve Kanuni'ye, toplam yirmi üç yıl şeyhülislamlık yapmış, zühdü ve takvası ile tanınan, doğru bildiğini söylemekten çekinmemesiyle dikkat çeken, Osmanlı yükselme döneminin gözde âlimlerinden olan Zembilli Ali Cemali Efendi 1526 yılında İstanbul'da vefat etti.

İnsanlar suallerini sıkılmadan, utanmadan ve çekinmeden sorsunlar diye suallerin yazılı olduğu kâğıtları evinin balkonundan sarkıttığı zembille alıp, yine cevaplarını sual sahiplerine zembille verdiği için Zembilli Ali Efendi ismini ile meşhur olmuştur.

* * *

Zembilli Ali Cemali Efendi özellikle, pek celâlli, tez parlayan ve sert bir karaktere sahip olan Yavuz Sultan Selim'i çok etkilemiş ve onu dengeleyip yumuşatmıştı. Yavuz Selim, devlete millete yararlı olanları mükâfatlandırmayı çok iyi bildiği gibi, en ufak hatayı da şiddetle cezalandırmadan geri durmazdı; lâkin haksız yere asla can yakmazdı.

Bir gün Zembilli Ali Efendi, Yavuz Sultan Selim'in yüz elli kadar memurun saraydaki görevlerinde sorumsuzluk yaptıkları gerekçesiyle başını vurduracağını duyar ve hemen heyecanla saraya koşar. Zira bu adamların suçlarının olmadığına kanaat getiriyor, böyle bir hadisenin vebalinden korkar.

Divan toplantısında olmasına rağmen padişahın huzuruna çıkar ve der:

"İşittim ki birkaç memur hakkında idama ferman vermişsiniz. Lakin bu adamların dinen bir suç işledikleri tespit edilmemiştir. Korkarım ki bu işte hata eder vebal alırsınız da hesap gününde yüzünüze kara çalınır."

Lakin Sultan Selim kararlıdır ve hiddetle cevap verir:

"Vazifelerini ihmal ettiler, cezalarını vermem gerek! Hem dahi bu iş saltanat işidir. Sizin vazifeniz bu işlere karışmak değildir."

Zembilli Ali Efendi ise kaşlarını çatacak ve padişahı hem yatıştırıp hizaya sokacak şu etkili konuşmayı yapar:

"Benim şeyhülislamlıktan anladığım tek şey var: sizin ahretinizi kollamak! Hâlbuki siz vebale yürüyorsunuz. Bu karar dahi ahretiniz ile ilgilidir ve bizim vazifemizdir. Affederseniz doğru ederiniz, yoksa ahrete büyük vebal vardır. Benden söylemesi!" der ve çekip gider.

Bu işittikleri karşısında şaşıran Sultan Selim bir vakit durup düşünür ve hak verir koca şeyhülislama. Hemen bir ferman buyurur:

"Öyleyse affettik gitti!"

Halil

İstanbul/2015

Beden ruhun zindanıdır...

HİÇ UYUMADIĞIM O GECE korkuyu iliklerime kadar hissettim. Yalnız yaşamayı kendim tercih etmiştim lakin yalnızlık zor geliyordu. İnsan en azından korktuğu vakit yanında hiç değilse sesini işiteceği birini arıyordu. Bu olanlar, hep arka arkaya ölümle ilgili karşılaştıklarım birer tesadüf müydü yoksa ben bu denli ölümü düşündüğümden zihnim hep ölümle ilgili olanları mı seçip de karşıma getiriyordu bilmiyorum. Ama çok korkuyordum.

Güneş doğar doğmaz evden kaçar gibi çıktım. Neredeyse koşarak indim merdivenlerden aşağı. İnerken fark ettim üzerime babamın beraber olduğumuz son sene bana hediye diye aldığı mavi çizgili gömleği giymiştim. Kendime en çok yakıştırdığım buydu.

Apartmanın demir kapısından dışarı çıkar çıkmaz nereye gideceğimi düşünmediğimi fark ettim. Sokakta kimsecik-

ler yoktu. Bir pazar sabahıydı... Sessiz bir İstanbul sokağında yalnız başıma yürüyordum. İstanbul böyle sessizken ve hatta ıssızken çok daha güzeldi. Kimsesiz kalmıyordu hiç sahi ama insan İstanbul'la baş başa kalabilmeyi istiyordu ve mümkün olmuyordu bu. Belki mümkündür diye düşündüğümden arabama binmek istemedim. Sadece yürümek ve dinlemek istedim İstanbul'un sessizliğini. Zira son zamanlarda İstanbul'da bulunmayan ve eğer varsa da kıymetine güç yetmeyen en büyük şey sessizlikti.

Dar sokaklardan geçip ana caddeye doğru ilerlerdim. Sabahın serininde yürümek biraz da olsa iyi gelmişti bana. İçimdeki tedirginlik dağılır gibiydi. Derin derin nefes alarak tek tük insanın olduğu caddede ilerledim. Bir yere ulaşmak gibi bir amacım yoktu ya yürüyordum sadece.

İleride bir yerde önünde tahta tezgâhını henüz açmış simitçiden bir simit aldım. Birkaç on adım sonra bir çocuk parkının içindeki banka oturdum ve yavaş yavaş yedim simidimi. Hiçbir şey düşünmek istemiyordum. Sadece yalnız kalmaktı amacım. Her şeyden uzak, ama kendime yakın olmaktı. Başka bir şeye ihtiyacım yok sanıyordum ama yapamadım.

Ansızın bir fikir düştü zihnime. Bugün pazardı. Yani çalışmıyorduk bugün. Mezarlıkta işçiler olmayacaktı. Kimsecikler olmayacaktı. İstanbul'un en sessiz yerleri hep mezarlıklardı ya. Çekip gitsem Yahya Efendi Dergâhı'na, acaba kimse yokken o yaşlı adamı yine orada bulabilir miyim diye düşündüm. Sonra birden vazgeçtim tekrar düşündüğümden. Henüz daha kendime gelememiştim ama yine de mezarlığa gitmeyi istiyordum. Ne tuhaf. Kaçmak istediğim şeye koşarak gitmeye azmediyordu zihnim.

Bir yarım saat kadar oturdum orada. Ne kadar zihnimdeki düşünceleri yok etmeye çalışsam da, bu mümkün olmuyordu. Ölüm neden insana bu kadar kötü geliyordu bilmiyorum ama düşünüyordum işte. Hem ölene ne oluyordu? Herkes için kö-

tü demek değildi bu. Mevlana'nın ölüme düğün dediğini biliyordum, tasavvufta ölümün kavuşmak manasını okumuştum daha evvel... Peki ya neden ben korkuyordum ölümden? Bahsettiğimiz ölüm aynı şey değil miydi onlarla?

Daha fazla bekleyemedim. Kalktım oturduğum banktan. Caddeden geçen bir minibüse binip Beşiktaş'a gittim. Yol boyunca ne kadar istemesem de bütün mezarlıklar dikkatimi çekti. Saydım, tam sekiz mezarlık vardı yol üzerinde. Şimdiye kadar bu denli ilgimi çekmemişti hiç. Oysa neredeyse her gün geçiyordum bu yoldan. Ama işte şimdi hepsi oradaydı.

Çırağan Sarayı'nın geçer geçmez indim minibüsten. O dik yokuşu zorla da olsa çıktım. Saat sekiz olmamıştı daha. Çok erkendi. Vazgeçmeyi düşünmedim değil, düşündüm ama yine de merak ediyordum. Ölümü, ölüleri... Hem şu Yahya Efendi ile ilgili okuduklarım beni ürpertiyordu belki ama gerçek olup olmadığını da merak ediyordum. Merakım korkuma galip geldi. Geri dönmedim.

Yokuşun en dik yerinde sağa ayrılan ufak yoldan dergâha doğru yürüdüm. Kocaman ahşap kapıdan içeri ilk defa giriyor gibi girdim. Etrafa başka bir gözle bakıyordum sanki bu kez. Sabahın bu erken vaktinde deniz tarafından esen serin rüzgâr ağaçları yalayıp da yüzüme vuruyordu. Sessizlik işte buradaydı, sükût buraya saklanmıştı. Ne tuhaf, dün gece korktuğum her şey şimdi bana huzur veriyordu.

Taş döşeli hafif yokuştan camiye doğru yürüdüm. Etrafımdaki ağaçlara ilk defa bakıyormuşum gibi baktım. Dallara konan kumrular ilişti gözüme, daha evvel bu kadar çok olduklarını fark edememiştim. Ve kediler... Sayamadım ama çoktular. Bu kez sanki bir iş için değil de ziyaret için gelmiştim. Ki öyleydi de aslında. Ve ben de öyle olduğuna inandım. Ve öyle yaptım. İnsanlar nasıl ki buraya ziyaret için geliyorlarsa Yahya Efendi'yi ben de ziyarete geldim işte. Hayalimin gerçek olduğuna inandım birden. İşte başka bir zamanda ve bambaş-

ka bir yerdeydim sanki. Mazinin gizlendiği bir yer... Zaman değişiyor, mekân değişiyor gibiydi. Yaşadığım zamanın içinde sırlanmış bir geçmiş, yaşadığım mekânın içine saklanmış bir mekân...

Caminin yan tarafından geçip arkadaki abdesthanede abdest aldım hemen. Etrafta kimsecikler yoktu ve böyle olması daha da mutlu etmişti beni. O an burada yalnız başıma olsam da kendimi bir mezarlıkta gibi hissetmedim hiç. Ya da ne bileyim ilk kez belki de ürpermedim bile. Çok huzurlu hissediyordum.

Ayakkabılarımı çıkarıp ayakkabılığa yerleştirdim hemen. Sonra birkaç adım atıp ufak kapıdan içeri girdim. Sanki tüm korkularımı ardımda bırakmıştım. Sanki zamanı ardımda bırakmıştım ve sanki dünyayı ardımda bırakmıştım. İşte tam önümde demir parmaklıkların ardında Yahya Efendi'nin sandukası... Ölüymüş gibi düşünmedim, düşünemedim, belki de gece okuduğum o yazının etkisiydi bana böyle hissettiren, bilemedim. İçimden Fatihalar gönderdim onun ruhuna. Başımı demir parmaklıklara yasladım ve kapayıp gözlerimi kendimden bile sıyrılmak istedim.

Sonra diz çöktüm olduğum yere. Birisi olsaydı burada bu kadar içimden geldiğince yapamazdım hiçbirini ama kimse yoktu ya, ne güzeldi! Dizlerimi kırıp ellerimi açtım. Ve duaya düşürdüm sinemde olan her ne varsa;

"Allah'ım! Ömrüm boyunca yolumu şaşırmaktan korktum hep. Lakin insan korkarak yaşayamıyor. Çoğu zaman çareyi Sen'de arayacağımı bile unuttum. Ben suçluyum biliyorum, ben günah deryasında boğulan bir garip... Affet beni, affet ki Sen'den başka kimsem yok benim. Yetimim Sana geldim, öksüzüm Seni bildim. İçimde acı var, hem de çok. Dert var, hem dert çok. Lakin Sen de varsın ve Sen her derdime devasın. Nasipsiz çevirme beni. İçimdeki sıkıntıyı al Allah'ım. Al ki yanmasın artık canım.

Beni affet ve kabul et dualarımı... Amin."

Dedim ve kalkmadım olduğum yerden. Bir zaman bekledim, bekledim. Ne beklediğimi bilmeden bekledim. Lakin fark ettim ki insan yalnızca beden değildir. Beden bir elbiseyse onun da bir sahibi var. Ben ilk kez o gün orada ruhumu dinledim ve dinlendim. Ve anladım ki bedenimdi bu dünyaya hayran olan, bu dünyayı arzulayan lakin ruhum kanatlanıp da uçmak istiyordu Sahibine.

İçimdeki sıkıntıları o caminin içinde bırakıp da çıktım dışarı. Artık korkmuyordum sanki. Bilmiyorum ama daha rahattım. Sadece anlayamıyordum bazı şeyleri. Belki de bir gün anlardım.

Caminin önünde durdum bir vakit. Aklımda okuduğum yazıdan kalanlar. O ibriğin konduğu yeri, Yahya Efendi'nin abdest aldığı yeri merak ettim. 'Eğer doğruysa' diye geçirdim içimden 'eğer doğruysa yazılanlar buralarda bir yerlerde olmalı.' Biraz bakınmak istedim etrafa. Caminin sağ tarafından ardına doğru dolandım. Her yer mezardı, her yerde mezarlık. Hiçbir şey göremedim.

Aslında oyalanıyordum biraz da. O yaşlı adamı tekrar görmek istiyordum. Biraz oyalanırsam gelir diye umuyordum. Belki yarım saat kadar dolaştım durdum orada. Ama yoktu kimse. İnsan bir şeyi beklediği vakit olmuyor gerçekten de. Bekleyince gelmiyor beklenen. Benim de halim öyleydi işte.

Artık ümidimi kesmiştim. Belli ki yoktu o yaşlı adam orada. Hem gereksiz yere sırlı bir hikâye uydurmuştum aklımdan. Sanki bütün sorularımın cevabı o adamda olacak sanmıştım. Bu denli gizeme gerek var mıydı? Demek ki ara ara buraya gelen yaşlı bir adamdı işte. Sıradan bir adam... Tesadüf işte ardı ardına birkaç kez karşılaşmıştık. Öyle olmalıydı.

Böyle düşünerek yürüdüm geldiğim yoldan. Ama ardımda çok şeyi bıraktığımı hissettim. İçimde bir şeylerin uyandığını,

karanlığa gömdüğüm bir yerin aydınlandığını, kaybettiğimi bulmak için bir adım attığımı hissettim.

Taş döşeli yoldan büyük ahşap cümle kapısına doğru yürüdüm yavaş yavaş. Güneş artık yüzüme vurmaya başlamıştı. Birkaç adım attım ki yine gördüm onu. 'Bu kadar tesadüf olur mu?' diye geçirdim içimden. Başı yerde yokuştan tırmanıyordu. Hiç de o yaşta birinden ummayacağım bir gayretle atıyordu adımlarını. Bu kez korkmadım, çekinmedim hatta sevindim. Aradığımı bulmuş gibi, duam kabul olmuş gibi sevindim. Ve durdum olduğum yerde de o yaşlı adamı bekledim.

Kapıya doğru yöneldiğinde başını kaldırdı yerden ve beni gördü. Üzerinde hâlâ onu ilk gün gördüğüm zamanki cübbesi vardı. Sarığı aynı şekilde, aynı yerken omzuna doğru düşmüştü. Her şey aynıydı sanki o hiç değişmiyordu da, her şey değişiyor gibiydi. Tebessüm etti bana bakınca. Şaşırmamıştı. Sanki biliyordu burada olduğumu, onu beklediğimi biliyor gibiydi.

Aramızda bir on adım kadar mesafe kala durdu. Usulca yere doğru eğildi. Bir şey mi aldı, bir şey mi bıraktı tam seçemedim, göremedim ya da gördüysem de idrak edemedim. Sonra doğruldu ve devam etti yürümeye, hem de konuşmaya başladı:

"Selamun aleyküm evladım" dedi.

"Ve aleykümselâm amca" dedim.

"Hayırdır inşallah" dedi "bugün izinlisiniz sanıyordum."

"Öyle amca. Ben ziyarete geldim aslında" dedim. "Ama sizi de görmek istedim."

İyice yaklaşmıştı yanıma. Kokusunu dahi alabiliyordum. Değişik kokuyordu. Güzel ama, değişik...

"Farz et ki ben de seni görmeye geldim" dedi tebessümle.

"Nasıl yani?" der gibi gözlerimi kısıp başımı hafif yana çevirdim.

"Dünyada tesadüf diye bir şey yoktur evlat" dedi. "Cahil

olanlar tesadüfe inanır. Zira Allah ki vardır, o vakit olamaz tesadüf..."

Hiçbir şey söyleyemedim. Zira sanki benim kendi kendime söylediklerime cevap veriyordu.

Beraberce yürüyüp dergâhın arkasında, ağaçların arasında, deniz tarafında bir ağacın önüne kadar geldik ve oturduk yemyeşil otların üzerine. Denizi seyrettik bir zaman. Hiç konuşmadık. Neden bilmiyorum ama korkmuyordum bu adamdan. Çekinmiyordum da. Aksine yakın hissediyordum. Hem eğer birimizin korkması gerekecekse korkması gereken o olmalıydı. Zira böyle yaşlı bir adam bana zarar veremezdi lakin ben istesem canını yakabilirdim onun.

Belki bir çeyrek saat hiç konuşmadık. Sabahın bu erken vaktinde, henüz sıcak düşmeden ve kimsecikler çıkmamışken evinden ben bir mezarlığın içinde hiç tanımadığım bir adamla öylece oturuyordum.

Sessizliği istemesem de ben bozdum.

"Sen çok gelir misin buralara amca?" dedim.

Denize doğru çevirdiği yüzünü hiç benden tarafa çevirmedi.

"Çoğu vakit buradayım ben" dedi "neredeyse hiç gitmem."

'Herhalde Yahya Efendi'ye bağlı tarikat ehli bir adamdı da onun için buraya geliyordu çok fazla' diye geçirdim içimden.

"Buralarda yaşıyorsun o zaman?" dedim.

"Sayılır evlat" diye cevap verdi.

Bir saate yakın oradan buradan konuştuk. Kim olduğunu, neci olduğunu her şeyi aklıma geldiği gibi sordum. Lakin o hiç sormuyordu bana. İki çocuğu varmış, imamlık yapmış vaktiyle. Şimdi ise yaşıyor gibi işte zaman tüketiyormuş, öyle dedi.

Neden bilmiyordum onun yanındayken kendimi çok eski zamanlarda dervişlerin dizleri dibinde ders alan talebeler gibi hissettim. Sanki dünyada bir o, bir de ben varmışız gibi. Za-

mandan sıyrılmışız da maziye uçuvermişiz gibi. O bir derviş, ben bir talebe... Öylece konuştuk. Neden sonra aklıma Yahya Efendi geliverdi. Buralarda olmama sebep oydu ve gece okuduklarım beni hem tedirgin ediyordu hem de merak ediyordum.

"O vakit," dedim "sen Yahya Efendi ile ilgili anlatılanları bilirsin?"

"Neymiş o anlatılanlar hele söyle bakalım" dedi.

Ben de dün gece okuduğum her şeyi anlattım ona. Ama kendi düşüncelerimi, hissettiklerimi korktuklarımı da ekledim biraz. Neden anlattığımı bilmiyorum. Sanırım anlatacak birine ihtiyacım vardı. Ve bu yaşlı adama hiç tanımadan güveniyordum.

Anlattıklarımı dikkatle dinledi. Bitirene kadar hiç ses etmedi. Sadece sağ elindeki tespihini çekiyor ve dudakları devamlı hareket ediyordu.

Anlattıklarım bittiğinde durdum bir an. Gözlerine baktım. Yaşlı bir adamın gözleri değildi sanki gördüklerim. Parlıyordu, feri sönmemişti hiç.

"Hiç işittin mi bunu amca? Olabilir mi yani?" diye sordum.

"Sence evlat?" dedi. "Sence olabilir mi?"

Bu cevabı beklemiyordum aslında. Soruma soruyla karşılık vermişti ya öylece kalakalmıştım. Hiç düşünmemiştim bunu. Olabilir miydi? Bilmiyordum.

"Bilmem ki?" dedim "Ama zannederim olamaz. Hikâye, hurafe belki de" diye ekledim.

Elindeki tespihi usulca koydu cübbesinin sağ cebine. Sonra derince bir nefes aldı ciğerlerine. Verirken 'Allah' deyip geri verdi.

"Evladım" dedi "Allah kötü diye bir şey yaratmaz. Güzelin elinden ancak güzel çıkar. Allah'ın var ettiği her ne varsa güzeldir aslında. Onlara kötü diye biz deriz. Misal ki içimizde sevmek diye de, nefret diye de duygu var. Bunların isimlerini

biz vermedik mi? Biz demedik mi sevmeye güzel diye ve nefrete kötü diye?

Allah hiçbir şeyi boşa yaratmaz ki. Hüznü de yaratan O derdi de yaratan O, gamı da kederdi de... Lakin bunların kötü olduğunu biz söylüyoruz. Hatta nefsimiz söylüyor desek daha doğru. Nefsimiz bize dünyayı unutturan her şeyi kötü farz ediyor ve ona inandırıyor bizi. Hüzünlenen insan Allah'ı hatırlar, derdi olan insan Allah'a sığınır, kederi olan Allah'tan yardım ister ya, işte nefsimiz bunu istemez. O vakit bunlar kötüdür diye vesvese verir gönlümüze. Biz de inanırız.

Dünya insanın gözünü kör eden yer. Sırf dünyaya bakanın ve sırf onu görenin gözleri kör olsa ne keder! İnsan dünyayı nimet, ahreti zillet sayıyor. Nefsi buna inandırıyor onu. Ölmeyecekmiş gibi yaşa diyor. Ölümlü dünyada biraz da eğlen diyor sana. Ve insan inanıyor buna. Onun için ölümü de bir dert sanıyor. Ölümü Allah yaratmadı mı? O vakit o da güzeldir.

Yaşamak güzel lakin ölüm kötü öyle mi? Öyle değil. Yaşamayı kötü bilenler, hakir görenler de var ve ölümü vuslat bilip Azrail'i müjdeci diye bekleyenler de var" dedi ve sustu.

Ben ona ne sormuştum, o bana ne söylüyordu. Bunları söylemesini istememiştim lakin o sanki bana bir ders veriyordu ve ben hiç ses etmeden ve gözlerimi ondan hiç ayıramadan, neredeyse nefes dahi alamadan dinliyordum onu. Ve o devam etti anlatmaya:

"Biz" dedi "bu dünyayı tek hakikat zannederiz. Ne kadar inancımız varsa da ve söylemesek de ölümü bir felaket diye vehmederiz. Oysa bilmediğimizdendir bütün bunlar. Misal ki anne karnındaki çocuklar konuşabilselerdi birbirleriyle, dokuz ay sonra her şeyin biteceğini, başlarına bir felaketin geleceğini zannederlerdi. Biz de aynen o haldeyiz. Oysa bilmiyoruz. Bu dünyaya o kadar alışmışız ve bağlanmışız ki buraya, buradan ayrılacak olmak bizi ölümden daha beter korkutuyor.

İnsan dediğin bir beden ve bir de ruh. Ölüm ruh için değil-

dir de beden içindir. Beden toprak olup gitse de ruha ölüm ilişmez. Biz tam da burada hata ederiz. Bedenimize bir ruh verildi zannederiz. Oysa ne gafiliz. Bedenimize ruh verilmemiştir de ruhumuza bir beden verilmiştir. Yani ki 'ben' dediğimiz vakit biz hep bedenden bahsederiz oysa 'asıl ben' ruhumuzdur evladım. Ve o bedenimizden çok daha önceden vardır. Hatta dünya yaratılmadan önce... Beden ise bu dünyada giymek için ruhumuza verilmiş bir elbise. Yani şimdi elbise yansa kül olsa, yok olsa der misin ki onu giyen de yok olmuştur? Olmaz evladım. Ve olmamıştır da. Bizim ölü dediklerimiz hayat elbisesini üzerlerinden çıkaranlardır ancak. Yani ölenler yok olanlar değildir. Bilakis var olanlardır.

Ve işte 'Yahya Efendi' diyorsun bak. 'Olur mu?' diye soruyorsun bana. Allah dilerse olmaz da olur. Lakin maksadın bunu görebilir miyim diye sormaksa şayet bil ki görmek için göz gerekir. Baş gözün bakar lakin gönül gözün görür."

Kafam iyiden iyiye karışmıştı. Yani ölüm kötü değil miydi? Ölenler aslında ölmemiş miydi? Nasıldı bu? Nasıl inanırdım ki söylediklerine? Babam ölmüştü ve yoktu işte.

Verecek bir cevap bulamadım. Aslında söyledikleri doğruydu. Ve inanıyordum ama içimdeki bir ses 'saçma' diyordu bana ve inanmamı istemiyordu. Hem Yahya Efendi ile ilgili sorduğum soru... Ne 'var' diyordu ne de 'yok' diyordu.

Birden kalktı oturduğu yerden yaşlı adam. Ellerini dizine vurdu. Cebinden tespihini çıkardı sonra.

"Evladım," dedi "gitmem lazım. Vakit geldi. Lakin bil ki dünyada imkânsız diye bir şey yoktur. Allah vardır. Ölüm de bunun gibi. Düşünmekten korkma. Ve bil ki beden ruhun zindanıdır. Ve ölüm ruhu zindandan kurtarır. Hürriyetini verir insana. Öldüğün vakit özgür kalırsın. Yaşayan insan kanadı bağlanmış kuş gibidir. Kırık değildir belki ama uçamaz. Uçmak için ölmek gerekir" dedi ve kalktı.

Kendime gelir gibi olmuştum. Sıyrılmam zaman almıştı

düşündüklerimden. Ki yaşlı adam da birkaç adım atmıştı. Arkasından seslendim:

"Seni tekrar görecek miyim amca?" diye sordum.

Ardına dönmedi ve durmadı. Yürüyor ama cevap da veriyordu bana.

"İstersen görürsün elbet" dedi ve gitti.

İstanbul/1525

Yahya Efendi

İnsan kaybettiğini bulur, bizler O'nu kaybetmedik ki!

ZAMAN BİR ATEŞ GİBİ yaka yaka başkalaştırıyor, değiştiriyor, pişiriyordu Yahya Efendi'yi. Her değişim nasıl ki can yakıyorsa bu dahi Yahya Efendi'nin sinesini bir ateşe çalıyordu. Ciğeri yanıyordu içten içe. Kimseye söylemediklerini şiire vuruyordu gayri Yahya. Aşkla şiirler söylüyor, satırlara kor ateşler diziyordu sanki. Lakin her derdin, çilenin bir mükâfatı vardı. Deva derdi olan içindi zira. O dahi aşkın menzillerini bir bir geçiyordu. Derdi çektikçe devasına yaklaşıyordu.

Gayri mücerret de yaşamıyordu. Bir evi, anası hep vardı sahi lakin şimdi de kendine yoldaş olan bir hatunu vardı. Sultan Süleyman kız kardeşinin akrabalarından biriyle nikâhlamıştı onu. Damadın akrabalarından temiz huylu, temiz soylu bir hatun haldaşı, yoldaşı olmuştu. Şerife Hatun... Onu kendine emanet biliyor, nasıl ki anasını gözünden sakınıyorsa onu dahi

sakınıyordu. Allah bu iki kadını ona emanet etmişti diye inanıyor ve ikisine de kusur etmekten çekiniyordu.

İki senedir ki Ali Cemali Efendi'nin dizinin dibinde oturuyor, ondan hakkı, hakikati, adaleti, merhameti dinliyordu. Lakin onu asıl etkileyen dinledikleri, okudukları, bildikleri değil de gördükleriydi. Ali Cemali Efendi takva sahibi adamdı. Hakikat karşısında gerekirse başını vermekten dahi çekinmiyor, dinin izzeti için ölüm olsa dahi göze alabiliyordu.

Yahya Efendi'yi ilk günden beri sevmişti. Lakin muhabbetini belli etmez bir mizacı vardı ya söylemiyordu, ama biliyordu Yahya onun kendine muhabbetini. İlk günden beri sanki kendini tanır gibi, bilir gibi davranıyor ve ilk karşılaştığı andan şimdiye değin "Yahya Efendi" diye hitap ediyordu ona.

Yaşlıydı Ali Cemali Efendi ve hastaydı. Lakin yine de bir an olsun ilim öğrenmekten ve öğretmekten geri kalmak istemiyordu. Medresedeki talebelerinin ellerinden tutarak ayağa kalkıyor lakin dersini anlatırken bir şevkle, bir aşka bir civan gibi kendinden geçiyordu.

İşte böyle bir gün Canbaziye Medresesi'nde öğle vakti, namazdan hemen sonra bütün talebeleri karşısına almıştı Ali Cemali Efendi. Hepsinin gözü onun aksakallarında, senelerin izini taşıyan simasındaydı.

"Evlatlarım" dedi ve baktı hepsinin yüzüne tek tek. "Bilseniz ki bugün ömrünüzün son günüdür. Ne etmek gerekir? Eğleşip dünyadan zevk almak mı yoksa dünyadan vazgeçip Allah'ı anmak mı?"

Sustu bir zaman. Belli ki düşünmelerini istiyordu. Düşünsünler de bilsinler istiyordu. Yahya Efendi hepten dolu mescidin ahşap kapısının hemen önünde diz çökmüş de oturuyordu. Ali Cemali Efendi'nin bu sorusu zihnine bir ok gibi saplandı.

'Şimdi' diye geçirdi içinden 'tam şimdi canımı sahibine tes-

lim edebilirim, ölebilirim. Ne bir tutacak dal, ne aman dileyeceğim biri var. Bu kadar, her şey, hepsi bu kadar...'

O aklından bütün bunları geçirirken devam etti Ali Cemali Efendi anlatmaya:

"Evlatlarım," dedi "sayın ki ömür dediğiniz bir gündür ve o dahi bu gündür. O günü ilimle, ibadetle Allah'la geçirmemek ne büyük hamakat.

İnsan bilmez ki dünya denen bütün her şeyin bir gün yok olacağını. Var dediklerinin tümden yok olacağını. Bilir esasında bilir de unutur yahut unutturulur. Lakin ömür durmaz hiç, ecel bir an olsun beklemez. O vakit insana her an Allah'la olmak gerektir."

Bütün talebeler sükût makamında, edeple dinliyorlardı Ali Cemali Efendi'yi. Hakikati söylüyordu ya lakin bu ağır geliyordu onlara.

En kenarda oturan genç talebelerden biri edeple kaldırdı elini havaya. Belli ki suali vardı ve Ali Cemali Efendi böyle sohbet esnasında kendine sual edilmesinden memnun da olurdu. Müsaade etti genç talebeye:

"Efendim" dedi talebe "Allah'la olmak ne güzel. Lakin O'nu nasıl bulacağız?"

Tebessüm yerleşti Ali Cemali Efendi'nin ihtiyar yanaklarına, ne kadar tatlı bakıyor, ne güzel duruyordu. Sonra birden gözünü gezdirdi talebelerin üzerinde. Birini arıyor gibi, bir şeyler bekliyor gibi. Neden sonra bir yerde sabit kaldı bakışları. Öylece, donmuş gibi aynı mescidin ahşap kapısının hemen yanına mıhlamıştı gözlerini. Evet, Yahya Efendi'ye bakıyordu.

"Bu suali Yahya Efendi cevaplasın" deyiverdi birden.

Yahya Efendi, kendi ismini işitir işitmez irkildi, içine bir ateş düştü, 'Yahya Efendi' mi demişti Ali Cemali Efendi? Öyle mi söylemişti? Eğer mesciddeki herkesin bakışlarını kendi üzerinde görmese hayal zannedecekti bunu Yahya Efendi. Lakin değildi. Peki ya ne diyecekti? Ne cevap verecekti?

Durdu. Bekledi, yutkundu birkaç kez arka arkaya. Söyleyecek bir söz bulamıyordu. Hocası kendini sınıyor muydu acaba? Bilmiyordu.

Ali Cemali Efendi oturduğu yerden eliyle işaret etti Yahya Efendi'ye, yanına çağırdı. Bir hayalde yürür gibi talebelerin arasından geçe geçe Ali Cemali Efendi'nin yanına kadar geldi Yahya Efendi. Geldi de hemen yanına, bir diz mesafesi ardına çöküverdi.

Ne diyecekti şimdi? Ne söyleyecekti? Bilemedi de bakışlarını Ali Cemali Efendi'nin gözlerine çeviriverdi. Başını öne eğip müsaade eder gibi karşılık verdi Ali Cemali Efendi. Lakin ağzından tek kelime olsun düşmüyordu Yahya Efendi'nin.

Birkaç kez denedi lakin olmadı, konuşamadı. Zihni bomboş, sesi kısık, dili lal gibiydi. Olmuyordu. Hatırına tek kelime olsun gelmiyordu. Neden sonra Ali Cemali Efendi başını, hemen yanında duran Yahya Efendi'ye doğru çevirdi ve sessizce:

"Vaktidir, sinende olanları dök artık evladım" dedi.

İçine bir ferahlık süzüldü Yahya Efendi'nin. Gönlü hafifledi sanki bir yük kalktı omuzlarından, dili çözüldü gibi, gönlü çözüldü, zihni çözüldü...

'Bismillah' dedi içinden ve konuştu, hayır derya gibi deniz gibi coştu:

"İnsan kaybettiğini bulur, bizler O'nu kaybetmedik ki! Zira O ki kaybolmayandır. Ne yana baksak O'nu görürüz, ne söylesek O'nu söyler, ne işitsek O'nu işitiriz. Lakin yaşamak gözlerini kör, kulaklarını sağır eder insanın. Gördüğüne bakamaz, baktığını bilemez, bildiğine gidemez. İşte biz dahi dünya ile ne denli boyamışsak gözlerimizi apaçık olanı göremeyiz.

Evvela kendimize dönmeli, kendimizi bilmeliyiz. O vakit görürüz ki düşman kendi içimizde ve o ölmeden gözlerimizden perde, kulaklarımızdan sesler ve gönlümüzden mühür kalkmayacaktır. Amma ki illa maksat bulmaksa O'nu o vakit

aramak gerek. Bulana kadar değil, ölene kadar aramak gerek" dedi ve sustu.

Sinesinden dışarı çıkacak gibiydi kalbi. Soğuk soğuk terler döküyor, çırpınır gibi nefes alıyordu. Ne konuşmuş, ne söylemiş, kime söylemiş bilmiyordu hiç. Sadece gözlerinin önünde bir karalık... Aklı başından uçup da gitmişti sanki.

Sadece Ali Cemali Efendi'nin kendine bakan kara gözlerini fark etti ve bir ses duydu onun yaşlı sesinden belli belirsiz:

"Bulana kadar değil, ölene kadar aramak..."

* * *

O günden sonra herkesin ilgisi Yahya Efendi'nin üzerindeydi. Söyledikleri hatta söyleyemedikleri bile tesir etmişti işitenlere. Artık ona ayrı bir hürmet ediyor, 'Molla Şeyhzade' diyorlardı ismine.

Yahya Efendi bu hale hayret etmenin yanında bütün bunların bir hikmeti olduğuna inanıyor ve bu denli alaka onu korkutuyordu da. Korkusu bu şöhrete, iltifata kapılıp gönlünü köreltmekti. İnsanın gözü kör olsa keder değil lakin gönlü kör olsa yaşamak dahi boşunaydı. İşte bundan korkuyordu Yahya Efendi.

Birkaç hafta geçmişti bu olayın üzerinden ki Ali Cemali Efendi ruhunu sahibine teslim eyledi. Koca şeyhülislam, büyük âlim, onca talibin mürşidi göçüp gitmişti bu dünyadan. Dediği gibi olmuştu; ömür bir gündü ve o da o gün...

Halil

İstanbul/2015

Ölüm ansızın gelmez, insan beklemeyi unutur...

BİR HAFTA BOYUNCA HER GÜN bekledim o yaşlı adamı. Ama hiç gelmedi. Beklemek çoğu vakit beyhudedir, acı verir, can yakar ama bekler insan. Bütün bir ömrü beklemekle geçer hatta. Ben de öyle bekledim. Sabahları görürüm diye daha erken geldim Yahya Efendi Dergâhı'na, akşamları bulurum diye daha geç vakitlere kadar eğleştim orada. Ama yoktu. Ne geldi, ne gördüm ne de duydum. Kimseye de sormadım. Sormak istemedim belki de. Zira sanki bu benim bulduğum bir sırdı da bu sırrı aşikâr etmek, başka kimseyle paylaşmak istemiyor gibiydim. Hem sorsam dahi bir isimden başka bildiğim pek fazla bir şey yoktu.

O bir hafta boyunca hep onun anlattıklarını düşündüm. Mezar taşlarına daha farklı baktım. Yine de korkuyordum evet ölmekten ama bu kez hissettiğim ölümün korkusu değil nasıl öleceğimin korkusuydu.

Gecelerce ölümle ilgili kitaplar okudum. İstemesem de ölümü düşünüyor, zihnimin en ücra dehlizlerine attığım bir garip hatırayı bulur gibi oluyordum. O bir hafta gafletimi fark ettim. Her şey ama her şey bana ölümü haykırırken sağır kalmıştım. Her an ölmüş dünya ben sağ sanmıştım. Aldanmıştım. Ölüm çok yakınmış, bana gelmez sanmıştım. Oysa ölüm illa ki yaşlıya yahut hastaya gelmiyordu ki. El kadar bebekler göz açıp da kapayınca göçüyordu dünyadan. O vakit ömür dediğin ancak bu an kadardı, bir nefes kadar ve ölüm hep yanı başında, yakın, o kadar.

Günlerce bunları düşündüm. Anlamak istedim, bilenlerden öğrenmek istedim. Ölmek istemedim belki ama ölümü bilmek istedim. Baktım, dinledim, okudum. Bana en ilginç gelen tasavvufun ölüme bakışıydı. Onlar ölümle bir kapının açıldığına hatta ölümle ölümsüzlük kapısının açıldığına inanıyorlardı. Ölmek demek ölümsüzlük demek diyorlardı. İnsan bir kez ölünce, bir daha ölüm diye bir şey yoktu ya onun için belki de ölümü bir son değil de bir başlangıç diye görüyorlar, ona inanıyorlar ve öyle yaşıyorlardı. Yaşarken ölüyorlar ve ölünce yaşıyorlardı.

Ölmekten korkmak insani bir şeydi ama onlar bu korkudan sıyrılmak, kurtulmak istiyorlar onun için de ölmeden evvel ölmek diye bir sırrı fısıldıyorlardı. Ölmeden evvel ölmek... İnsan ölmeden önce nasıl ölürdü ki?

Anlayamıyordum. İstidadım bu kadarına yetemiyordu. Yaşamak denen efsun gözlerimi kör etmiş gibiydi demek ki. Ölümü aklıma ne kadar az getirdiğimi fark ettim. Yarın yapacağım, sonraki ay, sonraki yıl hatta on yıllar sonra neler yapacağımı hesap ediyordum. Lakin bir sonraki nefesimi alacağımdan dahi emin değildim. Her an ölüyordum ve öldüğümü bilmiyordum. Okuduğum kitaplardan bir cümle, okuduğum andan beri zihnime kazınıyordu:

"Ölüm ansızın gelmez, insan beklemeyi unutur" diyordu, ne kadar doğru söylüyordu.

***

Bir hafta kadar sonrasıydı. Dergâhın içindeki mezarlıkta işimi yarılamış sayılabilirdim. Tahminen iki bin civarında mezar vardı ve ben yarıya yakınını kayda geçmiştim. Her bir mezar taşında faklı bir hikâye vardı ve mezarın altında yatan sadece bir beden değil bütün bir dünyaydı. Zira herkesin dünyası kendi ömrü kadardı ve o kadardı işte dünya, bir ömür kadar...

Akşama yakın bir saatte mezarlıktan ayrıldım. Bütün çalışanlar çok evvelden gitmişlerdi zaten. Bir ben kalmıştım. Etrafa bakınarak yürüdüm yolu. Belki o yaşlı adamı tekrar görürüm diye gezdiriyordum gözlerimi etrafta. Ama yoktu. Gelmeyecekti belli ki. Belki de bana nasihat etmeye çalışan sıradan yaşlı adamdı o. Oysa ben onu ne kadar da farklı düşünüyordum. Sırlı bir hal yüklüyordum ona. Anlattıklarını gerçek gibi dinliyordum. Belki de her zaman karşılaşabileceğim, belki de karşılaştığım insanlardan biriydi. Kendi kendimi anlamsız bir gizemin içine sokuyordum. Muhtemel ki mezarlıkta karşılaşmış olmamızdı bana böyle hissettiren. Yoksa bir adam işte, herkes gibi, sıradan yaşlı bir adam...

Böyle düşünerek yürüdüm arabamı park ettiğim yere. Lakin yine de engel olamıyordum kendime. Gözlerim etrafı dolaşıyor, arıyor, soruyor ama bulamıyordu.

Arabama bindiğimde güneş batmıştı bile. Karanlık değilse de alaca bir renk düşmüştü İstanbul'un göğüne. Çantamı yanımdaki koltuğa bıraktığımda yokuştan var gücüyle çıkmaya çalışan ihtiyarı fark ettim. Günlerdir beklediğim o adamdı işte. Tam karşımdan geliyordu. Lakin başı hep yerde, hiç kaldırmıyordu. Ya beni fark etmiyordu ya da fark etmek istemiyordu.

Bir zaman bir şey yapamadan durdum öylece. Neden bilmiyorum ama seyrettim onu, dedeme benzettim, babama benzettim ve kendime benzettim sanki. Neden sonra arabadan indim gerisin geri? Seslenecek oldum arkasından, utan-

dım. Sonra bir düşünce zihnime geldi de tebelleş oldu. Bekleyecektim o yaşlı adamı. Peşinden gitmeyecektim. Camiden çıkmasını bekleyip peşi sıra gidecek ve takip edecektim onu. Nereye gidiyor, nereden geliyor, ne yapıyor görecektim.

Ve öyle yaptım. Yarım saat kadar bir kenarda bekledim onu. Bunu neden yaptığımı hiç bilmiyorum. Sadece aklıma geleni düşünmeden ve düşünemeden yapıyordum. Akşam namazını kılanlar yavaş yavaş çıkıyordu kapıdan. Benim gözüm yalnızca o yaşlı adamı arıyordu. Herkes çıkmıştı ve o yoktu hâlâ. Hava iyiden iyiye kararmış ve kimsecikler kalmamıştı etrafta.

Bir on dakika kadar daha bekledim. Ama yoktu. Ya gerçekten çıkmamıştı ya da kalabalığın arasında fark edememiştim. Bilemedim. Artık gelmeyecek diye düşündüm sonra hem de yaptığımdan ar ettim. Arabama binmek için yürümüştüm ki kapıdan çıktığını gördüm onun. Başı yine yerde ve yine ağır adımları... Beni görmemişti ya da ben öyle zannediyordum.

Üzerindeki uzun cübbeyi savura savura yürüdü yokuştan aşağı. Ve ben ardından sadece bakıyordum. Tereddüt ediyordum. Gitmeli miydim, kalmalı mıydım? Karar veremiyordum. Merakım bir kez daha galip geldi. Dayanamadım ve yürüdüm ardı sıra. Bu yaşlı adam beni nasıl oluyorsa kendine çekiyordu ve ben engel olamıyordum buna. Belki de onu görmeden evvel birini arıyordum tutunacağım ve bu yaşlı adam bana öyle esrarlı geliyordu ki dayanamıyordum düşünmekten. Sanki merak ettiğim ne varsa bana onları izah edecek, içimdeki bütün derdi silecek, teskin edecek kişi o gibi geliyordu.

Yürüdüm ardı sıra. Beni görmesin diye çok yaklaşmıyordum. Uzaktan uzağa izliyordum onu. Dik yokuşu bitirip de ana caddeye gelince sağa döndü ve ben de döndüm ardından. Önümde öylece yürüyor ama başını eğdiği yerden bir an olsun kaldırmıyordu. Hiç durmadan ve beklemeden yürüyordu o ve ben de ardından.

Birkaç yüz metre o önde, ben de arkada yürüdük öylece.

Nereye gidiyordu bu adam? Şayet evine gidiyorsa neden her gün buraya geliyordu? Bunca yolu nasıl yürüyebiliyordu? Hem neden hiç başını kaldırmıyor, bakmıyordu? Yürüdüğüm kaldırımda bir sürü insan geçiyordu da sanki kimseyi görmüyordu gözü ya da kimse onu görmüyor gibiydi. Dosdoğru yürüyordu ve hiç acelesi yoktu.

Peki ben... Ben neden bu adamın arkasına takılmıştım da hayatımda hiç yapmadığım bir çocukluk yapıyordum böyle? Bir şeyler arıyordum sanki. Kaybettiğim bir şeyi arıyordum ve her nedense aradığımı bu adamda bulacağımı zannediyordum.

Gözlerim o yaşlı adamın üzerinde bir zaman daha yürüdüm öyle. Az ileride dar bir sokaktan sağa saptı. Ben de caddenin kenarından ardı sıra devam ediyordum yürümeye. Tam o sırada dalgınlıktan olacak karşımdan gelen genci fark edemedim. Çarptık birbirimize. Sendeledim olduğum yerde. Ama çok uzun sürmedi. Özür diledim genç adamdan. Başımı kaldırıp da baktığım da göremedim yaşlı adamı. Çoktan köşeyi dönmüştü. Adımlarımı hızlandırdım. Yetişirim sandım ona. Sokağın başına geldiğimde bakındım ama göremedim kimseyi. O uzun sokağı o kadar kısa zamanda bitiremezdi. Belki de başka bir tarafa dönmüştür diye etrafa baktım ama yoktu. Bir vakit dolaştım oralarda. Ama yoktu. Kaybetmiştim. Mecburen geri döndüm.

Yürürken yaptığım şeyden utandım. Akıllı adam işi değildi zira bu. Yürüyüp geri geldim Yahya Efendi Dergâhı'na çıkan yokuşa. Maksadım arabama binip gitmekti. Lakin gördüğüm şey hayretimi göğe değdirdi. Korktum, ürperdim ve utandım sanki. Zira o yaşlı adam dergâhın kapısının önünde öylece bir heykel gibi dimdik ve heybetle duruyordu. Tam önünde yanan sokak lambası yüzüne vuruyor ve esen rüzgâr uzun cübbesini havalandırıyordu. Nasıl olurdu ve nasıl oluyordu? Benden önce gelmesi mümkün değildi, görürdüm elbet aynı yoldan

gelseydi onu. Ya başka bir yoldan gelmişti ya da... Düşünmek bile zihnime ağır geliyordu. Kalbimin atışları hızlandı. Göğüs kafesimin içinde sanki bir kuş çırpınıyordu. Mıh gibi çakıldım olduğum yere, bana bakıyordu. Hem de öylece hiç kıpırdamadan bana bakıyordu.

Yürüyemedim. Görür görmez kaldım orada. Ayaklarım geri geri gidiyor gibiydi. Kaçmak istiyordum, gitmek istiyordum. Neler oluyordu, bilmiyordum.

"Buldun mu evladım?" dedi "Aradığını buldun mu?"

Konuşamadım. Cevap veremedim. O karanlık yokuşta bir o vardı, bir de ben. Ne yapabilirdim? Cevap vermeye yeltendim, kekeler gibi sesler döküldü dilimden. Konuşamıyordum hatta hareket etmeye dahi yetmiyordu gücüm. Dilim lal, bedenim mefluç, gözüm korkmuştu. Ellerim titriyordu. 'Buldun mu?' diye soruyordu bana. Demek ki peşinden geldiğimi biliyordu. Allah'ım neydi bu başıma gelen ve ne yapacaktım şimdi?

Öylece orada durmuş bana bakıyordu. Ve elimden gelen hiçbir şey yoktu. Neden bilmiyorum ama içimde bir şeyler onun yanına gitmemi söylüyordu. Deliriyordum sanki. Aklımı elden verip de yanına mı gidecektim? Hayır! Yapmadım. Arabamı almadan, ardıma bile bakmadan kaçtım.

Kaçarsam kurtulurum sanmıştım, yanılmışım...

İstanbul/1535

Yahya Efendi

Bundan gayri sana saltanat haram oldu Süleyman!

ŞÖHRETİ ARTIYOR LAKİN o arttıkça dünyaya meyli azalıyordu Yahya Efendi'nin. Etrafında insanlar toplanıyor, ondan nasihat istiyor, akıl bekliyor, müşkülünü danışıyordu. Bir de halkın dilinde Sultan Süleyman ile olan bağı vardı. Sütkardeşi olduğunu bilenler hem ayrı bir saygı gösteriyorlardı ona hem de kendini bilmezler ardından pek çok söz söylüyorlardı. Lakin bu bir an olsun Sultan Süleyman ile aralarındaki muhabbeti zedelemedi. Zira yan yana geldikleri vakit hep iki kardeş bildiler birbirlerini. Sultan Süleyman içi daraldığı vakit, gönlü sıkıldığı vakit, bir müşkülü olduğu ve çaresini bulamadığı vakit sahici bir ağabey gibi Yahya Efendi'ye danışıyor, ondan akıl alıyor, gönlünü ferahlatıyordu.

Ahalinin gözünde bir hoca, bir âlimdi artık. Zira Ali Cemali Efendi'nin vefatından sonra Canbaziye Medresesi'ne onun yerine müderris olarak atanmıştı. Artık kendi etrafın-

da talebeleri vardı. Dünyada maksat ki bir insan yetiştirmekti, insana harcanan ömür de, zaman da gayret de beyhude değildi ve boşa gitmezdi. Öyle inanıyordu Yahya Efendi ve tam da öyle yaptı.

Karşısında diz çöken talebelerine de, sohbetini dinleyen ahaliye de her kim olur olsun 'aşık' diye hitap ediyor, aşkın sırrını onlar anlamadan dua diye uçuruyordu uzaklara. İstanbul'daki halk onun sohbetiyle şevke geliyor, devlet erkânı dahi onun vaazlarını dinlemek için sıra sıra diz çöküyordu.

Ahalinin dilindeydi gayri ismi ve hatta onu yakın şehirlerden işitip de sohbetine gelenler dahi oluyordu. Artık halkın dilinde Yahya Efendi ile ilgili onca keramet anlatılıyor. Kimi görse de söylüyor kimi görmese de söylüyordu. Gelen her kim olursa ister Müslüman ister gayrimüslim ona bir muhabbetle yaklaşıyor, kimseyi kimseden ayırmıyordu. Bu sebeple pek çok Rum İslam'ı seçmiş, onun vesilesiyle gönlünü imar etmişti. Lakin bu hal bazıların hiç de hoşuna gitmemişti. Her ne kadar onu seven varsa da içten içe onu düşman belleyenler de vardı.

Yahya Efendi'nin cübbelerini bir Rum terzi dikerdi. Kosta Usta diye nam salmış bu terzi işinde mahir, temiz yaratılışlı bir adamdı.

Bir gün Yahya Efendi'ye hâkî yeşil kumaştan bir cübbe dikmişti Kosta Usta. Birkaç gündür ki Yahya Efendi'nin gelip cübbesini almasını bekliyordu. Ve hatta birkaç defa da haber salmıştı cübbenin hazır olduğunu.

O gün Kosta Usta akşama doğru tam dükkânını kapatacakken gelmişti Yahya Efendi. Oturup bir vakit halleştikten sonra getirip de cübbesini verdi Kosta Usta Yahya Efendi'ye.

"Bir deneyin Efendim" dedi "bakın ki beğenecek misiniz?"

Aldı Yahya Efendi cübbeyi lakin giymiyor da öylece bakıyordu ona. Durdu bir zaman. Neden sonra:

"Kosta Usta" dedi tebessüm ederek "sen de Müslüman olsan da kardeş olsak ne güzel olurdu." Latife mi ediyordu, ger-

çekten mi söylüyordu bilinmez. Ama Kosta Usta latife kabul etti bunu da:

"Belki Efendim" dedi gülerek.

Cübbe halen dahi elindeydi Yahya Efendi'nin üzerine giymiyor öylece tutuyordu elinde.

"Bir noksan mı var da giymezsiniz cübbeyi Efendim?" dedi Kosta Usta.

"Yok, cübbenin bir noksanı yok da acep cep dikmediniz mi buna?" dedi.

Şaşırdı Kosta Usta. Dikmişti ceplerini.

"Yok, Efendim." dedi "Ceplerini dikmiştim lakin ağızları dikişlidir ceplerin. Dilerseniz açayım."

Ve aldı cübbeyi Yahya Efendi'den. Kendi elleriyle söktü dikişlerini. Geri uzattı Yahya Efendi'ye. Lakin almadı Yahya Efendi.

"Bir bak bakalım" dedi "ceplerinde bir şeyler var mıdır?"

Bu söze bir mana veremedi Kosta Usta. Zira cepleri kendi eliyle dikmişti. Ne olacaktı ki içinde? Bilemedi ama yine de yaptı söyleneni. Elini cübbenin sağ cebinden içeri attı. Sonra kaldı öylece. Bir şey değiyordu eline. Şaşkındı. 'Demek ki dikmeden evvel unutmuşum' diye geçirdi içinden. Elini çıkardığında bir altın akçe vardı avucunda. Tezgâhının üzerine bıraktı. Hayret etti lakin anlayamadı.

"Efendim affedin. Dikmeden evvel unutmuş olacağım" dedi mahcup bir hal ile.

"Tekrar bak" dedi Yahya Efendi.

Bu kez daha bir şaşırdı Kosta Usta. Zira başka bir şey yoktu ki. Az evvel eline yalnızca bu altın akçe değmiş, onu da alıp çıkarmıştı işte. Ama itiraz etmedi yine de yaptı söyleneni. Elini tekrar soktu cübbenin cebine. Bu defa gözleri hayretle açıldı. Hemen çekti çıkardı elini cübbenin cebinden. Nasıl olurdu? Ama oluyordu. Avucunun içinde bir altın akçe daha duruyordu.

Hayretle baktı Yahya Efendi'nin gözlerine. Bir şey diyeme-

di. Tekrar bakmasını istedi Yahya Efendi. Tekrar baktı yine bir altın akçe. Sonra tekrar ve tekrar sonra... Her defasında bir altın akçeyle çıktı eli cübbenin cebinden. Titremeye başladı Kosta Usta, aklı başından uçmuştu sanki. Lakin anlamıştı da. Diyecek söz yoktu bu hal üzerine.

Hemen atılıp ellerine yapıştı Yahya Efendi'nin. Halen dahi titriyor, bu halden sıyrılamıyordu. Sadece bir cümle düştü titreyen dudaklarından;

"Efendim" dedi yutkundu. Zorladı kendini söylemek için "Efendim, kardeş olalım.."

* * *

O günden sonra her daim sohbetine katılır oldu Kosta Usta, Yahya Efendi'nin. Artık ismi Ali Usta olmuştu. Ve onun gibi pek çok kişi gönlünün sesini Yahya Efendi'nin vesilesiyle duymuştu.

Canbaziye Medresesi'nde iki sene daha müderrislik yaptı Yahya Efendi. Sonra Efdalzâde Medresesi'nde vazifelendirildi. Aynı zamanda Ayasofya Camii'nde de vaazlar veriyor gönlündekini gönüllere söylüyordu.

Zaman geçtikçe o kendi deryasında serpiliyor, büyüyor, yürüyor Sultan Süleyman ise kendi deryasında bir coşkun deniz gibi hiç durmadan akıyordu.

Yahya Efendi nasıl ki gönüllere girip onları fethediyorsa, Sultan Süleyman dahi atının sırtında belde belde gezip şehirlere giriyordu. Mohaç'tan da zaferle dönmüştü Sultan Süleyman Han. Artık önünde durabilecek kimse kalmamıştı neredeyse. Küffar İslam ordusu karşısında kılıç sallamaktan çekinir olmuştu. Sultan Süleyman Han, bir cihan sultanıydı gayri. Osmanlı bir cihan devleti...

Yahya Efendi geceleri hanesinde, gündüzleri medresede her vakit duasından bir an olsun çıkarmıyordu Sultan Süleyman'ı. Zira biliyordu kendi imtihanı çetindi lakin Sultan Süleyman'ın

imtihanı daha da çetin... Koca cihan sultanı olmuş, dünyalık ne varsa her yanını tutmuş, şöhreti, mertliği, sultanlığı, hepsi nefsiyle bir olmuştu. Dualarını hep onun için yapıyordu Yahya Efendi. Zira baş çürürse beden de çürürdü. Sultan şaşarsa halk da şaşardı. Sultan bir hata etse ahali on hata ederdi. Biliyordu ve korkuyordu bundan.

Bir gün sabah namazı vakti evinden çıkmış mescide gidiyordu. Ortalık henüz aydınlanmamış hafiften bir rüzgâr tenini ısırıyordu. Uzun cübbesini önüne doğru çekti Yahya Efendi. Artık tek tek beyaz tellerin yerleşmeye başladığı sakallarına rüzgârın eli değiyordu. Toprak yoldan ağır ağır yürüyor, her adımında bir dua düşürüyordu dilinden. Çoğu Sultan Süleyman içindi.

Âdet üzere sabah namazından önce deniz kıyısına gidiverdi. Her sabah gelip gönlünü eğlerdi buralarda. Kimsecikler yokken deryaya daldırırdı hayallerini, kendini, nefsini, Rabbini, her şeyi düşünür, çare bulamadığı dertlerine çare ararardı. Orada tefekküre daldığı vakit sanki kendi hepten büyür, dünya hepten küçülürdü. Ve 'efendim' dediği mürşidi hep buraya geldiği vakitler görürdü. O sabah da aynısı oldu.

Gözlerini ufka salmış halde otururken geldi mürşidi. Hemen edeple bağladı ellerini önünde Yahya Efendi, başını öne eğdi. Mahzundu ve çoğu vakit öyleydi de zaten.

Bir vakit öylece halleştiler. Yahya Efendi halen dahi bir talebeydi ve edeple dinledi bütün her şeyi. Neden sonra mürşidi:

"Söyle hele içindekini" dedi. "Gönlünü daraltanı söyle."

Derin bir nefes çekti ciğerlerine Yahya Efendi. Oflar gibi verdi sonra nefesini.

"Korkarım efendim" dedi. "Hem de çok korkarım. Korkum kendim için, nefsim için değildir. Sultan Süleyman için korkarım. Zira onun imtihanı çok zorludur ve dahi o bu yolda bir adım değil yarım adım dahi tökezlese tüm Müslümanlar yüzüstü düşerler yere. Korkum işte tam da bundandır."

"Gönlün ferah olsun" dedi mürşidi. "Gönlün ferah olsun ki sen dahi beyhude yanı başında değilsin Süleyman'ın. O tökezlese sen tutacaksın elinden."

Daha çokça söyleştiler. Biri söyledi ve biri dinledi. Gönlünün kederi dağılır gibi oldu Yahya Efendi'nin.

Sabah ezanı okunmaya yakın ayrıldılar birbirlerinden. Yahya Efendi, mescide gelip namazını kılmıştı da hanesine doğru yavaş yavaş yürüyordu. Dar sokakların arasından geçmiş uzunca bir sokağın başına gelmişti. Ahali yavaş yavaş dolduruyordu sokağı. İnsanlarla beraber şehir de uyanıyordu.

Tam o sırada ötelerden bir adam geldi de yakasına yapıştı Yahya Efendi'nin. Kara sakallı, kara cübbeli bir adam... İri ellerini Yahya Efendi'nin omuzlarına bastırıyor ve neredeyse ağlamaklı bir halde söyleniyordu:

"Ey molla! Ey Yahya Efendi! Siz ki Müslüman'ız, adaleti, merhameti yayarız, diye söylenip durursunuz. Müslümanlık adalettir, dersiniz. Ben ki bir Rum'um, sizin inandıklarınıza inanmam. Lakin hakkı, hukuku bilirim. Bilirim de söylerim."

Yahya Efendi anlayamamıştı adamın ne demek istediğini. Ne olduğunu kavrayamamıştı. Etraflarına insanlar yığılmış, hepsi hayretle izliyordu olup biteni. Yahya Efendi sakinleştirmek istedi adamı ama kâr etmedi. Adam dinlemiyor, durmuyor, ağlamaklı haliyle söylemeye devam ediyordu.

"Şimdi sen dahi söyle bana. Ölen, kalan kimdir diye hesap edilmeden, bilinmeden bir gayrimüslimden vergi alınıyor. Ölmüş bir kimse gayrimüslim dahi olsa ondan vergi istemek, ardında bıraktığı duldan, yetimden vergi almak var mıdır, caiz midir dininizde?"

Yahya Efendi öylece duruyor, bir şey yapamıyordu. Tam manasıyla şaşmıştı neye uğradığına. İşin sonu nereye varacaktı kestiremiyordu ama cevap da verdi bu adama:

"Hayır" dedi. "Dinimizde ölmüş birinden vergi alınmaz. Hatta fakir olan, yaşlı olan, muhtaç olandan da vergi alınmaz."

Daha bir iyice kavradı adam Yahya Efendi'yi omuzlarından.

"Heh! İşte o vakit iyi dinle ve bil ki benden ölen birinin haracını isterler ve her sene de alırlar. O vakit ya dininizi bilmezsiniz ya da dininize uymazsınız" dedi. "Daha da bir diyeceğim yok" deyip döndü ardına da gitti.

Yahya Efendi bir taş gibi kaldı olduğu yerde. Herkesin gözü onun üzerinde... Öylece kaldı. İşte içini yakan ateş buydu. Biri çıkıp da bir Müslüman'ın hatası için dini suçlarsa ne olacaktı? İçi yandı, ciğeri tutuştu. Halkın içinde düştüğü bu hal yakmıyordu canını, bir Müslüman olarak düştüğü bu hale yanıyordu.

Bir zaman sonra kendine geldi. Koşar gibi vardı hanesine. İyice bir tetkik ettirdi o Rum'un dediklerini. Adam doğru söylüyordu. Hiddetlendi, celallendi Yahya Efendi. Ne edilirdi, ne etmeliydi? Hocası Zembilli Ali Cemali Efendi geldi hatırına. Mademki hakkın karşısında susmamayı öğrenmişti ondan. Öyle etmek gerekirdi.

Bir kâğıt aldı eline bir de kalem ve oturdu rahlenin başına içindekini kâğıda döküverdi.

"Ey cihan sultanı Süleyman,

Bundan gayri sana saltanat haram oldu...

Küffar karşısında, cihat meydanında düşmana sallanan kılıcın ölenlere mi uzandı? Bil ki bu zulmü senin ecdadından kimse yapmamıştır. Bu mudur din gayreti? Bu mudur ki senin ettiğinin yüzünden bir kâfir gelip de İslam'ı suçluyor, Müslümanları karşısında çaresiz, sessiz, cevap veremez hale getiriyor da susturuyor.

Bundan gayri sana saltanat haram oldu Süleyman..."

Yazdı ve öylece gönderdi Sultan Süleyman'a.

Mektup Sultan Süleyman'ın eline ulaşınca şaştı önce. Neden kendi gelmeyip de mektup göndermişti Yahya Efendi? Bilemedi. Lakin açıp da okumaya başlayınca beti benzi attı, yüzünde

renk safrana döndü, titredi olduğu yerde. 'Bunlar ağabeyim Yahya'nın elinden çıkmış olamaz' diye geçirdi içinden.

Mektubu bitirince hiç düşünmedi. Hemen çıktı saraydan. Yahya Efendi'nin yanına gidiverdi. Hanesine vardığında Yahya Efendi'yi evinin bahçesinde hiddetle elindeki baltayı bir kütüğe ardı ardına vururken buldu. Sokuldu yanına doğru. Lakin Yahya Efendi kendinden geçmiş gibi sallıyordu baltayı.

Selam verdi Sultan Süleyman, ses etmedi Yahya Efendi. Sadece ardına döndü de kara gözleriyle ve hiddetle baktı Sultan Süleyman'ın gözlerine.

"Ağabey," dedi "bu mektup da nedir? Bu kelam sizin ellerinizden mi dökülmüştür? Öyleyse şayet nedir bizim suçumuz? Ben kime zulmettim, kime kötülük ettim de saltanat haram olmuştur bana?"

Yahya Efendi'nin gözlerindeki ateş halen dahi sönmemişti. Ardına döndü tümden. Şimdi karşı karşıya duruyorlar, bir sultanla tebaası değil, bir ağabeyle kardeşi gibi bakıyorlardı birbirlerine.

"Sultan Süleyman Han! Bu ne iştir? Ölmüş olan bir gayrimüslimden adamların ne hakla vergi alabilir? Din bunu mu emreder? Hem dahi böyle ele geçen mal hiç helal olur mu sana? Bunlar senden beklenmez. Lakin tetkik ettim ki haktır, hakikattir. O vakit yediğin, giydiğin, ettiğin haram olunca saltanat haram olmaz mı sana?" dedi kaşlarını çatarak.

Şaşkındı Sultan Süleyman. Yahya Efendi söyledikçe o hayretle dinliyordu. Zira söylediklerini hiç bilmiyordu.

"Ağabey," dedi "Allah biliyor ki bu söylediklerinizden zerrece haberim yoktur."

"Bu bir özür müdür ki? Haberin yoktur tamam. Peki ya o vakit bu gaflet nedir? Yarın Hakk'ın huzurunda ne cevap verirsin buna? Bilmezdim mi dersin? Bir gayrimüslim dahi olsa hak haktır bilmez misin? Kul hakkından suale çekileceğini hiç hatırına getirmez misin? Şunu bil cihan sultanı Süleyman;

şöhretin de malın da, mülkün de bu dünyada kalır. Eğer adaletle bir iş yaptıysan sana yalnızca o gelir yanında."

Dedi ve döndü ardına, yürüdü. Sultan Süleyman'ın içine düşmüştü şimdi Yahya Efendi'nin gözlerindeki ateş. Hiç ayrılmadı oradan. Vezirini çağırttı. Hepsini bir bir anlattı. Bu hatayı eden kimse cezalandırılacak ve kimin hakkı alındıysa misliyle geri verilecekti. Bir bir saydı Sultan Süleyman. Lakin içindeki ateş sönmedi.

Yahya Efendi az ötede bir ağacın altında oturmuştu. Sultan Süleyman gitti yanına. Diz çöktü oturdu. Koca Sultan, cenk meydanlarında ismi söylenince dahi şehirler alan hükümdar, hayalin dahi uzanamayacağı kadar geniş toprakların padişahı sanki çekiniyordu Yahya Efendi'den, kokuyordu, utanıyordu, sakınıyordu sanki. Çekinerek de olsa olanları söyledi bir bir.

"Ağabey," dedi "hakkın var suç bizdeymiş. Lakin bütün hakları fazlasıyla iade edilecek sahiplerine. Gaflete düşmüşüm. Lakin sen tamamlarsın noksan yanımı."

Ve bekledi yanında Yahya Efendi'nin. Gözlerindeki ateş söner gibiydi.

"Tövbe gerektir" dedi. "Bunun için çokça tövbe edesin de umulur ki Allah affetsin."

Bir zaman hiç konuşmadan oturdular. Ne birinde söyleyecek hal ne diğerinde işitecek ahval vardı. Sultan Süleyman sadece tövbe ediyor, gözünden yaşlar iniyordu sakallarına. Öyle ağladı ki üzerindeki kaftan deryadan çıkmış gibi ıslandı, gözleri kan kızılı bir renk, dudakları mora çaldı. Bir yarım saat kadar sonra ellerini Yahya Efendi'nin ellerinin üzerine koydu Sultan Süleyman:

"Ağabey," dedi "Gayri sultanlığımıza izin var mıdır?"

Tebessüm etti Yahya Efendi. Bir tek kelime düşmedi dilinden. Ama anladı Sultan Süleyman, hata varsa tövbe de vardı ve o kapı her vakit açıktı...

Mevt-i Ahdar

–Yeşil Ölüm–

Kıymetsiz ve yamalı elbise giymek...
Kibrinden, gururundan soyunmayan insan,
gözleri sağlam olup da bakmayan,
kulağı sağlam olup da duymayan gibidir...

İstanbul/1548

Yahya Efendi

Kılıç yarası geçer lakin geçmezdi gönül yarası...

"EY ÂŞIKLAR İŞİTİN, işitin ki ciğerimizi yakan, sinemizi daraltan bir müşkülümüz vardır gayri. Öyle çetin bir yola girdik ki düşman hiç bilmediğimiz, hiç görmediğimiz, hiç işitmediğimiz kadar güçlü ve zalimdir artık" diye başladı Yahya Efendi vaazına, Ayasofya Camii'nin kürsüsünden camiyi dolduran herkesin gözlerine bakarak.

İşitenler anlamamışlardı tam ne demek istediğini Yahya Efendi'nin. Zira artık Osmanlı ismini işitip de baş eğmeyen hiç kimsecikler kalmamıştı cihanda. Osmanlı demek Müslüman demek olmuş ve Müslümanların eli her vakit düşmanın elinin üstünde bulunmuştu. Ta Viyana önlerinde atının ayak izleri vardı yeniçerilerin. Mağrip dağlarında Osmanlı sancağı dalgalanır olmuştu. Ve artık Prevezede Barbaros Hayreddin Paşa küffar ordusunu helak etmişti de, iyiden iyiye kabullenmişti herkes Osmanlı'nın hâkimiyetini.

Sultan Süleyman bir efsane gibi, Frenk diyarlarında korkulu rüyaların hep içinde bulunmuştu. Düşman denen her kim ki varsa başını ezmiş, yola getirmişti de cenge çıkmadan, daha ismini işitip de topraklarından feragat edenler dahi olmuştu.

Ahali huzur içinde, cebi akçelerle dolu, sinesi gururla doluydu. Müslüman olsun gayrimüslim olsun Devlet-i Âl-i Osman'da yaşıyor olmak ve bu topraklarda bulunmak herkes için bir muştuydu.

Peki ya ne diyordu Yahya Efendi böyle? Kimdi ki o düşman cenk meydanında bu serdengeçti yeniçerilerin karşısında duracaktı? Kimin gücü yeterdi buna?

"Cenk meydanında mağlup olanın cengi biter lakin galip gelenin cengi o andan sonra başlamıştır. Düşman güçlü, zalim ve yakın, öyle yakın ki canınızı alır da hançerin ne yandan geldiğini dahi bilmezsiniz.

Allah hamdolsun ki şerefli İslam sancağımız cihanın her bir yanında dalgalanmaktadır. Ezan sesleri belde belde, şehir şehir yankılanmaktadır. Lakin asıl zorlu yola şimdi düşmüştür ayaklarımız.

Zordayken, yalnızken, muhtaçken, hastayken ve yaşlıyken Allah'ı hatırlamak kolay, O'nu söylemek, O'nunla olmak kolay. Lakin zor olan bu denli zaferin içindeyken, alan değil de veren olmuşken, gençken, güçlüyken, zenginken O'nunla olabilmektir. Muzaffer olmak haklı olmak demek değildir, zafer hakkı aramak ve hakkı bulmaktır ancak.

Âdemoğlu en ziyade kazandığını zannettiği, güçlü olduğunu vehmettiği anda güçsüz kalır. Düşman her vakit zaafı bekler ve bu anında saldırır insana.

O düşman sizinledir, içinizdedir, her an ve her vakit sizi mağlup etmek için hazır bekler. O düşman sesinizdir, nefesinizdir, nefsinizdir. İşte şimdi biz dahi en zayıf anımızdayız. Nefs bir köşede bekler ki zafer muştuları gözlerimizi kör etsin, bekler ki kibir şarabı gönlümüzü sarhoş etsin. Etsin ki sokul-

sun iyice yanımıza, sokulsun da hançerini öyle vursun.

Bilmez misiniz ki iki cihan sultanı Peygamber Efendimiz dahi muzaffer döndükleri Tebük Seferi'nin ardından ashabına dönüp de; 'Küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz' demişti. İşte biz dahi şimdi o büyük cihadın içindeyiz. Ve bu cihat meydanından mağlup ayrılmak yalnızca mağlup olmak demek değildir.

Bu andan gayri bir tek kişi yok ki bu cihan devletinin mülkünde cihat meydanında olmasın. Öyle bir meydan ki cihat kendi gönlümüzde ve kendimizle..."

Dedi ve hiç durmadan her çıktığı meydanda aynı sözleri söyledi. Zira gönlü yaralanmasın istiyordu insanların ve biliyordu kılıç yarası geçerdi lakin geçmezdi gönül yarası...

* * *

Her vaazında bu meseleyi dile düşürüyordu Yahya Efendi. Sultan Süleyman askeriyle diyar diyar at üstünde toprakları fethediyor, imar ediyordu. Yahya Efendi ise gönülleri imar için gayret ediyordu. Belki de ta çocukluklarından beri işittikleri sır buydu işte. Birinin noksanın bir diğeri tamam ediyordu. Biri toprak, diğeri gönül fethediyordu. Sultan Süleyman kılıç, Yahya Efendi kalem. Ve Yahya Efendi işte her gününü her anını bu iş için vakfediyor, bir an olsun bundan vazgeçmiyordu.

Ama zaman geçiyordu, belli etmeden, hissettirmeden, sanki dokunmadan değmeden geçiyordu. Artık yarım asrı tamam etmişti bu âlemde Yahya Efendi. Genç bir talebe değil, koca bir müderristi. İki evladı olmuştu dünya namına sahip olduğu ve onlarca talebe...

Sultan Süleyman ile yakınlıkları azalmıyor bilakis artıyordu zaman ilerledikçe. Lakin bu durumdan rahatsız olanlar da yok değildi. Yahya Efendi İstanbul'a geldiğinden beri tek bir kez saraya gitmiş değildi, her vakit Sultan Süleyman onun yanına gelir, halleşir, helalleşir, söyleşirlerdi.

Yaşları ilerledikçe Sultan Süleyman daha bir mahzunlaşır hale gelmişti. Her şey tamdı lakin noksan olan bir şeyler vardı. Yahya Efendi'nin yanına geldiği vakit tam oluyordu sanki o esik olan. O dahi fırsatını buldukça yarımını tam eksek, noksanını tamam etmek için Yahya Efendi'nin yanına geliyordu işte.

Yahya Efendi Ayasofya Camii'nde o vaazı ettiği günün gecesi ansızın vuruldu hanesinin kapısına. Rahlesinin başında ve bir kandil ışığında elindeki tıp ile ilgili kitabı okuyordu Yahya Efendi. Kapı vurulunca "Hayrolsun" deyip de kalktı yerinden. Zira gün geceye evirilmişti. Gören gözler uykuya çevrilmişti, geceydi ama geceye ne sırlar verilmişti.

Kapıyı açtığı vakit koca padişahı tebdil-i kıyafet gördü kapısının önünde. Yanında kimseler yoktu, tek başına çıkıp da gelmişti. Önce bir etrafa bakındı Yahya Efendi. Koca cihan sultanının ardından gelenler olurdu elbet. Emin olunca:

"Buyurun Sultan'ım" dedi ve aldı hemen içeriye Sultan Süleyman'ı Yahya Efendi. Lakin Sultan'ın yüzündeki hüznü daha ilk gördüğü anda fark etmişti.

İç odaya geçtiler beraberce. Kapıyı ardından sürgüledi Yahya Efendi. Önünde padişahların el bağladığı, aman dilediği koca Sultan Süleyman işte bir dost gibi, bir kardeş gibi bağdaş kurmuş da oturmuştu olduğu yere.

Yahya Efendi rahlesinin üzerinde açık olan kitabı kapadı evvelce. Sonra rahlenin başında duran kandili aldı eline de Sultan Süleyman'ın hemen yanında duran ufak sehpanın üzerine bırakıverdi. Ve oturdu hemen yanı başına.

"Hayrolsun Sultan'ım" dedi "bu dar vakitte..."

"Hayır diyelim de hayrolsun ağabey" dedi Sultan Süleyman ve devam etti söylemeye:

"İçimde kor bir ateş var ağabey, öyle ki sinem yanıyor zannediyorum. Kime söylesem çaresi yok biliyorum. Lakin bu sultanlık dedikleri vallahi ölmeden canımı alıyor sanki benim.

Bu makam ki yükü ağırdır bilirim. Hakkını verirsen sevabı da çoktur amma vebali de çok."

"Hakkın var sultanım. Hakkın var."

"Bugün kürsüde dediklerin ağabey gönlüme bir ok oldu da saplandı. Her kelamı kendi üzerime aldım ben. Kılıcım her cenk meydanında galip gelmeye muktedir, bileğime, kılıcıma güvenirim. Lakin gönlümde olanı bilemem, güvenemem ve korkarım o düşmandan" dedi Sultan Süleyman.

Yahya Efendi şaşırmıştı lakin belli etmedi şaşkınlığını. Demek Sultan Süleyman da gelmişti vaazını dinlemeye. Hem de kimseye bildirmeden, belli etmeden, sezdirmeden. Sultan Süleyman olarak değil de, bir garip kul Süleyman olarak gelmişti. Sevindi ve hatta gözlerinin içi güldü Yahya Efendi'nin.

"Sultan'ım" dedi Yahya Efendi. "Kocadık. Bak ki ömrümüzden kaç sene tükendi. Bizden olanlar koca yiğitler oldular. Ömür sermayesinin çoğunu tükettik.

Doğru dersin o düşman ki her âdemin başında beladır. Lakin her kişiye bir kez ise sana on kez musallat olacaktır. Zira dünyalık her şey önüne serilmiştir senin.

Dünyada dermansız dert olmaz Sultan'ım. Bu derdin dahi dermanı vardır. O vakit Allah'ı anmak gerekmez mi? Dert varsa Allah da var. Ve derdi veren dahi O. Yani ki dert de O'ndan derman da... O vakit durmadan hem derde şükretmek hem de o derdin dermanını yine O'ndan istemek gerek."

İkisinin de simasına vuruyordu kandilde alazlanan ateş. Sakallarındaki gölgeler, yüzlerindeki çizikler, her şey ama her şey bir bir geceye gömülürken bir şiir düştü Yahya Efendi'nin dilinden. Utanmadı, sakınmadı, durmadı, söyledi:

"Ehl-i derdin derdine
Derman iken tekrâr-ı Hû
Sır nedir ki inletir
Âşıkları ezkâr-ı Hû"

"Âh" dedi ta derunundan Sultan Süleyman. "Âh ki ağabey gönlüm kaçıp gitmek ister bu dünya gailesinden lakin benim vazifem de budur demek ki. Nefsimin sesini her vakit işitirim ben ve evvelden beri gönlümü çeler ihtişam denen bu ok. Lakin bilirim de onun bir hilesi olduğunu. Ben ağabey, ben Sultan Süleyman'ım amma ne çok isterdim yalnızca Süleyman olmayı."

"Sultan'ım. Bu dünyanın hırsı gözleri kör eder. Onun gösterdiğini görür insan. Kim olur olsun. Sultan da çoban da hangisi olursa hepsinin başındadır bu bela. Azca mesrur eder çokça mahzun. En zayıf yanını bulur ve hep oradan saldırır. Ve hatta belki insana kendi evladının canını dahi aldırır."

Bu son cümleyi söylerken olduğu yerde titremişti Yahya Efendi. Ve sanki üzerine basa basa, sesi titreyerek söylemişti. Bilerek mi düşmüştü dilinden bu cümle yoksa öyle mi hissetmişti, öylesine mi söylemişti? Anlamadı Sultan Süleyman bu cümlenin hikmetini lakin gün gelecek elbet ki anlayacaktı.

Gözlerini kapamıştı her ikisi de, sanki uzak bir şeyler hayal eder gibiydiler. Neydi içlerinden geçen, neydi gördükleri, aynı mı, değil mi? Bilinmez ama açmadılar gözlerini hiç. Neden sonra Yahya Efendi halen dahi kapalı gözleriyle:

"Sultan'ım, söyle" dedi.

Sultan Süleyman'ın yaş süzülüyordu sanki gözünden. Kandilin ışığında puslu bir hali vardı. 'Neyi?' diye bile sormadan ve durmadan söyledi içinden geldiğince:

"Tâlib-i gülden âlem içre nasibim hârdır
İnlerem bülbül gibi can u dilim bimârdır
Ta'n-ı düşman bir yana bir yana cevr-i yârdır
Hangi birin diyeyim bin türlü derdim vardır"

Sonra konuşmadılar hiç, gözlerini açmadılar. Sükût bazen çok daha fazlasıydı konuşmanın. Ve arasında muhabbeti olan iki gönül hiç konuşmadan da anlaşırdı. Tam da öyle olmuştu işte.

Birkaç saat kaldı Sultan Süleyman, Yahya Efendi'nin hanesinde. Sonra yine geldiği gibi sessizce gitmek için müsaade aldı ve kalktı diz çöktüğü yerden.

"Ağabey," dedi "gönlüm gönlünle nefes alır. Seninle olduğum vakit derdi de dermanı da bulurum. Aynen o Trabzon dağlarında gördüğümüz adamın dediği gibi yarımımı tam edersin benim."

Durdu sonra birden, aklına bir şey gelmiş gibi gözlerini kısarak baktı Yahya Efendi'ye:

"Sahi, o adam kimdi ki acep?" dedi birden.

Yahya Efendi bu suali bekler gibiydi. Hatta çok evvelden bekler gibiydi. Lakin söylenmezdi ki sual edilmeden. Her şeyin vakti vardı ve gelmişti demek ki bunun dahi vakti.

Başını Sultan Süleyman'ın kulağına yaklaştırdı. Gizli bir şey söyleyecek gibi... Tek kelime söyledi:

"Hızır..." dedi ve sustu.

Sultan Süleyman'ın içi titredi birden. Ne diyeceğini kestiremedi, durdu, duruldu. Susmayı seçti. Söyleyemiyordu zira bir şey. Yürüdü kapının önüne kadar. Tam çıkıyordu ki Yahya Efendi'ye doğru çevirdi başını:

"Ben de bir gün görür müyüm ki ağabey?" dedi ve söyleyemedi başka bir şey...

Menkıbe

Her geleni Hızır bilmek

SULTAN SÜLEYMAN HAN, bir gün kayıkla İstanbul Boğazı'nda gezintiye çıkmıştı. Bir adam göndererek Yahya Efendi'yi de çağırttı. O da yanında bir adamla gelip kayığa bindiler. Birlikte giderlerken, Yahya Efendi'nin yanında gelen adam, devamlı olarak Sultan Süleyman'ın parmağında bulunan çok kıymetli bir yüzüğe bakıyordu. Sultan Süleyman bu halin farkına varmış ve biraz rahatsız olmuştu. Neden sonra adam Sultan Süleyman'a:

"Sultan'ım," dedi "yüzüğünüz kayığa bindiğim andan beri dikkatimi çekiyor. Müsaade ederseniz yakından bakmak isterim."

İçten içe hiddetlenen Sultan Süleyman, Yahya Efendi'nin gözlerine baktı hemen. Yahya Efendi başıyla 'ver' der gibi bir işaret yapınca parmağından çıkarıp adama uzattı yüzüğünü.

Adam bir zaman yüzüğe dikkatlice baktı. Üzerindeki değerli taşları inceledi durdu. Neden sonra aldı da denize fırlattı yüzüğü.

Bu durumu görenlerin hepsi hayrette kalmıştı. Sultan Süleyman hiddetle kalktı yerinden. Öfkeyle baktı adamın yüzü-

ne. Tam bir şeyler diyecekti ki Yahya Efendi tuttu kolundan da engelledi onu. Sultan Süleyman bir şey demedi lakin öyle öfkelenmişti ki titriyordu öfkesinden.

Yahya Efendi bu hal üzerine:

"Sultan'ım," dedi "misafir benim misafirimdir o vakit ne cezası varsa bu işin benim omuzlarımadır. Affedin..."

Cevap vermedi Sultan Süleyman. Ama içten içe öfkesine de engel olamıyordu. Emir verdi kıyıya yanaşılması için. Huzuru kaçmış, öfkelenmişti ya. Kayık ilerledi de kıyıya yaklaştı iyice. Yanaşacaktı ki bu garip adam bir besmele çekti ve elini soktu boğazın sularının içine. Sonra avucunu kapalı halde çıkardı. Bir kez daha besmele çekip açtı avucunu ve Sultan Süleyman'a uzattı elini. Sultan Süleyman'ın gözlerinin bebeği büyüdü birden, hayretinden ne diyeceğini bilemedi. Yalnızca uzattı elini ve eline bırakılan yüzüğü aldı. Az evvel parmağından çıkardığı ve adamın denize atığı yüzüktü bu. Hayret içinde bir rüyada gibi öylece kalakaldı.

Kayık kıyıya yanaşınca adam hepsinden önce indi ve gitti, kayboldu gözden. Ne bir şey söylemişti ne de bakmıştı ardına. Sadece gitmişti.

Adam gözden kaybolana kadar Sultan Süleyman, bir an olsun gözlerini ayırmadı ondan. Ne olduğunu anlayamadı. Neden sonra hemen yanında duran Yahya Efendi'nin koluna yapıştı sıkıca:

"Ağabey," dedi "bu olan da nedir? Kimdir bu adam böyle?"

Gözleri uzaklara bakıyordu Yahya Efendi'nin. Hüzün ile sevinç arasında bir ifade vardı yüzünde. Gülmek ile ağlamak arasında gibi...

"Bana 'Ben de görür müyüm' diye sorduğun oydu işte" dedi Yahya Efendi.

"Eyvah" dedi Sultan Süleyman "Eyvah! Neden söylemedin bana? Bana neden tanıtmadın ağabey onu?"

Yahya Efendi Sultan Süleyman'ın ellerinden tuttu.

"O kendini tanıttı sultanım. Lakin siz tanımakta geç kaldınız" dedi ve indi kayıktan...

İstanbul/1553

Yahya Efendi

Meğerki kardeşlik bu kadarmış...

İKTİDAR NE DENLİ BÜYÜK BİR nimetse o denli de büyük külfetti. İnsanın elinde kudreti olduğu vakit gözü kararır, gönlü bulanırdı. Her şey kendinin ve hatta her şey kendi için sanırdı. Ne denli kudret sahibi olursa insan ve ne denli güçlenirse nefsi de o denli güçlenir, öyle kavi, öyle sert ve öyle muktedir olurdu.

İşte şimdi vakit o vakitti. Yahya Efendi devlet işlerine karışmazdı. Sultan Süleyman ile ne kadar yakın olurlarsa olsunlar, kendi sınırlarını bilir ve o sınırları bir adım dahi olsa ihlal etmezdi. Yalnızca ondan aman dileyen, yardım isteyen, derdini anlatan insanların derdini Sultan Süleyman'a iletir, gerisini bilmezdi.

Lakin ahval değişiyordu şimdilerde. Yahya Efendi gayri Sahn-ı Seman Medreselerinde müderris olmuş, belki de bir müderrisin ulaşabileceği en üst makama varmıştı. Her fırsatta

gönülleri imar için elinin yettiğince, dilinin döndüğünce ne varsa bildiği yapıyordu. Amma devir değişiyordu, insan değişiyordu, dünya değişiyordu.

Sultan Süleyman artık daha az uğrar olmuştu yanına. Ne geliyordu ne haber gönderiyordu. Yahya Efendi günlerce bu durumu düşündü, kusur aradı kendinde, hata aradı, yanlış aradı ama bulamadı. Ne olmuştu da aralarına böyle bir soğukluk girmişti bilmiyordu. Hoş bazıları sarayın içinde kendi hakkında kem sözler söylendiğini de fısıldıyorlardı ona lakin Sultan Süleyman bunlara itimat etmez, inanmaz diye vehmediyordu. Peki, ama neden gelmiyordu?

Bilmiyordu Yahya Efendi lakin bu düşünceler canını acıtıyor, gönlünü daraltıyordu. Zaten son zamanlarda gayri düşman kalmamış gibi sarayın içinden türlü hadisler de geliyordu kulağına. Artık yaşlanmıştı ya Sultan Süleyman ahali onun yerine kimin tahta geçeceğini konuşuyor ve bununla ilgili pek çok havadis dilden dile dolaşıyordu.

Sultan Süleyman'ın, Mahidevran Hatun'dan olma en büyük oğlu Şehzade Mustafa koca bir yiğitti artık. Yahya Efendi doğduğu günden beri severdi Şehzade Mustafa'yı ve dahi ahali de çok sever, sayar, tahta geçmesi için dualar ederdi hatta.

Ekseri ahali gayri Şehzade Mustafa'yı sultan gözüyle görüyor, nasıl ki bir vakitler Sultan Süleyman hakkında bir sürü yiğitlik hikâyeleri anlatılıyorsa şimdi de onun için anlatılıyordu. Ve hatta çoğu kimse Şehzade Mustafa'yı dedesi Sultan Selim'e benzetiyordu da bir kat daha muhabbet doğuyordu içlerinde.

Amma bir havadis daha vardı ki insanların dilinde dolaşan, Yahya Efendi bunu işittiği anda içi yanmıştı. Sultan Süleyman'ın, Şehzade Mustafa'yı bertaraf etmesinden, nefesini ırağa, bedenini toprağa vermesinden bahseder olmuştu ahali. Yahya Efendi sütkardeşinin böyle bir şey etmeyeceğini düşünüyor lakin bu sultanlık kavgasının da gözünü kör etmesinden korkuyordu. Bu sebeple birkaç kez Sultan Süleyman ile

görüşmek istediyse de eli yetmedi, belki vazgeçti ya da vazgeçirildi. Zira bir seferinde yine mürşidim, efendim dediği Hızır'ı gördüğü vakit içindeki bu derdi ve niyetini açmıştı da:

"Bu Sultan Süleyman'ın kendi gönlüyle, vicdanıyla ve nefsiyle imtihanıdır. Sen nasihatini çok evvelden ettin zaten ona. Şimdi bu imtihan meydanında ne olacağına kendi karar verecektir, tek başına yalın kılıç kendi cenk edecektir" demişti de hiç ses etmemişti Yahya Efendi.

İçinde bu dert ile birkaç zaman daha geçirdi Yahya Efendi. İçi içini yiyor, geceleri Sultan Süleyman için dualar ediyordu. Korkuyordu sahi, sahiden korkuyordu. Lakin olacak oluyordu işte ve korkmak hiç çare olmuyordu.

Bir sonbahar günü, yağmur sanki İstanbul'u boğacak gibi yağarken bir haber ulaştı İstanbul'a. Öyle bir haber ki işitenlerin sinesini dağladı, ciğerini yaktı ve yağan yağmur dahi yetmedi bu ateşi söndürmeye. Nasıl olmuştu da böyle bir kara haberi getiren habercinin dilindeki sözler yanmamıştı?

Şehzade Mustafa, Konya civarında sefere giden Sultan Süleyman'ın otağında bir yay kirişiyle boğdurulup da can kuşunu uçuruvermişti. Öyle bir yandı ki İstanbul'da bunu işitenlerin ciğeri, bütün hanelere ateşi düştü. Her bir hane matemhane oldu, her bir ana Şehzade Mustafa'nın anası.

Yahya Efendi bu haberi işittiğinde donup kaldı ilkin, hiçbir şey edemedi, dili dönmedi, söyleyemedi. Ağladı, hem de öyle ağladı ki... Gözünden akan yaş, hem genç yaşında bu saltanat kavgasında canını yitiren şehzade için hem de evladının canını alan Sultan Süleyman içindi. Birinin âh'ı için, diğerinin günahı için gecelerce ağladı.

Günlerce konuşmadı kimseyle Yahya Efendi, hanesindeki odasından hiç çıkmadı. Ne bir şey yiyor ne bir şey söylüyor ne de geleni kabul ediyordu. Yalnız başına odasında diz çökmüş hem ağlıyor hem de dualar ediyordu ve şöyle söylüyordu her duanın ardından kendi kendine:

"Âh Sultan Süleyman âh! Ben demedim miydi sana, aldanma bu saltanatın hilesine diye? Nefsine mağlup olma demedim miydi?"

* * *

Bu hadise ahalinin sinesinde onulmaz yaralar açmıştı. Sultan Süleyman'a duyulan muhabbetin zincirlerini parçalamıştı bu. Kimi bu ettiği için Sultan'a kızıyor, kimi için için yanıyor, kimi dahi Sultan Süleyman'ın affı için dualar ediyordu.

Yahya Efendi'nin ise gönlü kırıktı artık. Bu dünyanın ahvalini anlamak istemiyor hatta bu dünyada olmak istemiyor, çekip gitmek, tenhada uzlette yaşamak istiyordu. Artık eskisi kadar heyecanla söylemiyordu sözlerini, her kelamının sonu bir âh'a çıkıyor, her derdinin ucu bu günaha varıyordu.

Birkaç zaman sonra bir mektup aldı Yahya Efendi. Hiç ummadığı bir zamanda ve hiç ummadığı birinden gelen bu mektup gönlündeki ateşe sanki odun atıyordu. Zira kâğıt değil ama içindeki harfler bile bir kor olmuş da yanıyordu.

Mektubu gönderen Şehzade Mustafa'nın anası Mahidevran Sultan'dı. Şaşırdı Yahya Efendi bu mektubu açıp da içindeki ismi görünce. Hayra yordu lakin hayır bulamadı hiçbir cümlenin arasında. Okudu, ağladı; ağladı ve okudu. Şöyle yazıyordu mektupta:

"Gönlü hasta bir anadan gönül tabibi Yahya Efendi'ye,

Zaman ne tuhaf şeydir efendim... Bir güldürür ki insanı insan ağlamayı unutur lakin sonra gözyaşı deryasında kolsuz, kulaçsız boğdurtur. Bir günü sarayda bir günü viranede geçirtir. Devran dönermiş her daim, sultanı köle de edermiş. Anladım.

Derdim aşikârdır. Canım daha ölmeden uçmuştur tenimden. Size malumdur ki şehzadem, yiğidim, Mustafa'm elleri koynunda bir saltanat kavgası uğrunda bu âlemden sürgün edilmiştir. Ciğerinden nefesi alınmış, lisanından sesi alınmış,

nesi varsa nesi alınmıştır da genç yaşında toprağa sokulmuştur bedeni.

Ben dahi gayri yaşasam da ölüyümdür. Lakin bana reva mıdır bu olanlar, yanımda bir ufak kızım dahi varken, bir tenha köşede, elimde avucumda bir akçe yokken, yiyecek ekmek bulamazken bana bu edilenler reva mıdır?

Sizden dileğim odur ki Sultan Süleyman bana acımazsa da izzetime, iffetime acısın da bir hal çaresi bulsun bu işe. Zira sizi evvelden beri ağabeyi bilir ve sizin kelamınız onun katında muteberdir, bilirim.

Affolsun mahcubiyetle yazdığım bu her satır için.

Mahidevran Hatun..."

Yahya Efendi her satırını tekrar tekrar okudu. Okuduklarına inanmak istemiyor, bu anlatılanlara gönlü rıza göstermiyordu. Mahidevran Sultan'dı bunları yazan lakin bu ne haldi ki bu denli muhtaç duruma düşüvermişti? Sultan Süleyman bunu da mı etmişti? İnanamadı.

Sordu, soruşturdu, bir iyice öğrendi ve öğrendikleri ciğerini bir kızgın ok gibi deldi. Zira Şehzade Mustafa öldükten sonra anası Mahidevran Hatun'u da cenazenin ardından Bursa'ya sürgün etmişti Sultan Süleyman ve devlet hazinesinden aldığı akçeyi de kestirmişti. Ve anlatılana göre oturduğu hanenin dahi kirasını veremez hale gelmişti Mahidevran Hatun, yiyecek ekmek bulamaz hale gelmişti.

İnanamadı Yahya Efendi duyduklarına, okuduklarına, öğrendiklerine. Sultan Süleyman etmezdi bunu, edemezdi. Öyle inandı, öyle düşündü de içi yana yana bir mektup yazıverdi Sultan Süleyman'a:

"Ömer Oğlu Müderris Yahya'dan Sultan Süleyman Han'a,

Diyecek onca kelam varken ben hepsini sinemde saklıyorum. Zira sükût etmezsem şayet dilimden dökülecek lerden ben bile korkuyorum.

Sultan'ım, işittim ki Mahidevran Sultan sürgün edilmiştir

ve hatta hazineden aldığı akçeler dahi kesilmiştir. Ve dahi bu haliyle bir Osmanlı sultanının zevcesi muhtaç bir hale gelmiştir. Bu ahval ne saltanat makamının izzetine, ne sultanlığın şerefine, ne de Müslümanlığın merhametine yaraşmaz.

Bir hatun kişiye ahval ne olur olsun bu edilenler reva mıdır?

Bu müşkül halin vebali sizin omuzlarınızdadır Sultan'ım. Emir sizin, ferman sizin ve vebal sizindir..."

* * *

Günlerce Sultan Süleyman'dan gelecek cevabı bekledi Yahya Efendi. Hep bir ümit vardı gönlünde. 'Sultan Süleyman bu edilenlerden habersizdir de mektubumu okuyup da hakikati öğrenir öğrenmez tez elden olurunu bulmuştur bu müşkülün. Cevabı dahi hatası anladığından yazamaz' diye düşünüyor, kendine bir dayanak arıyordu. Lakin bir hafta geçmiş olmasına rağmen halen dahi bir cevap gelmiyordu. Neden böyle olmuştu bir anlam veremiyordu Yahya Efendi. Ama bu şüphe kılıcı ciğerini parça ediyordu da söyleyemiyordu.

Bir hafta kadar sonra medresede dersini tamam etmiş ve çıkacaktı ki bir haberci geldi yanına. Daha evvelden tanıyordu bu haberciyi. Sultan Süleyman kendine bir haber uçuracak olsa hep bu adamı gönderdi. İlkin sevindi Yahya Efendi, Sultan Süleyman'dan bir haber geldiğini anlayınca. Muhakkak ki bir sürü meşgalesi vardı Sultan'ın da yazmaya vakit bulamamıştı. İşte anca şimdi gönderebilmişti mektubuna cevabını. Olsundu. Ziyanı yoktu. Öyle diyor, düşünüyordu Yahya Efendi.

Habercinin getirdiği mektubu aldı elinden, koynuna koyuverdi. Lakin bir ağırlık mı vardı bu mektupta da sinesine çöküyordu böyle? Nedensiz içi daralıyordu. Dayanamadı oracıkta bir kenarda açtı Sultan Süleyman'dan gelen mektubu. Daha ilk baktığı anda bu yazının Sultan'ın elinden çıkmadığını anladı. Altındaki mühre ilişti gözü, ne 'Sultan' yazıyordu ne de 'Sü-

leyman.' Bu mühür sadrazamın mührüydü. Gözlerinin önüne bir bulanıklık indi Yahya Efendi'nin. Dayanamadı da bir kenara oturuverdi hemen. Hayret etti, şaştı kaldı. Arka arkaya birkaç kez yutkundu. Rengi atmış, safrana boyanmıştı ve bir gazel yaprağı gibi titriyordu tüm bedeni. Zira kâğıdın üzerinde aynen şöyle yazıyordu:

"Ömer Oğlu Müderris Yahya Efendi'ye,

Vazifeli olduğunuz Sahn-ı Seman Medresesi müderrisliğinden azledilip de, yevmi elli akçe ile tekaüde ayrıldığınızın beyanıdır..."

Bu kadar... Yahya Efendi derince bir nefes çekti ciğerlerine. Başı döndü, gözü kararadı, gönlü bulandı. Ne diyecekti? Ne söyleyecekti? Söz kalmamıştı gayri, nefes tükenmişti. Demek Sultan Süleyman emekli etmişti onu vazifesinden de vefasını böyle göstermişti. Ne de doğru söylemiş 'Sultanların vefası yoktur' diyen adam. İşte aynıyla olmuştu.

Oturduğu yerden zorla kalktı Yahya Efendi. İnanmak istemiyordu lakin işte elinde duruyordu delili. Hiçbir şey söylemedi, hiç konuşmadı ve ardına bile bakmadı. Yalnızca içini yakan lakin diline düşmeyen bir cümle, sinesinde duruyordu. Söyleye utanıyor ve korkuyordu ama yalnızca ve sessizce tekrar ediyordu ciğerini delen o cümleyi:

"Hey Sultan Süleyman hey! Meğerki kardeşlik buraya kadarmış..."

Halil

İstanbul/2015

Dünya senden vazgeçmeden sen dünyadan vazgeç!

ERTESİ SABAH YATAĞIMDAN kalkıp da gitmek istemedim. Aklımı yitirdiğimi bile düşündüm gece boyunca. Zira bir an olsun aklımdan çıkaramadım o yaşlı adamı, rüyamda bile.

Eve geldiğimde epey geç olmuştu. Hiçbir şey yapmadım. Sadece odama girdim ve uzandım yatağıma. Korkuyordum ama daha çok kendimden korkuyordum. Bütün bu olanlar hayal olabilirdi. Ama değildi. Ya ben aklımı yitiriyordum ya da anlamadığım bir sürü şey oluyordu etrafımda. Ne vakit uyuduğumu hatırlamıyorum. Sadece gördüğüm rüya zihnime kazınmış gibi duruyordu ve unutamıyordum.

Kendimi Yahya Efendi Dergâhı'nın içindeki mezarlıkta henüz kazılmış bir mezarın başında görmüştüm. Etraf alabildiğine kalabalık... Tanımadığım bir sürü insan. Sanki şimdinin insanı değil gibiler. Çok eski bir vakitte gibi, kadın, erkek, çocuk, herkes orada gibi sanki. Öyle kalabalık ki sade insan yüz-

leri var etrafta. Lakin en önde ben, hemen mezarın yanında... Ve yağmur yağıyor. Kimse sakınmıyor yağmurdan, ıslanmamak için hiçbir şey yapmıyorlar. Sanki ıslanmak istiyorlar. Ve mümkün mü bilmiyorum ama yağmurun toprağa düşmesiyle genzime çektiğim o toprak kokusu, halen dahi içimde duruyor. İnsan demek ki rüyasında da koku alabiliyor.

Kalabalık öylece durmuş bana bakıyor. Bütün gözler benim gözlerimde. Benden bir şey bekler gibi bakıyorlar bana. Ben onlara bakmaya korkuyorum. Ve anlayamıyorum benden ne istediklerini. Sanki onlar buralı ben yabancı gibi. Başımı yere doğru indiriyorum. Ellerim, ellerim toprağa bulanmış, ayaklarım toprağa saplanmış gibi, kaçmak istiyorum ama yapamıyorum... Anlamıyorum neden öyle olduğunu. Bir ses duyuyorum sadece kalabalıktan.

"İnsan doğduğu gün ayaklarından mıhlanmış buraya. İstesen de kaçamazsın, kaçsan da varacağın, geleceğin yer burası olur."

Başımı yerden kaldırıyorum ve sesin kimden geldiğine bakmak istiyorum lakin hiç kimseyi göremiyorum. Sır olmuş, yok olmuş, kaybolmuş hepsi... Bu kez mezar taşları... Bana bakan insanların hepsinin yerine birer mezar taşı duruyor. Ve yağmur hiç durmadan yağıyor.

İşte tam o an görüyorum o yaşlı adamı. Bana doğru geliyor lakin yine bakmıyor bana. Yaklaşıyor ve ben kaçmak istiyorum, koşmak istiyorum ama toprağa bağlanmış ayaklarım, yapamıyorum. Gelip de yanımdan geçiyor ve hemen önümde kazılmış mezar yerinin içine giriveriyor. O an fark ediyorum konuşamadığımı, dilimden tek kelime olsun düşmüyor. Yaşlı adam boylu boyunca uzanıyor toprağın üzerine. Gözleri açık, bana bakıyor ve bir mezar taşı hemen yanında. 'Hüseyin oğlu Mehmed Efendi' diye yazıyor... Ve uyanıyorum öylece.

O gece tekrar tekrar uyuyup, tekrar tekrar aynı rüyayı gördüm. Bu kadar etkileneceğimi hiç düşünmemiştim. Bir şey

oluyordu ve ben anlayamıyordum ne olduğunu. O mezarlıktaki yaşlı adam beni neden bu kadar çok etkiliyordu? Neden ondan başka bir şey düşünemiyordum bilmiyorum.

Neredeyse öğle vaktine kadar evden hiç çıkmadım. Zihnim karmakarışıktı. Ve gerçekten yorulmuştum bu kadar çok düşünmekten. Ölümü düşünmek insana ne ağır geliyordu. Düşünmek istemiyordu içinden bir şey. Düşünmemen için aklına başka her şeyi getiriyordu da korkutuyordu seni. Düşünmek istemiyordum ben de ama düşünmeden de edemiyordum. Bir manası olmalıydı her şeyin. Mademki dünyada tesadüf diye bir şey yoktu o dergâha boşuna düşmemişti yolum, o yaşlı adamla boşuna karşılaşmamıştım ve boşuna değildi bunca düşünüyor olmam.

Odamdaki sandalyeye oturmuş bunları düşünüp duruyordum. Gönlüm 'kalk git' diyor lakin aklım engel oluyordu. Bir aralık vazgeçmeyi bile düşündüm. Arayıp daha fazla bu işi yapamayacağımı söylesem yerime başka birini gönderirlerdi elbet. Yapamadım. Aklımda bir sürü soru ve sanki bütün cevaplarını o yaşlı adam verecek gibi...

Telefonum çaldı. Açtığım da karşıdaki sesi tanıdım. Mezarlıktaki işçilerin şefi Mustafa Bey...

"Bilal Bey, nerelerdesiniz?" diye soruyordu. "Sizi merak ettik. Arabanızı da kapının önünde görünce..."

O an hatırladım arabamı da orada bıraktığımı. En azından arabamı almak için mecburen gidecektim oraya.

"Merak etmeyin. İyiyim. Bir saate geleceğim" diyebildim sadece ve kapadım telefonu.

Fazla düşünmeden üzerime bir şeyler giyip çıktım evden. Zira biraz beklersem korkum galip gelecek ve gitmekten vazgeçecektim biliyordum.

Dergâhın önüne geldiğim vakit sadece arabamı alıp da gitmeyi istedim. Hem de çok. Ama insanın içine bir kurt düşünce aklında olanı değil, gönlünde olanı yapıyordu ve benim

gönlüm her ne olursa olsun dergâhın içine girip de o yaşlı adamı bulmamı söylüyordu. Kendime hayret ediyordum.

Ve öyle yaptım. Korkarak da olsa girdim dergâhtan içeri. Rüyanın etkisi vardı hâlâ üzerimde. Sanki şu berrak gökyüzü birden bulutlarla kaplanacak ve yağmurlar gök kubbeyi dolduracak gibi geliyordu bana. Lakin içeri girer girmez rahatladığımı hissettim. Önce işçilerin yanına gidip selam verdim onlara. Bir on dakika kadar yanlarında oyalandım. Sonra işi bahane edip mezar taşlarının arasına doğru ilerledim. Ama gözlerim hep etrafı izliyor, o yaşlı adamı görmek için bir işaret arıyordu.

Merakımdan olacak dün gece rüyamda gördüğüm mezar yerine geldim. Korkuyordum ama korkmanın bir manası yoktu. İnsan doğuştan getirmiyordu korkularını, sonradan öğreniyordu. Ve ben işte tam şimdi korkmayı reddediyordum. Ya da saçmalıktı bunların hepsi de doğal olan, mümkün olan şeyleri kendi kendime bir sırla hayal ediyordum.

Mezar yerine varana kadar ardıma bakarak geldim. İnsan ne kadar 'korkmuyorum' dese de korkuyordu aslında. Hatta en çok 'korkmuyorum' dediklerinden korkuyordu. İşte tam şimdi rüyamda gördüğüm yerdeydim etrafımda kimse yoktu. Yalnızca bir sürü mezar ve onların üzerlerine kimlik gibi, künye gibi dikilmiş mezar taşları. Güneş yere inmiş gibi, insan nefes dahi alamıyor. Yaprak dahi ırgalanmıyor dalında. Bir resim gibi her şey olduğu şekliyle duruyor.

Yere bakıyordum bir mezar vardı evet. Lakin bir mezar taşı yoktu başında. Belli ki sökülmüştü ya da kırılmıştı belki. Ama mezar vardı besbelli. Ya bu işçiler sökmüşlerdi onu ya da zamana mağlup olmuş parçalanmış gitmişti. Bilmiyordum. Ama rüyamda gördüğüm yer tam burasıydı işte.

Benim aklım o yaşlı adamdaydı. Görebilecek miydim tekrar onu? Görsem dayanabilecek miydim dün gece olanlardan sonra? Sıradan yaşlı bir adam mıydı o? Yoksa? 'Yoksa'dan

sonra gelecek her cümle beni ürkütmeye yetiyordu ve düşünmek istemiyordum. Hem acaba rüyamda gördüğüm gibi, babasının adı Hüseyin miydi gerçekten? Yani o yaşlı adamı görmeyi de istiyordum, görmeden işimi bitirip de buradan gitmeyi de. Sonra 'belki' diyordum kendi kendime 'belki onun peşinden geldiğimi bilmiyordur ve çekip gitmem ayıp olmuştur belki?'

Bir zaman durdum orada öylece. Sonra zihnimi toparlamaya çalıştım. Fotoğraf makinem, not defterim, çantam... Hiçbiri yanımda değildi. Arabada bırakmıştım akşam. Çalışmak için gidip onları almalıydım. Aklımdan bunları geçirirken ezan sesini işittim. Ve o vakit aklıma geldi o günün cuma olduğu. Telaşlandım önce. Unuttuğuma utandım. Hemen aceleyle gidip abdest aldım. Dönüp geri geldiğim vakit yer bulmakta zorlandım. Kapının hemen eşiğinde bir yerde durdum namaza.

Namazı bitirip de başımı öne eğmiştim ki tekrar hayretle çevirdim başımı soluma doğru. Hiç dikkatimi çekmemişti. Aceleden olacak görememiştim demek ki. Önümde diz çökmüş oturan adamın hemen yanında o yaşlı adam oturuyordu. Ben onu arıyordum ama o beni buluyordu. Hiç ses etmedim. Edemedim daha doğrusu. Namaz bitene kadar yarı tedirgin bir halde orada öylece kaldım.

Karar vermiştim kaçmayacaktım ondan. Namaz bitene kadar gözüm onun üzerindeydi. Benden önce çıkması için biraz oyalandım. Sonra ardı sıra yürüdüm bir vakit. İçimde bir ses 'git, gir koluna' diyor bir başka ses 'aldırma, bırak gitsin' diye vazgeçiriyordu beni. Hangisini dinlemeliydim?

Hissettiğimi yapmaya karar verdim. Kalbim sinemden fırlayacak gibi çarpıyordu. Ve o yaşlı adam önümde yürüyordu. Aramızda bir adım mesafe... Gidip koluna girmeye cesaret edemedim lakin seslendim ardından:

"Mehmed Amca" dedim.

Dönmedi. Durmadı bile. Belki de duymadı. Bir kez daha seslendim. Hayır, hiç tepki vermiyordu. Acaba yanılmış mıydım? Başka biri miydi?

Ardından daha hızlı yürüdüm bu kez. Gittim ve koluna girdim. Ne kadar soğuktu bu temmuz sıcağında. Başını çevirdi ve baktı bana. Evet oydu. Lakin neden seslendiğim vakit dönmemişti ardına? Soramadım. Ne diyeceğimi de kestiremedim o an. Yutkundum. Terler gibi oldum. Aklıma ilk geleni söyledim sadece:

"Allah kabul etsin" dedim.

"Âmin" dedi ve tebessüm etti. Rahatlar gibi oldum. İçimdeki yangına bir su serpmişti sanki bu tebessüm.

"Dün..." dedim gerisini getirmeme izin vermedi.

"Evlat," dedi "bazı şeyler söylenmediği vakit kıymetlidir... Sır gibi..."

Verecek cevabım yoktu. Sadece anlamadığım bir şekilde ve anlayamadığım bir sır vardı aramızda. O da biliyor ve ben de biliyordum ama ne ben söylemeye cesaret edebiliyordum, ne de o söylüyordu.

"Gel haydi" dedi. "Yürüyelim biraz."

Elim halen dahi kolundaydı. Çekmeye cesaret edemiyordum. Bir koku geliyordu ondan. Toprak gibi, yağmur gibi, güzel ve gerçek bir koku...

Hiç konuşmadan, cemaat iyiden iyiye dağılana kadar yürüdük. İkimiz beraber yürüyor gibiydik evet. Ama olan o değildi. Sanki o yürüyordu da ben ardından sürükleniyordum. Kolum kolunda bir yerlere çekiliyordum sanki.

Mezarlığın içinde bir yerde durduk. Ne ben soruyordum ne de o söylüyordu. O vakit dikkat ettim ki durduğu yer tam da rüyamda gördüğüm yerdi. Rüyamdaki o mezarın, o taşsız mezarın hemen yanı başında durmuştuk. Bunu ben biliyordum ama o biliyor muydu bunu da tam da burada durmuştu? Sanki rüyam gerçek olmuştu?

"Seninle karşılaştığımız ilk günü hatırlıyor musun evladım?" dedi.

Ona onun cümlesiyle cevap vermek istedim. Ama ne güzel cümleydi. Söylediğime ben bile hayret ettim.

"İnsan unuttuğunu hatırlar amca" dedim. "Ben hiç unutmadım ki!"

"O gün," dedi "benimle gelmeseydin camiye bir daha görmeyecektin beni. Gelmeyecektim yanına. Ama sen geldin, bekledin beni. Bu dünyada tesadüf yoktur evladım. Takdir vardır. Kim kimi görse, kim kimi duysa ve kim kimle olsa bilinmeden olmaz. Sen bilmezsin ben bilmem belki ama hep bilen biri var."

Güzel söylüyordu. Çok güzel söylüyordu. Ama neden söylüyordu bunları? Anlamam gereken bir şeyler mi vardı? Vardı da anlamıyor muydum ben onu? Yani karşıma çıkması öylesine değil miydi? Kimdi bu adam? Ya gerçekten inanmış bir Müslüman ya da bir garip âdemoğlu... Bilmiyordum ama o söylemeye devam ediyordu. Hafiften bir rüzgâr esiyordu ardımdan. O denli kuvvetli değildi lakin beni ona itiyordu. Ve ağaçlar... Yapraklarını birbirine vuruyor, ne güzel bir türkü düşüyordu kulaklarıma. Ve o babam gibi, dedem gibi, hani hep anlatılan dervişler gibi, hayal gibi, gerçek gibi konuşuyordu.

"Yaşamak," dedi "yaşamak, insanı kör eder. Göremezsin. Sağır eder yaşamak, işitemezsin. Ve yaşamak lal eder dilini, istesen de söyleyemezsin.

Yaşamak, kara bir kuyuda olmak gibi. Allah bir mum verir insanın eline bu kara kuyuda önünü görsün diye. O mum gönüldür ve ateşle değil de aşkla yanar. Bilmeyen insan karanlıkta tüketir ömrünü. O mumu yakamayana dünya zindan olur. Lakin fark edemez o. O denli alışmıştır ki karanlığa görmese de gördüm sanır. Ölmese de öldüm sanır. Lakin ölüm o kuyudan çıkmaktır işte. Karanlıkta kalan kuyudan çıkmayı ölüm zanneder de çıkmak istemez, ölmek istemez, bilmek istemez.

İnsan kara bir kuyudan aydınlığa çıkacağım diye neden korksun ki?

Allah bu âleme bir inci gibi gönderir insanı. Ak bir inci, toz yok, iz yok ve hatta üzerine değmiş göz yok. Lakin 'geri geldiğinde de aynı böyle gel' der. Kirlenmeden, pislenmeden, tozlanmadan... İnsan öyle gidebileceğinden emin olmadığı için korkar ölümden. Hem korkmak hata edenlerin vasfı değil mi? Günah ile kirlenenler, kir ile gitmekten korkarlar.

Korkun yaşamayı bırakmak mı? Dünyayı ardına almak mı? Unutulmak mı? Nedir ki yaşamak? Hem bu dünyada olan şey yaşamak değil, yaşlanmaktır" dedi ve sustu.

Sanki sormamı bekliyordu. Aklımdakileri tek tek sormamı bekliyordu da ondan öylece duruyordu. Peki, bana bunları neden anlatıyordu? Ölümü anlamam için mi? Yoksa hayatı anlamam için mi?

"Peki, insan neden ölüyor ki?" dedim masum bir çocuğun sorduğu vakit yüzüne düşen şaşkınlıkla.

"Neden doğuyorsa onun için. İnsan doğarken ölüyor evlat" dedi. "İnsan bu âleme bilmek için geliyor, bilirse zaten dünya kıymetsiz kalıyor gözünde. Lakin bilemezse ölünce biliyor ama bilmek acı veriyor."

"Ama bilen de ölüyor, bilmeyen de ölüyor" dedim.

İnce parmaklarını çenesine doğru götürdü ve sakallarında gezdirdi. Bana gözlerini kısıp daha dikkatli baktı bu kez.

"Doğru" dedi. "Aklınla düşünürsen tam da bunu hakikat zannedersin. Lakin gönlünle düşünürsen bilirsin ki bazıları ölmüyor. Yalnızca bu konakta birkaç vakit kalıp vatanına geri dönüyor."

"Vatan?" dedim başımı yana eğerek. Anlamıyorum zira.

"Vatan" diyor "insanın sevdiği neredeyse orasıdır."

Zihnim bulanıklaşıyor. Söylediklerini anlıyorum da zihnime ağır geliyor sanki.

"Bu dünya insan için değil mi yani? Allah her şeyi bu gör-

düklerimi, duyduklarımı, hissettiklerimi yani dünya denen ne varsa hepsini insan için yaratmamış mı?" diye soruyorum.

"Doğru" dedi. "Bu dünya insan içindir lakin insan bu dünya için değildir. Yani ki Allah dünyayı insanın sahip olması için yaratmış belki. Hoş esasen sahip olmak diye bir şey de yoktur. İnsan sahip olamaz. 'Oldum' dese de olamaz. Lakin öyle desek bile, yani ki dünya insanın sahip olması için yaratılmış desek bile yanılırız. Zira dünya insanın sahip olması içinse de insan dünyanın sahip olması için değil.

İnsan gönlüne dünyayı koyarsa dünyadan gayrisi girmez. Hem derler ki 'derdi dünya olanın dünya kadar derdi olur.' Derdin dünya olmadığı vakit hüznün dağılmasa da sığınacağın yeri bilirsin. Misal ki bir bela gelse başına 'Allah'tan geldi' dersin, bu derdine çare arayacak olsan 'Allah'a gidersin' yani bilirsin gelen de ondan gelir, giden de O'na gider. O verir, O alır...

Hatta ölmeden evvel ölen kişi bilir ki O vardır ve yoktur başka hiçbir şey. Kendi de yoktur insanın. İnsan 'varım' dese de yalan söyler. Zira var olmak için değildir insan esasen yok olmak içindir. Hatta hiçtir insan ama hep olmak ister. Etrafına bak hele bir yok olmayan ne var?" dedi.

Sustum. Susmak zorundaydım sanki zira anlayamıyordum. Ölmüştü işte insanlar. Yoktular. Ölmeyenler de mi vardı onların içinde? Hayır, hepsi ölmüştü de yok olmamıştı. Öyle söylüyordu. Onu anlamamı istiyordu.

"Misal ki ölsen şimdi..." dedi titredim sanki. Şimdi ölsem. Bütün bedenim ürperdi. Ve o devam etti. "Şimdi ölsen hazır mısın buna? Zira ölüm her an değil, ölüm tam şimdi, şu an. Gelse, gitmem diyebilir misin? Neyini alabilirsin yanına? Kimi götürebilirsin? Kimden yardım dilersin?"

İçim daraldı o bunları söylerken. Ölümü düşünmek, aklıma getirmek istemiyordum ama neden? Olacağını biliyor-

dum. Geleceğini biliyordum. Ve inanıyordum buna. Ama bilmek istemiyordum.

"Gönlünde kim varsa onu götürürsün" dedi.

Düşündüm o an. Gerçekten gönlümde ne vardı, kim vardı? Dünyayı çok sevdiğimden mi ölmekten korkuyordum? Yani dünya mı vardı gönlümde? Yaşamaya mı sevdalanmıştım? Hiç ölmeyeceğimi mi sanmıştım? Gönlümde kimi saklamıştım ve kime saklamıştım gönlümü? Ya şimdi ölsem... Tam şu an... Ne olacaktı? Mahcubiyet mi hissedecektim yoksa sancı mı? Ne götürecektim bu dünyadan yanımda? Suç mu günah mı, acı mı?

"Ölmek istemiyorsun" dedi. "Kimse istemez. Lakin ölüm kötü değil ki. Bak güzel insanlar da ölüyor. Ama güzel olanlar ölürken de güzeller. Onların ölümü de güzel. Zira ölüm de güzel. Biz kötü dedik diye kötü mü olacak? Güzel olan kötüyü yaratır mı hiç?

Hem ölmeyen insanlar da var. Hiç ölmeyen. Bedeni ölse de kendi ölmeyen. O kuyudan çıktığı vakit hayret etmeyen, gönlünü kara zindanlarda çürütmeyen. Aşk ateşiyle gönül mumunu yakan insanlar. Ölümü bir müjde, Azrail'i bir müjdeci bilen insanlar. Ölmeyen insan Allah için yaşayandır. Yaşayan ölür evlat" dedi. "Ama yaşatan ölmez... Bil ki bedeni ölen değil gönlü ölen ölmüştür. Korkacaksan şayet işte bu ölümden kork."

Ben suçlarımı düşünüyordum. Ahlarımı, eyvahlarımı, günahlarımı... Ölmek kötü değildi demek ki, suçlarınla ölmek kötü. Yoksa yüzü ak olan neden korkacaktı ki!

Kendi kendime bu söylediklerime hayret ettim. Ve sırtımdaki ağır yükü işte o an fark ettim. Her günah bir yük ve taşımak ne zordu bu yükü. Korkum ölmek değildi demek ki bu yükle ölüp gitmekti. Ve dünyayı dahi yük edinmiştim gönlüme de, ondan bu denli çoktu ıstırabım.

Kim bilir ne vakit okuduğum bir şiir ansızın düştü zihnime ve nedensiz gözlerimi o yaşlı adama çevirdim. Sesi çıkmıyor

ama dudakları kıpırdıyordu. Ve benim içimden söylediğim, onun dudaklarında sessiz, kelamsız okunuyordu:

"Eli boş gidilmez gidilen yere
Boş gelmedim ya Rab ben suç getirdim
Dağlar çekemezken o ağır yükü
İki kat sırtımda çok güç getirdim"

İstanbul/1560

Yahya Efendi

Gayri dünyadan bir muradım kalmadı.

MÜDERRİSLİK VAZİFESİNDEN emekli edildiği haberini aldığı o günden sonra Yahya Efendi sığamaz oldu İstanbul'a. Gönlünü eğlendiremiyor, bu başına gelenlere tahammül edemiyordu. Canını yakan ne emekli edilmesi ne de bütün bu olanlardı. Onu asıl yıkan ve yakan gönlünü Sultan Süleyman'ın bu ettiğiydi. Ve bir de kendini vazifeli bildiği işten uzaklaştırılmış olmaktı. Zira o gönülleri imar etmek için vazifeli sayıyordu kendini. Ve Sultan Süleyman'ın bu ettiğinin bir tek kendine değil de bütün bir ahaliye ceza olduğunu biliyordu.

Büyük bir üzüntüye sebep olmuştu, Yahya Efendi'nin emekli edilmesi ahalinin gönlünde. Daha evvel olan bütün olayların üzerine bir de Yahya Efendi'nin azledilmesi gönüllerine devasız yaralar açmıştı. Her yerde dillendirir olmuştu insanlar bu dertlerini. Lakin Yahya Efendi bir kez ol-

sun kötü bir söz söylememişti bu hal için. Hiçbir söz söylememişti.

Günlerce ve gecelerce düşündü. Uykuyu unuttu gözleri, gönlü huzuru unuttu. Nasıl olurdu böyle bir iş? Anlamıyor ve içindeki bu acıya bir ufacık deva olacak sebep bulmak için arıyor, aranıyor lakin bulamıyordu.

Günlerin ve gecelerin sonunda gönlünde evvelden beri var olan isteği daha da alevlendi. Çekip gitmek, bir dağ başında Allah'la beraber olmak isteği öyle bir sarmıştı ki gönlünü kendine bir çare bulmuştu kendince. Gönüllerin imarı için, gönüllere girmek için ve gönül almak için bir vazifeye gerek yoktu. Her nerede olur olsun gönüller Allah'ındı ve onlara sahip olamazdı kimse. O vakit bir yerlere gitmeli, dünyadan elini de gönlünü de çekmeli, uzlette, tenhada ömrünü tüketmeliydi. Gönül alıp gönül vermek için bir dergâh, bir hane, bir gönülhane bulmalıydı kendine, bulamazsa da kendi yapmalıydı. Gerekirse dağları mesken etmeli ama gitmeliydi. Trabzon dağlarında sırf gönlünü dinlediği o küçük mağara geldi aklına. Orada kendini dinlemiş, kendini bilmiş, nefsini bilmiş, Rabbini bilmişti ya burada dahi böyle bir yer olmalıydı. Hem herkesin bir Hira'sı vardı her nereye gitse gönlünde taşıdığı. O vakit bir yeri kendine mesken etmeli bütün dünyayı bir mezara gömüp ölmeden evvel ölmeliydi.

Böyle cenderede geceler geçirdi Yahya Efendi. Yüreği işkencelerde sıkıştırılmış gibi sıkıştıkça ruhunun kaçmak, gitmek, kurtulmak istediğini fark etti. Artık gitme vaktiydi demek ki ve mademki onu anlayan bir tek kişi yoktu, can dediği, kardeş dediği dahi anlamamıştı madem o vakit boşa nefes tüketmeye gerek yoktu, gitmek gerekti.

Bir gece yine böyle gam ile tüllenirken gözleri, içindeki acı bedenine çökerken, secde etmiş halde gözünden yaşlar akarken bir uykuya dalıverdi ve bir rüya gözlerine değil gönlüne düşüverdi.

Rüyasında yemyeşil ağaçların arasında gördü kendini. Tek karış toprağın görünmediği bir yer. Denizin hemen kıyısında, sanki gök ile denizin birleştiği bir yer. Bir elini uzatsan denize, bir elini uzatsan göğe değecek. Her bir yaprak, her bir ağaç, her bir dal 'Allah' diyor da inliyor sanki. Bilmiyordu Yahya Efendi bu gördüğü yerin neresi olduğunu. Lakin gönlü ferahlıyor, derdi azalıyor, içi rahatlıyordu o rüyanın içinde.

Secdede kendine geldiği vakit içi huzurla dolmuştu. Sanki bütün dertler o rüyasında gördüğü yere gömülmüştü de bir sükûn inivermişti gönlüne. Ne güzeldi, ne güzel yerdi! Acaba orası neresiydi?

Yahya Efendi üç gün üst üste gördü bu rüyayı. En son gece yine o cennet misal mekânın tılsımı ile kendini kaybettiği anda, rüyasında kendi kendine 'Acep burası cennet midir?' diye sual etti. Neden sonra bir ağacın dibinde oturmuş bir adamı fark etti. Gönlü ışıdı onu görünce, ateşine su serpildi. Zira tanıyordu onu, Hızır'dı.

"Gayri dünyalık ne varsa terk etmeni vaktidir, gitmek vaktidir şimdi. Zira gidersen azalmazsın, çoğalırsın. Sen gittiğin vakit de gelir seninle gönlünü bu yola sokmak isteyenler. İsmin gönüllerine yazılır. Müderrislikten halas olup da derviş olursun. Gayri gitmek vakti gelmiştir Yahya Efendi" dedi ona.

"Peki ya nereye gideceğim?" diye sordu Yahya Efendi.

"İşte buraya... Burası senin gönlünün Hira'sı, sen kırk gönüllerin ustası... Gönlü gönülle tartıp, gönül satacaksın burada."

"Nasıl bulunur burası?" dedi Yahya Efendi bir kez daha.

"Ararsan bulursun" dedi mürşidi.

Ve uyandı Yahya Efendi. Bir uykudan uyanır gibi değil, ölüme uyanır gibi uyandı. İçinde ne bir damla dert, ne kırgınlık ne de kızgınlık kalmıştı. Ne denli şer görünse de bu başına gelenler bir hayra vesile kılınmıştı.

Uyanır uyanmaz çıktı hanesinden. Koşar gibi deniz kıyısına gitti. Mademki bulmak için aramak gerekti arayacaktı ve bulacaktı.

Sahil boyu yürüdü de bir kayık bulamadı kendine. Sabahın bu seher vaktinde bütün kayıkçılar henüz işlerine başlamamıştı. Yürüdü, durdu Yahya Efendi. En sonunda kayığının başında yere serdiği hasır seccadesini kıbleye çevirmiş, namaz kılan bir adam ilişti gözüne. Namazını bitirene kadar bekledi. Sonra yaklaştı yanına. Selam verdi. Selamdan sonra:

"Ben tanıdım sizi" dedi kayıkçı. "Yahya Efendi değil misiniz siz?"

Başını öne doğru salladı Yahya Efendi.

"Efendim" dedi kayıkçı. "Ben sohbetlerinizi hep dinledim. Allah razı olsun ki gönlüm şenlendi, huzur buldu sayenizde. Bana Turak derler, kayıkçı Turak."

"Eyvallah" dedi Yahya Efendi. "Haydi o vakit sür kayığını da benim de gönlüm huzur bulsun" ve bindiler kayığa. Yahya Efendi hiç konuşmuyor sadece kıyıya doğru bakıyor, rüyasında gördüğü o yeri arıyordu. Kayıkçı ise hiç sual etmiyor, bir hikmeti vardır diye düşündüğünden aşkla çekiyordu kürekleri.

Bir yarım saat kadar öylece gittiler deryanın üstünde ne nereye gittiklerini ne de sebebini bilmeden gittiler. Yahya Efendi'nin gözleri hiç değmiyordu bir başka yere, sadece arıyor, bulmak için her bir yana bakınıyordu.

Öylece etrafına, kıyıya doğru ne görürse en uzaklara doğru bakarken birden dondu kaldı Yahya Efendi, öylece dikmişti gözlerini kıyıya ve kıpırdamıyordu sanki.

"İşte burası" diye söyledi birden sessizce.

Kayıkçı dönüp de ardına bakamadan. "Yanaş buraya" dedi. Bulmuştu zira. İşte rüyasında gördüğü yer tam da burasıydı. Nasıl fark edememişti şimdiye kadar bu cennet köşesini? Gözleri henüz görmeye başlamıştı demek ki.

Kayıkçı şaşkındı. Zira hiç kimsenin olmadığı, kıyıya kadar ağaçlarla kaplı bu yerde, sabahın bu vaktinde ne yapacaktı ki Yahya Efendi? Bilemedi. Lakin itiraz da edemedi. O yana doğru çevirdi kayığın burnunu. Birkaç kürekten sonra kıyıya yanaşmışlardı.

Yahya Efendi, inmek için kalkmıştı ki yerinden kayıkçı da birden hareketlendi. Etrafa bakındı iyice, insandan eser yoktu burada.

"Efendim," dedi Yahya Efendi'ye "kimsecikler yoktur burada. Bu dar vakitte bir musibet ilişmesin size. Dilerseniz ben de geleyim yanınızda."

"Olmaz" dedi Yahya Efendi. Neden sonra kuşağını, cübbesini yokladı. "Yanımda hiç akçe yoktur. Diler misin ücretini gönlümle ödeyeyim."

Başını eğdi kayıkçı Turak.

"Efendim," dedi "bunun ücreti zaten çok evvelden ödenmiştir."

* * *

Yahya Efendi kayıktan iner inmez yemyeşil otların, uzun servilerin arasından geçe geçe yürü de gitti. Altmış yaşını geçmişti gayri, genç bir oğlan değildi lakin öyleymiş gibi yürüyordu ve her attığı adımda bu gördüğü mekâna hayran kalıyordu.

Yürüdü, yürüdü Yahya Efendi. Hiç dinlenmeden attı adımlarını. Bir dönüp denize bakıyor, bir önündeki ağaçlara. Derin derin nefes çekiyordu ciğerlerine, kendini sanki bir başka diyardaymış gibi hissetmişti buraya adımını attığı ilk andan beri. Dünyadan sıyrılmış gibi, her şey ardında kalmış gibi...

Dik yamacı çıkınca tam durduğu yerin rüyasında gördüğü yer olduğunu fark etti. Demek ki rüyası hakikatti. Allah'a şükretti. Bir vakit kendinden geçmiş halde seyre daldı etrafı.

Aradığı yer, olmak istediği yer, belki de olması gereken yer işte tam burasıydı. Gözlerini kapadı ve sadece dinledi. Ve bir ses işitti işte o an:

"Geldin mi?" dedi sesin sahibi. Yahya Efendi sesinden tanımıştı zaten. Hemen açtı gözlerini, ellerini edeple bağladı önünde. Aynı rüyasında gördüğü gibi, aynı yerde duruyordu mürşidi.

"Geldim efendim" dedi. Ve ona doğru yürüdü. Bir ağacın dibinde diz dize oturdular. Ne konuştular, ne söylediler, bilinmez lakin bir daha hiç dönmediler.

* * *

Üç gün geçmişti Yahya Efendi bir kayığa atlayıp da gideli. O günden sonra ne onu gören, ne bilen ne de bulan olmuştu. Ahali içten içe merak ediyor, her yanda Yahya Efendi'yi soruyordu. Lakin yoktu, gelmiyordu. Artık iyiden iyiye başına bir iş geldiğini vehmediyordu herkes. Yoksa nerede olurdu koca adam?

Yahya Efendi'nin hanımı Şerife Hatun, üç günün sonunda daha tahammül edemeyip, sordurdu herkese Yahya Efendi'yi. Onu sevenler, sohbetini dinleyenler, talebesi olanlar her yanda onu arıyordu. Ama yoktu. En sonunda sahildeki kayıkçılara düştü yolları. Sordular, soruşturdular ve nihayetinde ondan bir iz buldular.

Kayıkçı Turak, Yahya Efendi'nin şehirde yana yakıla arandığını öğrendiği vakit gitti de anlattı bütün olanları. Neler olduğunu, ne yaptıklarını ve nereye gittiklerini bir bir söyledi.

Bunları işiten talebelerinden biri Kayıkçı Turak'ın kayığına atladı hemen. Berberce Yahya Efendi'nin o sabah indiği kıyıya gittiler. Kimsenin olmadığı, ıssız, sessiz bu kıyıda saatlerce aradılar Yahya Efendi'yi ve nihayetinde buldular da.

Yahya Efendi bir ağacın dibinde dizlerinin üzerine otur-

muş, kendinden geçmiş halde hiç ara vermeden ve sanki ciğeri sökülür gibi "Hû" diyor, inliyordu. Üç gündür ki bir an olsun kalkmamıştı buradan, gece ve gündüz öylece dualar edip, Allah'ı anmıştı.

Onu görür görmez koştular da yanına gittiler hemen. Yahya Efendi sanki kendinde değildi. İşitmiyor, görmüyor hatta yaşamıyor gibiydi. Korktular ilkin, birkaç kez seslendikten sonra kendine gelir gibi oldu Yahya Efendi. Alıp götürmek istediler onu. Lakin ne ettilerse de muvaffak olamadılar. Yahya Efendi kabul etmiyordu ve kalkmıyordu diz çöktüğü yerden.

"Gayri mekânımız burasıdır" diyordu.

Hava kararana kadar uğraştılar lakin kâr etmiyordu. Onu vazgeçiremeyeceklerini anladıkları vakit, mecbur gerisin geri döndüler de gidip Yahya Efendi'nin hanesine haber verdiler olanları.

Yahya Efendi'nin hanımı Şerife Hatun ne edeceğini şaştı. Eli, dili, gönlü dolaştı. En sonunda çaredir diye düşündü de Sultan Süleyman'a bir mektup yazdı. Hali, ahvali bir iyice anlattı. Tek umudu buydu zira.

Sultan Süleyman mektubu okuduğu vakit zaten günlerdir içini kemiren vicdanı coştu da dayanamadı. 'Bu hatayı ben ettim' diye geçirdi içinden. Hemen ulemadan ve devlet ricalinden adamları Yahya Efendi'ye gönderdi.

"Ne ederseniz edin geri getirin onu" dedi. "Söyleyin ki şeyhülislamlık makamını dahi ona vermişizdir."

Sabahın ilk vaktinde bir kayığa binip de gittiler. Hepsi hayret ediyordu olanlara. Ama oluyordu işte. Yahya Efendi'yi yine aynı ağacın dibinde tefekküre dalmış halde buldular. Önce şaştılar gördüklerine, sonra yaklaştılar.

Bir vakit Yahya Efendi'nin seslenmesini beklediler lakin hiç ses çıkmıyordu ondan. Durdular, baktılar, beklediler. Neden sonra Yahya Efendi gözlerini hiç açmadan:

"Söyleyin" dedi.

Hepsi birden birbirlerine baktılar. Sonra içlerinden biri:

"Sultan Süleyman Han, sizi davet eder. Dönsün geri, hata neyse hatayı da telafi edelim. Ahali hep bir elden sizi arar, sizi sorar, ciğeri yanar her birinin. Ve Sultan Süleyman'ı dahi üzüntüye gark etmiştir bu olanlar. Size şeyhülislamlık makamını teklif eder" dediler.

Yahya Efendi'nin kapalı gözleri açıldı birden. Beyaz sakalları titredi sanki. Çakmak çakmak gözleri haberi söyleyenin gözlerindeydi şimdi.

"İstemem" dedi. "Ne bir makam ne bir mevki isterim. Gayri dünyadan el çektim. Dünya sizlerin olsun benim dünyalık tek bir isteğim dahi yoktur. Bilinsin ki Yahya Efendi gönlünü bu toprağa gömmüştür de, ondan bir kelam dahi olsun talep edenlere bir gönülhane kurmuştur burada. Gayri dünyam da dünyalığım da buradadır. Elimi çektim, geri dönmem."

Ve bir kâğıt tutuşturdu içlerinden birinin ellerine Sultan Süleyman'a verilmek için. Çaresiz geldikleri gibi döndüler. Ama hepsi hayrette, hepsi şaşkın... Neleri reddediyordu böyle bu Yahya Efendi? Nasıl reddedebiliyordu anlayamadılar.

Saraya geldikleri vakit, olanı biteni bir bir anlattılar Sultan Süleyman'a. Sonra da Yahya Efendi'nin verdiği kâğıdı sundular.

Sultan kâğıdı alınca herkesi çıkardı odadan. Yalnızca ve yalnız başına kalınca... Açtı da okudu kâğıtta yazanları. Ne bir söz ne bir kelam... Yalnızca bir şiir:

"Sûfî değilem ben ki çekem çile vü halvet
Bâri çekilip eyleyim dağlara uzlet

Dağda tutuşup dağda yanayım kül olunca
Şehr içre odum kimselere vermeye zahmet

Dağlarda vü bağlarda şunlar ki ede cevlân
Dünyada dahi buldu onlar lezzet-i cennet

Kim Kâf-ı kanâ'atte mukîm olsa mukarrer
Uzlet sebebi ile bulur izzet ü devlet

Çün mülk-i cihândan elini çekti Müderris
Ol sûhte incitmeyenin cânına rahmet"

Mevt-i Esved

-Siyah Ölüm-

Her olanın ve her olacağın ardındaki asıl faili bilmek...
Derdi Allah'tan bilmeyene deva da Allah'tan gelmez...

İstanbul/1566

Yahya Efendi

Yaş gözden aksa da gönülden gelir.

O GÜNDEN SONRA SULTAN SÜLEYMAN, birkaç kez daha Yahya Efendi'nin geri dönmesi için gayret ettiyse de kâr etmedi. Geri dönmedi Yahya Efendi. Kendine devlet hazinesinden ödenecek olan akçeleri dahi kabul etmedi.

Yahya Efendi'nin uzlete çekilip de oraları mekân tuttuğunu işiten talebeleri ve muhibbanı peşi sıra geldiler oraya. Her biri ne kadar ısrar ettilerse de Yahya Efendi'yi geri döndüremediler. Dönmeyeceğini anladıkları vakit de kendileri geldiler, gönül aldı, gönül verdiler ve orayı dergâh bildiler.

Evvelden beri Yahya Efendi'yi sevip, onun yanında bulunan Hacı Kasım hiç geri gitmedi. Gecelerce bekledi orada. Ve bir de Kayıkçı Turak... Artık kendini Yahya Efendi'nin hizmetine adamıştı. İkisi de Yahya Efendi'nin yanından ayrılmadılar. Biri karada ve biri dahi denizde müridi oldu.

Birkaç zaman sonra Yahya Efendi, burada kendine bir ha-

ne inşa etmek için çalışmaya başladı. Evvelden beri böyle işler elinden gelirdi lakin şimdi tamamıyla kendi yapacaktı. Birkaç ay çalıştı, uğraştı, didindi. Talebelerinden onu ziyarete gelenler de tuttular işlerin bir yanından ve nihayetinde ahşaptan bir hane yapıverdiler o uzun ağaçların arasında, tam tepenin üzerine. Öyle güzel bir yerdeydi ki oradan baktığın vakit derya ayaklarının altına bir halı olmuş da serilmiş zannederdin. Deniz, gemiler ve hatta karşı kıyı dahi apaçık görünürdü. Böyle bir yerde sadece yaşanmaz, ölünecekse burada ölünürdü.

Yahya Efendi'nin hanesi eksikleri de olsa ortaya çıkınca anası Afife Hatun, hanımı Şerife Hatun ve çocukları İbrahim ile Ali'yi de yanına getirtti. İlkin onlar kavrayamadı bu vaziyetin sırrını, vazgeçer, geri döner zannettiler. Ama sonra anladıklar ki Yahya Efendi'nin bir gayesi vardır. İşte o gaye ki dünyalık olan her şeyden vazgeçirmiştir onu. Ve gayri orası oldu mekânları, haneleri, diyarları.

Yahya Efendi elinden geldiğince şenlendirdi oraları. Kendine bir bostan yapmıştı ve türlü yemişler yetiştiriyordu orada. Artık geçimini dahi böyle sağlıyor, bundan gayri de başka bir yerden tek akçe olsun almıyordu.

Sultan Süleyman'a kırgınlığı da kalmamıştı artık. Affetmişti onu. Ve hatta Sultan Süleyman onun geri dönmeyeceğini anladığı vakit orada bir dergâh kurmak istediğini işitince, mimarlarını göndermişti de itiraz etmemişti Yahya Efendi. Lakin yara geçer, izi kalırdı. Yahya Efendi'nin yarası da her ne denli iyi olsa da, izi her vakit duruyor ve o izi gördükçe hatırına yaralayan geliyordu. Ama demiyordu bir şey. Söylemiyordu. Her ne olmuşsa olmuştu artık ve düşünmüyordu bunları. Burası ona hem huzur veriyordu hem de gönlüne derman oluyordu. İşte o da burada gönlüne derman arayanların tabibi olmak için bir dergâh kuruyordu.

Geceleri ve günleri orada tefekkürle geçiriyordu Yahya Efendi. Esasında insanlardan kaçmıyor, dünyadan, kendinden

kaçıyor ve dahi insanlara kendilerini bulacakları bir diyar inşa ediyordu ve dünyayı buraya gelerek terk ediyordu. Çoğu geceyi gözünde yaşla geçiriyor, kendine değil insanlara ağlıyordu.

"Nedem bu mülk-i dünyayı usandım cümle varından
Çü bildim bî-bekâdır yüz çevirdim ben diyarından"

Diye diye her şeyinden vazgeçiyor lakin kendini buluyordu. Zira dünya baki değildi ya, o Baki olanı bulmak için fani olan her şeyi terk ediyordu. Ve buraya geldiği o ilk günler, bir servi ağacının altında, diz dize otururken şöyle demişti mürşidi:

"Gitmek her vakit terk etmek değildir. Yani ki her gidiş bir tek ediş değildir. Ve hatta gitmek peygamberî bir haldir. Hicrettir gitmek. Yaşamak dediğin dahi gitmektir esasında. Bin gelmek için bir gidilir. Bilirim acı verir gitmek, terk etmek, ırak olmak... Can yakar bilirim. Lakin duman ancak yanan yerde tüter, ocak yanmazsa ısınmaz hanedekiler. İşte burasıdır ocağın, burada yanacak da sensin yakacak da. Yanacaksın ki ateşin diğerlerine de ilişsin, o vakit işte odun ateşiyle değil gönül ateşiyle ısınacaktır âlem. Ve bu ateş çölü de yakar gölü de. Zira odun ateşi söner ama sönmez gönül ateşi.

Sen, Yahya Efendi, gayri bu diyarda yalnızca gözünle gördüklerine değil senden sonra ve çok sonra geleceklere de gönül vereceksin.

Buraya bir dergâh inşa edeceksin. Öyle olacak ki ne zaman, ne mekân ne de bir tek insan bunu yıkıp da yok etmeyecek. Zelzeleler, yangınlar ve daha neler neler gelecek de geçecek. Pek çok yeri viran edecek belki ama ilişmeyecek buraya. Zira sen bu dergâh toprağına gönlünü gömüp, duvarlarına taş diye imanını, harç diye gözyaşını, mıh diye nefesini çakıvereceksin.

Allah vardır sahi, Allah her yerde vardır. Lakin 'Allah' denen yerde Allah yârdır.

Şimdi hiç susmadan 'Allah' de ki yârin Allah olsun..."

İşte Yahya Efendi tam da bunu yapıyordu. Maksadı yaşamaktan vazgeçmek, bir tenhada kimsesiz, sessiz, ıssız kalmak da halvete çekilip, insanlardan kaçmak değildi. Onun maksadı yaşatmaktı gayri. Onun için de buraları kendine bir vatan bildi. Boşa dememişti evvel vakitlerde yaşayanlar; 'kadına gönül verirsen hatun olur, ere gönül versen dostun olur, söze gönül versen destan, toprağa gönül versen vatan olur'" diye. Yahya Efendi de gönül veriyordu işte.

Artık iyiden iyiye etrafında insanlar toplanmaya başlamıştı. Onun gönlünden gönüllerine şifa arayanlar geliyorlar, ağaçların diplerine, otların üzerlerine, nereyi bulurlarsa oraya oturup da onun dilinden dökülecek şifaları deva diye dinliyordu. Artık talebelerini dahi burada yetiştiriyor, resmi vazifesinden azledilmiş olsa da Allah'ın kendine verdiği vazifeden bir an olsa el çekmiyordu. Her gelene açmıştı kapısını, tek kişi olsa ve kim olsa ona anlatıyor onun gönlüne girmek için bütün varını harcıyordu.

Ve artık insanlar o mekâna bir isim bulmuşlar ve Yahya Efendi dergâhı diyorlardı...

* * *

Bir gün yanında birkaç müridiyle bostanına ektikleriyle eğleşiyordu Yahya Efendi ki Kayıkçı Turak çıkageldi. Gayri ona Kayıkçı Turak değil Baba Turak diyordu herkes. Artık dergâhtaki talebelerin sayısı yirmiyi geçmişti. Daha da gelen ve gelmek isteyen çoktu. Lakin yer yoktu. Bunun için de halen dahi yeni yeni binalar inşa ediyorlar, ellerinden geldiğince çalışıyorlardı. Baba Turak da hem bu işlerle ilgileniyor hem de gelene gidene yer gösteriyordu.

İşte şimdi gelmiş de bir şeyler söyleyecekti Yahya Efendi'ye:

"Efendim" dedi Baba Turak ve bekledi Yahya Efendinin müsaadesini.

"Söyle âşık" dedi Yahya Efendi.

"Efendim," dedi "biri geldi sizi ziyaret etmek istermiş."

"E âşık neden almazsın içeri? Bilmez misin ki kapımız her gelene açıktır?"

"Efendim gelen bir Hıristiyan'dır" dedi Baba Turak biraz çekinerek.

Yahya Efendi yere eğdiği başını kaldırdı. Ta gözlerinin içine baktı Baba Turak'ın.

"İnsandır âşık" dedi "Allah Teâlâ dahi her kim olursa ve ne iş etmiş olursa tövbe kapısını kapamazken biz kimiz ki dergâhımızın kapısını kapatırız?"

Daha da bir şey söyleyemedi Baba Turak. Hemen kapının önünde bekleyen adamı almak için ayrıldı Yahya Efendi'nin yanından. O gidince Yahya Efendi de bir kenara çekildi. Diğer herkes de biraz dinlenmek için gittiler onunlar beraber.

Yahya Efendi bir ağacın dibine diz çökmüş müridleri de etrafında dizilmişlerdi. Birkaç saattir ki güneşin altında çalıştıklarından yorulmuş, terlemiş ve susamışlardı da. Hepsinin yüzüne bir bir baktı Yahya Efendi.

"Şimdi," dedi "bir nar şerbeti olsa da içsek. Ne iyi olurdu değil mi âşıklar?" dedi.

Hiçbiri cevap vermedi lakin içleri yanmıştı susuzluktan ve nar şerbetinin sözünü etmek dahi onları ferahlatmıştı.

Az sonra yanında bir adamla çıkageldi Baba Turak. Adamın sırtında koca bir fıçı vardı, simasında mahcup ve masum bir hal. Sakalsız yüzünde yerli yersiz seğirmeler... Korkuyor muydu, utanıyor muydu belli değildi ve herkesin gözü onun üzerindeydi şimdi.

Utana sıkıla yaklaştı Yahya Efendi'ye. Sanki çoktandır aradığı birini bulmuş gibi şaşkın şaşkın bakıyordu yüzüne. Bir şeyler olmuştu belliydi ama kimse bir anlam veremiyordu buna. İyice yaklaşınca sırtındaki fıçıyı indirdi, koydu yere. Başı önde bir adım daha attı Yahya Efendi'ye doğru. Birkaç kez yutkundu, sonra etrafındakilere baktı. Utanıyordu.

"Efendim," dedi "benim adım Apostal. Beni tanıdınız mı?"

Tebessüm etti Yahya Efendi. Önce bir şey söylemedi. Neden sonra birden Rumca konuşmaya başladı. Herkesin gözü hayretle Yahya Efendi'nin üzerine çevrildi. Zira bilmiyorlardı Rumca bildiğini. Lakin Yahya Efendi ve Apostal konuşuyorlardı işte. Kimse anlayamadı konuşulanları. Bir bileselerdi ki bu Apostal denizde bir fırtınaya tutulmuştu da, artık öleceğini düşündüğü vakit önünde bir kayıkla Yahya Efendi'yi görmüştü ve onun gösterdiği yoldan gidip kurtulmuştu bu musibetten. Bilmiyordu kimse.

Bir zaman kimsenin anlamadığı bu lisanla konuştuktan sonra yanındaki fıçıyı gösterdi Apostal:

"Efendim, ben o gün kurtulunca" dedi ama kimse anlamadı neden ve ne zaman kurtulduğunu. Ve o devam etti söylemeye "Ben o gün yemin ettim şaraplarımdan en güzelini, en iyisini, en lezzetlisini size hediye edeceğim diye. İşte bu da hediyemdir."

Herkesin gözü hayretle açıldı. Ne diyordu bu adam? Düpedüz dalga geçiyordu. Ama neden bu kadar samimi ve mahcup görünüyordu? Kendi kendilerine söylenmeye başladılar. Hatta aralarından bazıları Apostal'ın üzerine atılacak oldular. Lakin Yahya Efendi halen dahi tebessüm ediyordu. Bir şey söylemiyordu. Kızmıyordu, öfkelenmiyordu. Neden kovmuyordu bu adamı karşısından?

Hepsi bunları düşünüyordu ki cevap verdi Yahya Efendi.

"Eyvallah âşık" dedi. "Aldık, kabul ettik."

Müridlerin hayreti bir kat daha artmıştı. Yahya Efendi bir fıçı şarabı kabul mü etmişti? Şaşkındılar, birbirlerine öylece bakındılar. Neden sonra Yahya Efendi hemen yanında oturan müridi Koca Köse'ye döndü de:

"Haydi, âşık" dedi. "Bize birkaç bardak getir."

Dondu kaldı Koca Köse. Hayreti arşa dayanmıştı. Öylece bakıyordu Yahya Efendi'ye ve hiç hareket etmiyordu. Anlamıştı Yahya Efendi:

"Getir âşık, getir" dedi ve kalktı gitti Koca Köse. Az sonra elinde iki bardakla geri geldi. Hâlâ yüzünde o şaşkın ifade. Ne edeceğini bilmez gibi uzattı bardağı Yahya Efendi'ye.

Yahya Efendi bardakları aldı eline. Ve ikisini de Apostal'a uzattı.

"Haydi, doldur" dedi. Dondu kaldı herkes. Bu ne işti? Aklını mı yitirmişti Yahya Efendi? Şarap mı içecekti? Anlayamadılar. Bir şeyler söyleyecek oldu aralarından bazıları susturdu Yahya Efendi onları.

Apostal iki bardağı da doldurdu. Birini kendi aldı, diğerini Yahya Efendi'ye uzattı. Herkes hayretle izliyordu olanları. Kimi hayal zannediyor, kimi rüya. Ama oluyordu.

Yahya Efendi eline aldı bardağı. Bir besmele çekti önce. Sonra da bir bir yudumladı. Artık tahammül edemeyen müridlerden biri "Efendim" dedi ve fırladı ayağa. Tam o ayağa kalkmıştı ki Apostal hayretle bağırdı.

"Nar şerbeti..."

Hepsinin gözü ona çevrildi birden. Apostal aklını yitirmiş gibi kendi kendine konuşuyordu.

"Nasıl olur?" diyordu. "Kendi ellerimle aldım getirdim bunu. Şaraptı. Şarap..."

Sonra bir bardak daha doldurdu fıçıdan. Sonra bir bardak daha... Hepsini içiyor, içtikçe hayret ediyordu.

"Nar şerbeti... İçindeki şarap nar şerbeti olmuş. Ama bu nasıl olur?"

"Olur" dedi Yahya Efendi. "Olur."

O vakit ellerine yapıştı Apostal.

"Ben de," dedi "ben de kardeşiniz olayım" ve oldu.

Yahya Efendi müridlerinin gözlerinin içine bakıyordu. Hayretten göz bebekleri büyümüş, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu hepsi. Yahya Efendi halen dahi tebessüm ediyordu. Birden Baba Turak'a çevirdi başını:

"Ya âşık," dedi "sen fıçının dışına bakarsın da dersin ki

içinde şarap vardır. Lakin biz içine bakarız da bakmayız dışında ne vardır.

Dışa bakarsan yanılırsın, zira ne cevherler vardır ki bir harabenin içinde, ne nimetler vardır ki kara bir kabuğun içinde, ne eşsiz güller dikenlerin içinde... İnsan da bu misal işte... Sırf beden değildir. Öyle zannedersen hata edersin. Zira dış yanıltır, iç yanıltmaz. Yaş gözden aksa da gönülden gelir. İşte bizim derdimiz de ve vazifemiz de içte olanı görmek değil midir?"

Ve bir şiire yükledi mananın sırrını:

"Bu müderris sanmanız dağı keser bostan dizer
Belki Hakk'ın sırrıdır, taşı keser insan dizer"

* * *

Zaman böyle böyle geçiyordu. Artık Yahya Efendi'nin dergâhı hiç boş kalmıyor, talebelerinden, sevenlerinden, onu görmek, dinlemek isteyenlerden dolup taşıyordu.

On yıl geçmişti bu dağ başını bir dergâh edeli. Gönlünden geldiğince hem uzlette yaşıyor hem de hakikati isteyene bildiğince anlatıyordu. İsmini işitmeyen kalmamıştı gayri. Çok uzak diyarlardan onun sohbetini dinlemek, talebesi olmak için insanlar geliyor, önünde diz çöküyorlardı.

Artık yetmiş yaşını da tamam etmişti. Lakin halen dahi dergâhının bostanında iş görüyor, elinden geldiğince gayret ediyordu. Gündüzleri bu işlerle eğleşiyor, talebelerine ilim, hikmeti tıp ne biliyorsa onlardan dersler veriyor, akşam vakit gönlünü onlara açıp bir muhabbet halkasını kuruyordu.

İşte yine öyle bir akşam vaktiydi. Dergâhının medrese tarafında talebeleriyle sohbet ediyordu Yahya Efendi. Talebeleri sual ediyor o cevap veriyordu her birine. Kendisi yüksekçe bir sedire oturmuş, talebeleri de yerlerde diz çökmüş halde onu dinliyorlardı. Bir nazlı kandil ışığında ne de güzel görünüyorlardı. Her birinin yüzünde alazlanan buğulu bir ışık... Sanki

bu âlemde değil de bir hayalde gibi Yahya Efendi'nin dilinden dökülen her sözü gönüllerine nakşediyorlardı.

Sohbet öyle bir aşk deryasında gezdiriyordu ki, her birini sanki istemeseler de anlıyorlar ve utanmadan, sıkılmadan, çekinmeden gönüllerindeki bütün dertten sual ediyorlardı.

İşte şimdi genç bir talebenin sualine cevap veriyordu Yahya Efendi. Ölümü sormuştu talebesi. "Ölüm" demişti "ölüm can yakar efendim. Kendi ölse ne olur bilmem lakin sevdikleri öldüğü vakit ciğeri tutuşuyor insanın. Bu ateşe teselli yok mudur?"

"Ölüm ateş değildir, ölüm son değildir ve ölüm dert de değildir. Ve hatta güzeldir ölüm. Yaratılmış bir şey yoktur ki kötü olsun. Zira Güzel olan kötüyü var etmez. Biz, âdemoğulları kötü diye biz deriz onlara.

Can yakar sevdiği birinin dünyadan el çekmesi, ölmesi ateş düşürür içine doğru. Lakin doğana düğün edip de ölene matem tutmak ne garabettir. Zira doğan ölecektir. Biliriz hakikati. O vakit bildiğimiz gibi yaşamak gerek. Ölümü yanında bir emanet gibi taşıyana gam getirmez ölüm. Bilin ki öleceksiniz ama yok olmayacaksınız. Zira ölenler yok olmamıştır.

Hem der ki Koca Yunus:

'Ten fanidir can ölmez
Çün gitti geri geri gelmez
Ölür ise ten ölür
Canlar ölesi değil'

Can ölmeyecektir âşıklar. Hem dahi Allah ile olduktan sonra ölümden gam çekmek niye?" dedi ve sonra başını öne eğdi Yahya Efendi.

Daha söyleyecekleri vardı belli. Ama susmuştu ve hatta kendinden geçer gibi olmuştu. Başını hiç kaldırmıyor ve tek kelam olsun etmiyordu. Yalnızca başını eğdiği yerden dizlerine doğru gözünden yaşların damladığını gördü talebeleri. Bir

şey söyleyecek oldular, durdular geri. Yahya Efendi apaçık ağlıyordu. Hem de titreye titreye ağlıyordu.

Neden sonra başını önünden kaldırdı. Yaşlı gözleri kan çan kızılı bir renge dönmüş, yüzü sararmış, benzi bulanmıştı. Hafifçe göğe doğru kaldırdı başını. Derince bir nefes çekti ciğerlerine. Dudakları kıpırdıyor lakin sesi çıkmıyordu. Bir zaman daha durdu öylece. Sonra belli belirsiz sesler düştü dilinden. Kandilin ateşi titredi, herkes sükût etmiş sadece ona bakıyordu. Yahya Efendi'nin gözlerinden yaş akıyordu. Ve birden söndü kandilin ışığı. Oda zifiri karanlık, ne bir pencere açıktı ne biri nefes vermişti alazlanan ateşe. Ne olmuştu da sönmüştü anlayamadılar. Sadece bir ses duydular o vakit Yahya Efendi'nin dilinden. Kapamıştı gözlerini Yahya Efendi ve boğuk bir sesle şöyle dedi:

"Helal olsun..."

Kimse bir mana veremedi ne olduğuna. Ne için böyle diyordu Yahya Efendi, bilemediler. Lakin tekrar etti Yahya Efendi:

"Helal olsun..."

Kimse anlamamıştı ne olduğunu lakin Yahya Efendi biliyordu. Sultan Süleyman Frenk diyarında sefere çıkmış, bu koca yaşına hiç aldırmadan atının üstünde genç bir cengâver gibi düşmüştü yollara. Lakin hastaydı ve ömrü yetmemişti bu cihadı tamam etmeye. İşte tam o gece canını sahibine teslim eylemişti. Kimse bilmiyordu ama biliyordu Yahya Efendi. Ve bir kez daha bu kez hıçkırıklarıyla söyledi:

"Helal olsun..."

Halil

İstanbul/2015

Toprağı vatan yapan üstünde adım atanlar değil,
altında yatanlardır...

YAHYA EFENDİ DERGÂHI'NA geleli ve bu işe başlayalı bir aydan fazla olmuştu artık. Aslında ben en başında bu işi bir ayda bitirmeyi planlamıştım ama olmadı. Olmamasına sebep bendim biraz da. O yaşlı adamı gördüğüm günden beri ölümle ve ölülerle ilgili düşüncelerim değişmeye başlamıştı. Artık korku yerine mahcubiyet vardı içimde. Korkuyordum ama öleceğimden değil, Allah'a mahcup olarak öleceğimden korkuyordum. Ölmek korkusu değil de ölüme hazır olamamak korkusuydu bu. Ve ben hiç hazır değildim buna.

O cuma günü namaz çıkışında konuştuklarımızın üzerinden yaklaşık iki hafta geçmişti. Neredeyse her gün, görmüştüm o yaşlı adamı ve bana o kadar çok şey anlatmıştı ki. Tek anlatmadığı kendisiydi ve ben bunu soramıyordum da. Neden bilmiyorum ama sormak da istemiyordum, zira bilirsem eğer

sırrı kaybolacak, her şey yok olacak ve bir daha bulamayacaktım. Öyle zannediyordum. Onunla ilgili bildiğim tek şey ismiydi; Mehmed... Ve bir de gördüğüm rüyada mezar taşının üzerinde yazanlar. Gerçek olamazdı elbette. İnsanın rüyasında gördükleri aynısıyla var olabilir miydi?

Bana o kadar çok şey anlattı ki, dünyadaki her şeyin manası değişti gözümde. Kıymet verdiklerimin ne denli kıymetsiz olduklarını anladım ve kıymetsiz dediklerimin kıymetini. Gözüm görmek için var zannederdim lakin gözün görmeye yetmediğini, kulağın işitmeye, dilin söylemeye kifayet etmediğini anladım. Ama en çok ölmek için ölümün yetmediğini anladım. İnsan ölmeyi istememeliydi lakin her vakit aklında olmalıydı ölüm. Öyle söylemişti ve sormuştum ona:

"Ölmek istemeyip de ölümü hep hatırlamak nasıl olacak?" diye.

"Ölmeden evvel ölerek" demişti.

"Peki ya ölmeden evvel nasıl ölünecek?"

"Bu dünya rüyaya benzer. İnsan zanneder ki ölüm rüya gibidir. Oysa yanılır. Ölünce uyanacak insan. Yani belki de hani o çok sevdiklerin, öldü dediklerin yani ki bu dünya uykusundan uyananlar, belki de öldüğün vakit uyanacaksın da onların dizi dibinde bir uykuya daldığını anlayacaksın. Yaşadım dediklerinin bir rüya, öldü dediklerinin ölmediğini anlayacaksın belki.

Hem insan bir rüyanın içinde nasıl ki eğer rüyada olduğunu bilebilir de, onların gerçek olmadığını kavrarsa işte aynen öyle olursan, yani bu dünyada gördüklerinin gerçek olmadığını ve öleceğini bilirsen işte o vakit ölmeden evvel ölmüş olursun.

Dünyayı terk etmekse şayet ölüm işte daha ölmeden dünyalık ne varsa onu terk edenler öldürmüştür dünyayı. Bedenin zincirini kırmış ve nefs ateşini sönmüştür onlar. İnsan değildir ölümden korkan, ölüm korkusu nefsin arzusudur. İnanma

ona. İnanma ki yaşayasın. Dünyayı yaşayanlar ve dünyayla yaşayanlar esas ölülerdir ve ölmeden evvel ölenler toprağa girmiş olsalar da dirilerdir."

Hiç unutmadım bu söylediklerini ve içimdeki dünyayı öldürmek istedim. Ve o yaşlı adamın sayesinde kırdım boynuma asılı dünya zincirini. Lakin izleri halen dahi duruyor.

Bazı günler sadece oturduğumuz da oldu. Hiç konuşmadan sadece oturduğumuz. Ama ne çok şey anladım ben o sükûttan! İnsan konuşmadan da anlatabiliyormuş ve anlaşabiliyormuş konuşmadan da. Hatta sükût kelamdan daha fazla şey anlatabiliyormuş.

Bir zaman 'Acaba Hızır mı ki bu adam?' diye geçirdiğim oldu içimden ama hiç sormadım ona. Halen dahi bilmiyorum. Sadece bildiğim şu ki o dergâhta işimi bitirdiğim gün. Bütün mezar taşlarını kayda geçirmiş, hepsini bir bir okumuş ve fotoğraflamıştım. Tam iki bin yüz kırk mezar taşı...

Son gün bütün işçilerle vedalaştım ve helallik istedim hepsinden. Beraber çok zaman geçirmesem de bu insanlarla haklarına girmekten çok korktum. Zira o yaşlı adamın söyledikleri halen dahi kulaklarımdaydı; "Bu dünyadan nasıl gidersen git lakin kırık bir kalbin vebaliyle gitme sakın demişti" de ben şimdi anlıyordum onu.

Sonra mezarlığı dolaştım. Konuştum onlarla. Dua ettim hepsine. Belki saçma ama onlarla da helalleştim. Ve o yaşlı adamı o gün son kez gördüm. Vedalaşmadık zira ben onu tekrar göreceğimden emindim. Ve gelecektim tekrar, bu dergâhtan ayrılmak istememiştim. Ne tuhaf girmekten korktuğum bir mezarlıktan artık çıkmak istemiyordum.

"Benim işim bitti burada amca ama seni ziyaret etmek isterim" dedim ona.

"Edeceksin" dedi "hem de çok defa edeceksin."

"Peki, nerede bulacağım seni?" diye sordum.

"Burada" dedi "ben hep burada olacağım."

O son gün çok konuşmadık. Bir şeyler söylemek istiyordum ama soramıyordum da. Zira anlamıştım soruların cevaplara sınır koyduğunu. Ellerinden öptüm birkaç kez. Ağlayacak oldum, yapmadım.

Ve o gece bir kez daha gördüm aynı rüyayı. Bu mezarlıkta neredeyse bütün İstanbul buradayken, gözümün görebildiği her yer insanlarla doluyken ve gökten boşanırcasına inerken yağmurlar ben yine aynı mezarın başındaydım. İçi boş bir mezar yeri... Herkes bana bakıyordu sanki. Hepsi tebessüm ediyordu gözlerimin ta içine bakarak. Korkmuyordum, hem de hiç. İşte o an o yaşlı adamı gördüm yine. Uzaktan bana doğru geliyordu. Ne güzel görünüyordu... Üzerinde aktan ak bir elbise, başında bembeyaz bir sarık... Yağmur onu ıslatmıyordu sanki. Yaklaştı ve mezarın yanına kadar geldi. Sonra hemen yanımda durdu. Yahya Efendi Camii'ne doğru uzattı parmağını. Eğildi kulağıma doğru:

"Bak" dedi "Bak görüyor musun?"

Başımı çevirip de baktım o tarafa doğru. Yüzü ay gibi bir adam, insanın gözünü alacak gibi... İçime bir ferahlık geldi birden, sanki her yer aydınlandı. Öyle bir adam... Oturmuş abdest alıyordu. Gözlerimi onun üzerinden ayırmak istemiyordum. Ne güzeldi... Ne kadar güzel...

Ve devam etti yaşlı adam kulağıma fısıldamaya:

"Yahya Efendi'yi soruyordun ya. Görmek için bakmak değil, görmek için gelmek gerekir. Bazıları ölse de diridir ve ölse de bitmemiştir vazifesi. Ölse de hakkı öğretir lakin bilmek için, gelmek gerekir..."

Yine konuşamayacağımı zannediyordum. Söylesem de sesim çıkmaz diye vehmediyordum lakin konuştum, sessiz...

"Sen..." dedim. Kesti sözümü, konuşturmadı.

"Benim," dedi "sırrım oradadır, öğreneceksin."

Parmağı halen dahi Yahya Efendi Camii'ni gösteriyordu. Ben onun yüzüne bakıyordum, o başka birine.

"Sana Yahya Efendi'yi de benim sırrımı da bu adam anlatacak" dedi ve ben de çevirdim başımı onun baktığı yere... Ve seni gördüm. Sendin eminim. Şu anda gördüğüm kadar hatta bundan daha gerçek... Sendin.

Başımı geri çevirdiğim vakit yoktu o yaşlı adam. Kimse yoktu. Her yer mezar... Ve önümdeki mezarın başında bir taş. Okudum...

"Hüseyin oğlu Mehmed Efendi
Ruhuna Fatiha
1781"

Ve uyandım...

...

Bir daha da hiç görmedim o yaşlı adamı. Bekledim, sordum, aradım ama bulamadım hiç. Bulamayacağımı bilerek aradım. Madem onu bulamıyordum, onun işaret ettiğini bulacaktım.

Ben inandım o rüyaya. Rüya bile olsa inandım. Ve o günden sonra her gün geldim buraya. Hep seni aradım. Göremeyecek olsam da aradım.

Ve işte seninle karşılaştığım o gün, o sabah namazı vaktinde gözlerimin önünde sen vardın ve ben bir kez daha anladım tesadüf diye bir şeyin var olmadığını. Ne yapacağımı şaşırdım seni görünce. Gördün mü bilmiyorum ama hıçkıra hıçkıra ağladım. Dizlerimin bağı çözüldü sanki. İnanamadım da tekrar tekrar baktım. Ve sonra koşar gibi geldim yanına. Elinden sıkıca kavradım.

"Buldum seni" dedim ve ağladım...

İstanbul/1571

Yahya Efendi

Hû...

"AH DÜNYA AH" DEDİ Yahya Efendi. "Kime kaldın ki bana kalasın. Toprağın altı sana 'benimsin' diyenlerle dolu. Sultan Süleyman'a dahi kalmayan dünya, ben Yahya'ya mı kalacak? Gayri el çek benden ki, Sevdiğime gideyim zira seninle yaşamak sürgün gibidir bana. Ben seni yalnızca Allah yarattı diye severim. Yoksa zerrece kıymetin yoktur gözümde."

Bu cümleleri söyleye söyleye geziyordu Yahya Efendi, dergâhının ardındaki ağaçların arasında. Her sabah vakti buralarda gezer, kendini hesaba çekerdi her vakit. Sultan Süleyman da bu dünyadan göçünce daha bir mahzun olmuştu. Artık içinde bu dünyaya hiçbir meyil kalmamıştı. Tek derdi ardından geleceklerin dahi maksadını devam ettirmeleriydi o kadar. Yoksa yaşamak da ölmek de bir vakitsiz hayal gibi. İnsan maksadı

varsa yaşamış oluyor. Bir dava uğrunda geçerse zaman ismine ömür deniyordu. Ve biliyordu Yahya Efendi bir davası, bir vazifesi vardı ve vazife tamam olmadan ecel gelmiyordu.

Günlerce dua etmişti Sultan Süleyman'a, hatimler indirmiş, gözyaşına sardığı selamlar göndermişti. Biliyordu ölümün yokluk olmadığını ama içi de yanıyordu ve artık biliyordu kendi ömür deryasının da dolduğunu. Ölümün firak değil vuslat olduğunu biliyordu.

Ahali inanamamıştı Sultan Süleyman'ın öldüğüne. Lakin ölüm haktı. Ve gelmişti işte vaat edildiği gibi. Bir matem rüzgârı esmişti bütün bir Osmanlı diyarında. Dosta hüzün, düşmana düğün olmuştu bu ölüm. Sultan Süleyman'dan sonra Şehzade Selim tahta geçmişti. Hakkında pek çok şey söyleyenler vardı elbet. Hep olurdu ve olacaktı da belki. Lakin Sultan Selim de Yahya Efendi'ye babası kadar ve hatta belki daha da fazla itibar ediyordu. Yahya Efendi dahi mümkün olduğu kadar Sultan'a himmet edip, ona gönül veriyordu. Zira emanet kabul ediyordu onu da kendine.

Zaman böylece geçiyordu işte. Vaktin evliyası diye kabul ediyordu ahali Yahya Efendi'yi ve dergâhının yakınlarına onu sevenler hanelerini taşıyor bu civarı şenlendiriyorlardı. Gemiciler Yahya Efendi'yi kendilerine pir sayıyorlar boğazdan geçerken Yahya Efendi'ye selam duruyor, duasını alıyorlardı.

İşte Yahya Efendi, sabahın bu erken vaktinde kimsecikler yokken gönlünden gelen sesleri dinliyordu. Kıyıya yakın bir yerde uzunca bir ağaca sırtını vermiş de oturuyordu. Deryaya dalmıştı gözleri. Aklına neler, neler geliyordu. Ta eski vakitlere, Trabzon dağlarına düşüyordu gözleri. Babası Ömer Efendi'yi hatırlıyordu, dağlarda gezdiği günleri... Her şey, bütün ömrü bir bir gözlerinin önündeydi. Ne çabuk geçmişti vakit, ne çabuk eskimişti her şey. İşte şimdi ömrünün son demlerindeydi. İnsan kocamış olsa da hep genç sanıyordu kendini. Oysa doğan her şey ölmeye mahkûmdu. Daha doğduğu gün öl-

meye başlamıştı hatta. İşte kendinden biliyordu bunu. Bedeni yaşlandıkça gönlü gençleşmişti.

Öylece dalmış bütün bunları bir bir düşünüyordu Yahya Efendi. Neden sonra kalktı olduğu yerden denize doğru yürümeye başladı. Ardında bütün bir ömrünü götürüyordu sanki. Yürüdü bir hayalde yürür gibi. Sabah vakti esen rüzgâr ona değmiyor gibiydi. Ve o ağaçların arasından denize doğru bir gölge gibi gidiyordu.

Kıyıya geldiği vakit durdu öylece. Baktı, bakındı. Durdu, düşündü. Aklında neler vardı? İyice yaklaştı. Cübbesinin kolunu çekti sonra yukarı doğru, eğildi. Bir avuç aldı denizden. Tuttu avuçlarında. Gözlerini kapadı, bir şeyler söylüyordu, kıpırdıyordu dudakları, dua mı ediyordu? Dilinden dua dua bir ömür dökülüyordu. Üfledi sonra elindeki suya dilindeki duayı ve avucundakini boşalttı geri. Ve bir avuç daha aldı, yine okudu yine üfledi, sabahın ayazında ter damlıyordu alnından. Gözleri yaşarıyordu, gittikçe eğiliyor, bükülüyordu sanki. Son bir avuç daha aldı deryadan. Titreye titreye dua etti. Bekledi sonra... Ve son cümleyi seslice söyledi, sayıklar gibi:

"Allah'ım! Kıyamete değin bu şehrin suları dahi 'Hû' desin. Sen koru Allah'ım..." dedi ve son kez nefesini verdi suya, döktü geri...

* * *

O günün akşamında bir başka hal vardı Yahya Efendi'de. Yaşlanmıştı artık ve hastaydı bir hayli zamandır. Lakin bugün bir başkaydı. Sanki gencecik bir oğlan gibi, içi içine sığamıyordu. Gözlerinin içi gülüyor, kızıl gül yanaklarında açıyordu sanki. Seviniyordu belli. Lakin ne içindi bu sevinç? Talebeleri bayram geldiğinden böyledir diye düşünüyor, ona yoruyorlardı bu hali. Zira arife gecesiydi o gece ve ertesi gün kurban bayramı. Her ne için olur olsun sevinmişlerdi Yahya Efendi'nin bu haline.

Hepsi dergâhın medrese kısmına gelmişler de diz çökmüşlerdi. Yahya Efendi'nin bu halini gördükleri vakit bir kez daha aşka gelmişlerdi. O denli ki birkaç kandil daha yakmışlardı iyice görmek için bu hali. Bayramı erkenden getirmiş gibi şerbetler içtiler, sevindiler.

Yahya Efendi sedirde oturmuş hepsinin yüzüne bir başka bakıyordu. Gözlerinin içinden gönüllerine giriyordu sanki. Ne güzel haldi bu, bu ne güzel ahvaldi. Dimdik bir civan gibi oturuyordu yerinde. Gözünün karası parlıyor, yüzüne kan yürüyordu da solgun rengini alıyordu.

Hiçbir tanesi kalmadan bütün talebelerinin gözlerine baktı Yahya Efendi. Bir vakit öylece onlara baktı. Ve tebessümü bakanın yüreğine iniyordu da yüzlerinde bir gül gibi açıyordu. Herkesin gözü onun üzerindeydi ve bekliyorlardı söyleyeceklerin iştiyakla:

"Âşıklar," dedi Yahya Efendi "ben her birinizi evlat bilirim, sır verdim size, sırrımı verdim. Bugüne değin hep o sırrı aradım da durdum ben. Zira bir gizli hazineye meftun yaşadım. Buldum mu bilinmez lakin bulmak için verdim varımı. Verdim de tükettim efkârımı. Allah'la olana hüzün yokmuş öğrendim. Dünya derdini dünyaya terk ettim de ondan gayri derdime şükrettim.

Bu dünya bir harabe handır, baharı dahi yalancı bahardır ve yaşadım desen de yalandır. Zira insan burada yaşamaz da yaşlanır burada. O vakit neyine gam çekelim, neyine üzülelim? Hem sahip olan kaybettiğine üzülür, malik olan terk ettiğine üzülür, ait olan gittiğine üzülür. Biz sahip değiliz, malik değiliz, ait değiliz ki gam çekelim. O vakit 'Hû' diyelim de her kulak işitsin sahibini."

Hep bir ağızdan aşka geldi talebeleri. Gönüllerindeki aşkla söylediler

"Hû..."

"Bir kez daha deyin Allah aşkına" dedi Yahya Efendi iki eli-

ni birden kaldırıp. Ve aşka geldi gönülleri hepsinin.

"Hû..."

"Gönlü aşk ile yanmayan demesin ki âşığım, aşk narına bir kez daha aşk için deyin âşıklar."

"Hû..." dediler bir kez daha gönülleri titredi.

Yahya Efendi oturduğu yerde duramıyordu sanki. Bir öne bir arkaya sallanıyor, dudaklarından değil gönlünden süzülüyordu sanki sözler;

"Bu dünyada temiz geldik o vakit temiz gitmek gerek. Lakin dünyanın kirini umman dahi temizlemez. Aşkla yanmış bir gönüldür ki kan ile mi temizlenir? Gönlü pak olmadan vuslat dilemek ne cehalet!" dedi. Ve bir şiir düştü dilinden ansızın:

"Âşık ciğer kanıyla eylemedin taharet
Vasl-ı canan istemek zî cehl zî hamakat"

Artık kendinden geçmişti hepsi. Dar geliyordu onlara oldukları bu yer ve hatta dünya dar geliyordu. Aşka düşmüştü gönülleri. Dillerinden dökülüyordu:

"Hû..."

Öyle bir hal olmuştu ki sanki gökte geziyorlar, aşka deryasında yüzüyorlar, nefsi ayaklarıyla eziyorlardı. Bir an olsun gözlerini kapatamıyorlardı da öylece bakıyorlardı Yahya Efendi'ye.

İşte tam o an bir şey oldu. Yahya Efendi talebelerinin üzerinden çekti bakışlarını, medresenin tahta kapısına doğru çevirdi. Hâlâ mütebessimdi yüzü. Hatta daha mesrur bir hal vardı. Ayağa kalktı birden. Sanki birini karşılıyordu. Lakin kimse yoktu orada. Öylece boşluğa bakıyordu. Bakışları birini takip ediyordu. Ta yanına kadar izledi bakışlarıyla. Bütün talebelerin gözü ondaydı. Ne oluyordu?

Yahya Efendi oturdu olduğu yere. Öylece yanına bakıyordu. Gözlerinin içi gülüyor ama nedenini kimse bilmiyordu. Baktı, baktı bir zaman. Neden sonra:

"Vakit tamam mıdır?" dedi belli belirsiz. Seviniyordu ama neye? Bu kez tebessüm değildi yüzünde besbelli gülüyordu. Başını çevirdi ve iyice talebelerinin yüzüne. Sonra gülen yüzü hafif hafif eğildi öne doğru. Dili sustu, gözü kapandı ve durdu nefesi. Başı düştü önüne... Son bir ses düştü dilinden, ömrünün hülasası ve her sırrın manası:

"Hû..."

...

Ölmüş müydü? Ölüm neydi ki?

Ölmek değildi bu. Yahya Efendi bu handa bir vakit konaklamıştı da tekrar düşmüştü yollara. Gurbetten vatana dönmüştü. Belki de bir rüya görmüştü.

Yakup

İstanbul/2015

ANLATTIKLARI BİTTİĞİNDE ne diyeceğimi bilemedim. Kimdi bu genç adam? Bir deli mi? Bilmiyordum ama anlattıkları hakikatti ve devamlı ağlıyordu bunları anlatırken. Lakin son söyledikleri zihnimde bir çerağ yakmıştı. Bir şeyler hatırlamıştım ve hatırladığıma şaşmıştım. Bunca tesadüf olamazdı ve bunca tevafuk tesadüfî olmazdı anladım.

Ve söylediği ismi hatırladım sanki. Tadilat için gelen işçiler mezar taşlarını bir yere yığmışlardı. Sonra neden bilmem onları tek tek bir yerlere taşıdılar. Ben de bir gün sabah vakti namaz geldiğim zaman, bir mezar taşının orada kaldığını gördüm. Yüzüstü yere düşmüş bir mezar taşı. İçim acıdı lakin bilemedim de hangi mezara ait olduğunu. Orada öylece kalmasına da razı olmadı gönlüm alıp caminin arkasındaki bir yere koymuştum. Zor ve yarım yamalak da olsa okumuştum üzerindeki ismi. Ve bu adamın söylediğiyle aynı isimdi sanki. Yanılıyor muydum?

"Gel benimle" dedim ve kalktık beraberce.

Caminin kapısından çıkıp da arka taraf doğru yürüdük. Kalbim duracak gibiydi. Olanlara hayret ediyordum. Olamazdı ama oluyordu. Şimdi anlayacaktık bu adam bir deli miydi, değil miydi?

Arka tarafa gidince mezar taşını koyduğum yere geldim. Otların arasında aynen bıraktığım gibi duruyordu.

Mezar taşını o gence gösterecektim ki yere yığıldığını fark ettim. Ben göstermeden görmüştü o.

"İşte" dedi. "İşte buydu." Hiç durmadan ağlıyordu. Ne yapacağımı bilemedim. Sadece hayretim arşa değmiş halde bakıyordum ona. Ve dilinden mezar taşının üzerinde yazanlar dökülüyordu.

"Hüseyin oğlu Mehmed Efendi
Ruhuna Fatiha
1781"